

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 44.

Lördagen den 21 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen J. A. Jonsson, Hökhult, på grund av sjukdom (akut influensa) under de närmaste dagarna är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet intygas på heder och samvete.

Stockholm den 20 maj 1921.

G. Elander.
leg. läk.

§ 2.

Herr statsrådet *Elmquist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 362, angående ytterligare anslag för bekämpande av arbetslösheten samt lindrande av nöd.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 370, av herr *Johanson* i Stockholm; samt

till bevillningsutskottet motionen nr 371, av herr *Bratt*.

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 38 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 59 och 60.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 61, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag dels för uppförande av en lärlingsbyggnad för lantbruksskolan vid Ultuna

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 44.

dels ock till vissa byggnadsarbeten vid lantbruksinstitutet vid Ultuna blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna av kammaren godkända.

§ 6.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts förnyade utlåtande nr 9, som härpå föredrogs, blev ånyo bordlagt.

§ 7.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 4 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr A n d e r s o n i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att förevarande utlåtande måtte föredragas punktvis och att endast kantrubrikerna uppläsas, i den mån särskild uppläsning icke påfordras.

Denna hemställan bifölls.

Efter föredragning av *punkten 1* anförde:

Ang.
anslagen till
försvars-
departementet.

Herr V e n n e r s t r ö m: Jag anhåller att redan vid denna punkt av dagordningen få lämna en liten deklaration å partiets vägnar.

Vi komma att i de följande voteringarna lägga våra röster till förmån för de socialdemokratiska reservationerna gentemot utskottets förslag, då dessa åsyfta ökade anslag till militära ändamål. Men vi vilja på samma gång tillkännagiva att vi vidhålla vår gamla ståndpunkt om ren avvapning så fort som möjligt. Vi veta ju, att så länge som Sverige tillhör Nationernas förbund och alltså måste följa även dess militära förpliktelser, så länge är denna deklaration om anslutning till den rena avväpningsståndpunkten naturligtvis av tämligen litet praktiskt värde. Men vi vilja i varje fall på förekommen anledning säga ifrån, att vi alltjämt behålla denna vår ståndpunkt, och det göra vi icke bara med hänsyn till vår syn på nationalförsvaret, utan vi göra det även med hänsyn till vår ställning till det sociala klasskampmedelproblemet. Ty vi hävda avvapningen, avskaffandet av de militära instrumenten av rent sociala hänsyn för att tillkännage att vi vilja så långt som möjligt förhindra att vårt lands sociala kamp skall taga form av de inbördes strider med militära maktmedel, som tyvärr blivit vanliga i vissa länder utanför Sveriges område. Vi ha jämt och ständigt sagt ifrån, att vi vilja icke lämna anslag till sådana militära institutioner, där fara föreligger att vapen skola kunna användas av de maktägande gentemot

vissa andra delar av Sveriges folk. Vi ha denna ståndpunkt kvar. Men å andra sidan vill jag säga ifrån — och det av förekommen anledning — att vi icke kunna godkänna den motsatta våldsläran, att den enda vägen fram till socialismens samhälle går genom det militära inbördeskriget. För oss är den tanken avskreven, att man skall kunna begagna statens militära vapen gentemot vissa delar av Sveriges folk. Men å andra sidan kunna vi för vår del icke godkänna den uppfattningen, att geväret i arbetarens näve skall vara det främsta medlet, då det gäller att genomföra socialismens samhälle.

Jag vill här ytterligare tillägga, att när man från kommunistiskt håll nyligen har deklarerat, att man vill förbereda daningen av en röd kommunistisk armé, och att detta vore en självfallen följd av vår ställning att gå emot anslag till den statliga armén, så kunna vi — det vill jag på samma gång säga ifrån bestämt och klart — icke godkänna denna tanke, denna våldstanke från andra hållet, om att man skall dana en röd kommunistisk armé som ersättning för den nationella armé, till vilken man vägrar anslag.

Jag har velat begagna tillfället att i denna första punkt å partiets vägnar avlägga en sådan deklaration.

Herr Paulsen: Herr talman! Då man ser på dessa väldiga summor det här gäller så kan man icke undertrycka den uppfattningen, att det här talet om sparsamhet, som beständigt förts och föres i denna kammare i alla möjliga tonarter, ändå är att betrakta endast som ett vackert tal utan verklig innebörd. Och jag kan ej komma ifrån den tanken, att det myckna talet om vårt tryckta finansiella läge och att vi nödvändigt måste spara till det yttersta väl ändå är att uppfatta som bara prat. Ty om det vore så som man sagt, att vi ha så förskräckligt svårt att anskaffa medel till allt vad vi behöva, varför då i all världens namn icke söka spara på ting, som man kan spara på? Eller tycka herrarna, att det här tyder på sparsamhet, tyder på bristande tillgångar, då man kan komma med alla dessa förslag, som ligga i detta papper? Tro herrarna, att människor ute i landet, som anstränga sig till det yttersta för att livnära sig och som få underkasta sig de största uppoffringar, skola förstå detta slag av sparsamhet, som herrarna komma med i detta fall? Jag tror, att de ha helt andra ord än sparsamhet för att beteckna denna sak, sådana ord som herrarna själva kunna tänka sig vad de heta. Och jag undrar ej på, om man använder helt andra benämningar på detta än sparsamhet.

Jag tycker för min del, att det är skäl att återremittera hela ärendet till utskottet, så att man där får titta litet närmare på saken. Kanske hittar man då på att spara ytterligare några miljoner. Det kan vara skäl att taga vara på dessa så att man, då vi skola reglera dyrtidstillägget för statstjänarna, har något att taga till detta, ty jag föreställer mig, att det då kommer att bli en förskräcklig jämmar över, att pengarna icke räcka till.

Herr talman, jag ber att få yrka att ärendet återremitteras till statsutskottet.

Ang.
anslagen till
försvars-
departementet.
(Forts.)

Ang.
anslagen till
försvars-
departementet.
(Forts.)

Herr A' n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Om den siste ärade talaren åstadkom ett förlösande löje i kammaren så kan jag ej säga annat än att det var på sin plats. Ty om man verkligen skall kunna komma fram med ett sådant yrkande så måste man väl i all rimlighets namn ge någon anvisning för att förklara vad det skall tjäna till. Herr Paulsen försummade emellertid detta i eminent grad. Han har icke pekat på *en enda* punkt, där det skulle vara möjlighet att visa en större sparsamhet än vad utskottet och de sparsammaste reservanterna gjort i det här föreliggande ärendet. Då förhållandet är sådant, kan jag verkligen icke annat än tycka, att det är alldeles riktigt, att hans förslag mött ett befriande skratt, änskönt det är allvarsamma saker som vi här ha att tala om. Den statsfinansiella situationen är sådan, att man behöver tillvarataga *varje* möjlighet till sparsamhet, och den sidan av saken vill jag lägga herrarna på hjärtat, då vi komma till de övriga punkterna i utlåtandet.

Men i övrigt, herr Paulsen, är det så, att jag kan lämna den garantien å utskottets vägnar — jag vågar verkligen göra det — att vi i år gått till väga med om möjligt större sorgfällighet än tidigare då det gällt att å varje punkt, där det varit möjligt, åstadkomma sparsamhet utan att rubba den organisation, varmed man varit överens att man skall fortsätta tillsvidare. Därför har man noggrant kalkylerat när det gällt att fastställa de slutliga summorna och anlitat alla möjliga utvägar för att pressa ned dessa. Och om vi icke lyckats häri i den grad som herr Paulsen anser, att vi borde gjort, kan jag i sanning icke hjälpa det, så mycket mindre som herr Paulsen som sagt icke pekat på en enda punkt, där man enligt hans mening kunnat gå längre i sparsamhet.

Medan jag har ordet, vill jag säga en sak till herr Vennerström. Hans deklARATION, att han vore med om avvärning så fort som möjligt, är en sak som jag kan skriva under. Och när han pekade på detta och på vad därmed sammanhänge, så tror jag vi ha anledning att komma varandra ganska nära herr Vennerström och jag. Ty just detta ha vi kämpat för i alla tider att, när det blir möjligt, gå fram den vägen. Men nu gäller det att se på tingen, sådana de verkligen äro, och för mig föreligger icke någon möjlighet att nu taga något avgörande steg i antydd riktning. Icke ens herr Vennerström har från sina utgångspunkter kommit fram till något, som kan kallas för avvärning, och det är därför som jag i allt väsentligt kan instämma i vad herr Vennerström sagt å sitt partis vägnar. Det instämmandet gör jag för egen del, ty jag anser, att vi i framtiden böra komma till det mål, som han skisserade.

Jag skall ej i detta sammanhang gå in i någon principdebatt, som är tämligen onödigt, utan jag skall inskränka mig att yrka bifall till föreliggande punkt.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr Paulsens anförande och yrkande tyda på, att han endast grovläst utskottets yttrande, ty om han läst det grundligare, skulle han nog inte yrka återremiss, vilket är en smula vassare, än vi äro vana vid i kammaren, då det gäller

en sådan fråga som denna. De föregående åren ha vänstersocialisterna yrkat avslag på hela huvudtiteln, och det är en sak, som man kan förstå, men att yrka återremiss med det resultat, att vi fram emot midsommar skulle få tillbaka ärendet i samma skick som nu, kan jag icke finna någon mening i. Om herr Paulsen velat göra sig besvär med att granska varje särskild punkt, skulle han kommit underfund med, att de olika anslagen sammanhånga med den arméorganisation, som vi ha. Denna kunna vi icke upphäva, utan vi måste bevilja anslag för att de värnpliktiga skola kunna kallas in. De skola ha mat och beklädnad, och befälet måste ha ut sina löner och likaså de stamanställda. Vidare finns det ammunitionsfabriker, och man måste sörja för att arbetarna vid dessa fabriker skola kunna leva. Det har spelat så stor roll för de socialdemokratiska ledamöterna, att de icke velat på en gång avbryta ammunitionstillverkningen med det resultat, att man måste avskeda hela personalen.

Innan man uppträder och gör ett sådant yrkande, som herr Paulsen här framställde, bör man ha klart för sig vad det innebär.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag hörde ju på herr Jönsson i Revinge, att han var mycket missbelåten med återremissyrkandet. Han förutsåg att det skulle dröja till midsommar, om vi skulle behandla saken ånyo, och det kan ju hända, att det tar sin tid. Men jag vill dock säga, att det ser rent av misstänkt ut med denna rörande enighet mellan herrarna från Råstock och Revinge, vilken enighet jag fruktar sträcker sig ännu längre. Även detta, synes mig, tyda på, att man icke har sparat tillräckligt. I fall det rått olika meningar om hur man bäst skulle spara, hade det verkat mera naturligt, men nu äro alla så innerligt överens.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till yrkandet om utlåtandets återremitterande till utskottet för ny behandling; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkten 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
understöd åt
föreningar och
till tidskrifters
utgivande.*

Punkten 22, angående understöd åt föreningar och till tidskrif-
ters utgivande.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 25 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att öka ordinarie reservationsanslaget till understöd åt föreningar och till skrifter utgivande, nu 24,000 kronor, med 1,400 kronor till 25,400 kronor.

Utskottet hemställde, att berörda reservationsanslag måtte i riks-
staten för år 1922 upptagas med oförändrat belopp, 24,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Kaijser: Herr talman, mina herrar! I denna punkt har Kungl. Maj:t begärt 25,400 kr., men utskottet föreslår endast 24,000 kr. under motivering, att utskottet icke funnit tillräckliga skäl vara anförda för den begärda anslagsökningen. Häri ingå 1,200 kr. till Svenska militärläkareföreningen. I propositionen yttras härom: »Det hittills beviljade årsunderstödet, som vore avsett för att utgiva en tidskrift med uppgift att referera, befrämja och

upptaga till granskning alla för den militära hälsovården viktiga frågor, hade i mån av tryckningskostnadernas stigande och med hänsyn till den oväsentliga avsättningen i bokhandeln av en ren facktidskrift som denna visat sig otillräckligt.» Det måste ha varit klart för utskottet, att tryckningskostnaderna varit synnerligen höga under de sista åren, varför en ökning i anslaget på 1,200 kr. bort tillstyrkas.

Jag vill emellertid i detta sammanhang meddela, att såväl militärläkarsällskapet som Svenska läkarsällskapet, vilka båda ha statsbidrag för utgivande av tidskrifter, gjort allt vad som göras kan för nedbringande av tryckningskostnaderna. Särskilt ha de infört något, som jag vill rekommendera till införande här i kammaren, nämligen att, när en talare yttrar sig så länge, att stenogrammet utskrivet går till mera än tre trycksidor, får han betala tryckningskostnaderna för vad som överstiger de tre sidorna. Om det tillämpades här i riksdagen, skulle vi sannolikt slippa att få höra så långa anföranden, som bara trötta kammarens ledamöter och göra, att en del går ut och inte hör på, och vi skulle kanske också slippa ifrån många onödiga anföranden.

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Anderson i Råstock: Utan att vilja alltför mycket förlänga det stenografiska protokollet ber jag få säga, att detta anslag gäller för år 1922, att redan innevarande år tryckningskostnaderna nedgått samt att de väntas gå ner ytterligare. Jag vill stryka under det faktum — om jag icke är oriktigt undermåttad — att för åtta dagar sedan papperspriset sänktes över lag med 25 %. Utskottet har följt traditionerna och sparat, där det kan sparas. Här anser jag, att det kan sparas; och därför skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 23, angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.*

Under punkten 26 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 1,388,000 kronor, dels medgiva, att av detta anslag ett belopp av 800,000 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget till äldre anslagsberättigade skyttar, finge ställas till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av mobiliseringsammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelse utlämnade 8,000,000 skarpladdade patroner m/94 med skyldighet för överstyrelsen att återställa tomhylsor och laddramar, svarande mot

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.

(Forts.)

75 procent av det utlämnade antalet patroner, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle sådant påkalla, till överstyrelsen kontant utbetala sistnämnda belopp, dels ock medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1921 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 1,376,000 kronor;

b) medgiva att — — — lika med Kungl. Maj:t — — — sistnämnda belopp; och

c) medgiva, att till den — — — befattningshavare i statens tjänst.

Vid denna punkt hade emellertid reservationer avgivits:

av herrar *O. U. B. Olsson*, *Joh. Nilsson* i Malmö, *F. L. Lindqvist*, *Anderson* i Råstock, *Waldén*, *O. Nilsson* i Örebro och *Karlsson* i Nynäshamn, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i förevarande punkt; samt av herrar *W. Bäckström* och *Hamrin*.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Den här frågan är i denna kammare åtminstone så utdebatterad, att det icke gärna kan i frågakomma att däri giva upphov till någon längre diskussion. Jag skall för min del försöka icke giva anledning till någon sådan. Jag ber endast att med några få ord få stryka under vad som säges i reservationen mot Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag i förevarande punkt. Jag vill då framhålla, att det icke endast är statsfinansiella skäl, som gjort, att vi ställt oss på den ståndpunkt, där vi stå, utan det är också det ringa värde, som militärerna själva sätta på den frivilliga skytterörelsen och vilket man kan mäta genom den brist på tillmötesgående, som de visat även skickliga skyttar, då det gällt fullgörandet av deras värnpliktsövningar. En aftontidning för gårdagen påstod, att frågan om nedläggning av värnpliktstiden för skickliga skyttar icke varit uppe i riksdagen. Det är ju sant, om man ser saken formellt att den icke kommit före i form av regeringsförslag eller motion, men vad som är säkert är, att det tidigare förekommit, att skyttar fått kortare övningstid. Det var skytterörelsens primus motor så att säga, som sökte och utverkade en inskränkning i den då mycket korta värnpliktstiden.

Det är av dessa skäl, som jag anser det vara bortkastade pengar att bevilja det här begärda anslaget. Då vi ha det så trångt på alla håll och kanter, göra vi klokt i att spara dessa 1,376,000 kr., som kunna användas för mera produktiva och samhällsnyttiga ändamål.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen och avslag å utskottets hemställan.

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Häruti instämde herr *O. Nilsson* i Örebro.

Herr *Jönsson* i Revinge: Herr talman, mina herrar! Det förefaller mig något egendomligt, att just denna punkt skulle bli den stora stridsfrågan, ty då det gäller ett anslag av så pass ordinarie natur som detta, ett anslag, som återkommit i så många år, brukar man ju uppgiva kampen och finna sig i att anslaget beviljas.

Nu vill jag visserligen inte upptaga någon tvist med herr *Anderson* i Råstock beträffande det rent militära värdet av skjutövningarna och huruvida man kan bevilja någon lindring i värnpliktsövningarna för dem, som äro utbildade skyttar, men det är väl dock så, att det vid den nuvarande starkt förkortade utbildningstiden är en fördel för försvaret, att man kan skaffa sig skjututbildning på enskild och frivillig väg. Och alldenstund kostnaderna för den frivilliga skytterörelsen torde stiga till flerdubbelt större belopp, än riksdagen beviljar, kunna vi väl i alla fall med full trygghet utgå ifrån, att staten ifrån försvarssynpunkt sett får full valuta för detta anslag till den frivilliga skytterörelsen. Det är ju här icke alls fråga om någon vita-gardes-organisation, utan dessa skytteföreningar ha ju medlemmar ur alla samhällsklasser.

Även andra skäl tala för beviljandet av anslaget. Detta är ju nämligen en slags idrottsrörelse, och då man så skarpt beskurit idrottsanslaget, bör man väl, liksom förut, bevilja detta anslag. Och det kan ju icke vara rimligt, att under den tid, då frågan om en revision av hela vårt försvarsväsende är under utredning, på en gång draga in hela detta anslag och i ytterligt hög grad försvåra dessa skytteföreningars existens.

På dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Pehrsson* i Bramstorp, *Olsson* i Ramsta och *Bengtsson* i Norup.

Herr *Bäckström*: Herr talman! Då jag vid denna punkt jämte herr *Hamrin* antecknat en blank reservation, ber jag att med några ord få angiva innebörden av densamma för mitt vidkommande. Den avser icke något avslagsyrkande, det vill jag genast ha påpekat.

Vill man bedöma den frivilliga skytterörelsen fullt opartiskt, måste man ju nämligen medge, att den och till densamma utgående anslag av statsmedel icke varit och icke är utan betydelse ur försvarssynpunkt. Jag vill endast erinra om att t. ex. i Schweiz skytterörelsen värdesattes så, att den unge man, som ingår för att deltaga i vapenövningarna och kan uppvisa intyg om att han tidigare deltagit i den frivilliga skytterörelsen och lossat ett bestämt antal skarpa skott, befrias från en för andra, som icke deltagit i en sådan

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.

(Forts.)

verksamhet, anordnad särskild skjutskolekurs, som pågår under särskild tid.

Skytterörelsen har ju också betecknats såsom den i god mening mest demokratiska delen av vårt försvarsväsende, och jag vill för att förtydliga min ställning till densamma inom parentes ha sagt, att jag i yngre dagar varit med om att bilda en skytteförening, stått i dess styrelse och också skjutit mina serier under ett antal år. Det är sålunda visst icke någon avoghet från min sida mot den frivilliga skytterörelsen, som dikterat min reservation, tvärtom. Då det nu också är fråga om att försvarsrevisionen så vitt möjligt skall i sitt utredningsarbete söka infoga den frivilliga skytterörelsen såsom ett moment i värnpliktsutbildningen, anser jag det så mycket mindre lämpligt, att nu genom anslagsvägran bryta sönder denna organisation, som inom kort möjligen blir till nytta just ur värnpliktsövnings- och försvarssynpunkt på ett sätt, som vi länge ha önskat och hoppats, att den skulle bli.

Vad jag genom min reservation velat ha fram, det är endast en avprutning på det begärda ammunitionanslaget, och en sådan är möjlig utan att organisationen eller rörelsen äventyras. Utskottet har, när det gällt särskilt ammunitionsbidraget, icke, såsom annars i år på nästan varenda punkt skett, gjort försök till nedprutning. Man har helt enkelt sagt, att anslaget stått vid detta belopp ända sedan före kriget och att det icke föreligger någon orsak att nu nedsätta beloppet. Men därmed är det icke sagt, att det är alldeles omöjligt att förändra den nuvarande summan, 800,000 kronor. Jag vill endast erinra om att överstyrelsen för skytteföreningarna begärt anslag till ett hundra patroner per skytt och att departementschefen nedsatt antalet till åttio, att armeförvaltningen föreslagit ett evalveringspris per patron av 16 öre under det departementschefen sattet ett pris av 10 öre vara skäligt och sålunda kommit till en summa av 800,000 kronor i ammunitionsbidrag. Om man nu anser, att antalet skyttar icke kommer att uppgå till det beräknade eller ett hundra tusen — jag vill erinra om att skytterörelsen numera icke är fullt så populär, som tidigare; anledningarna därtill vill jag inte gå in på — och om man också tar i betraktande att priset för patron genom de nedgående konjunkturerna möjligen kan ytterligare reduceras något, bör en minskning av ammunitionsanslaget med 100,000 kronor till 700,000 kronor bli föga kännbar och i varje fall icke i annan mån än att det antal patroner, som utan avgift utdelas till varje därtill berättigad skytt, minskas med ett så litet antal, att det praktiskt taget blir utan betydelse.

Jag är fullkomligt okänslig för ett sådant tal som att en sänkning av ifrågavarande anslag, på sätt, jag nu kommer att yrka, skulle förrycka skytterörelsen eller dess organisation. Offra vi på denna rörelse 1,276,000 kronor, är det ett betydande belopp under nuvarande statsfinansiella förhållanden. Då man under riksdagens lopp måst upprepade gånger vara med om att nedpruta, ja, rent av stryka anslagsäskanden av största betydelse, skulle jag känna det rent av brottsligt att icke försöka få till stånd en nedsättning på

denna punkt. Läget — jag tänker nu särskilt på den omfattande arbetslösheten och dess offer — ställer ju nya, oavvisliga krav på statskassan. Den kungl. proposition, som vid detta plenums början överlämnades till kammaren av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, talar härvidlag ett tydligt språk. Jag är förvissad om att man i landet, även bland skytteintresserade, skall mycket lättare förstå och uppskatta ett bevis på omtanke och sparsamhet på denna punkt, än då t. ex. vid onsdagens gemensamma votering avprutades 218,000 kronor på ett mycket moderat anslagskrav till landets hushållningssällskap.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag med den ändring, att det i utlåtandets slutyrkande upptagna beloppet 800,000 kronor, motsvarande anslaget till ammunitionsanskaffning, nedsättes till 700,000 kronor och att slutsumman av anslagskravet under denna punkt således bestämmes till 1,276,000 kronor.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Herr talman! Den förste ärade talaren återopade reservanternas utlåtande, där man som skäl mot detta anslags beviljande bl. a. anförde, att meningarna vore ganska delade angående nyttan av denna rörelse och som ett bevis därpå påpekat, att icke ens skickliga skyttar fått någon nedsättning i tjänstgöringstiden. Detta beror på sättet att anordna våra värnpliktsövningar. Som förhållandena nu äro, blandas skyttar tillsammans med övriga värnpliktiga; övnings-tiden varje dag fördelas på ett flertal olika övningar för att därigenom få en omväxling, då erfarenheten tydligt visar, att utbildningsarbetet på så sätt kan bedrivas raskt och hastigt. Sålunda anslås under större delen av utbildningstiden nästan varje dag ett antal timmar till olika grenar av skjututbildning såsom förberedande målskjutning, kammarskjutning, skolskjutning eller fältskjutning, och undantag härifrån utgöra endast sådana dagar, då större fältmarscher eller övningar i fälttjänst anordnas. Men det är icke så, att vissa veckor i sin helhet anslås till skjututbildning, andra veckor till exercis eller fälttjänst o. s. v.

Att avkorta utbildningstiden för värnpliktiga skyttar, som ha en viss skjututbildning, är endast möjligt under tre förutsättningar. Ett sätt, som anlätades på skarpskytteväsendets tid och som man nu tycks vara inne på i ett och annat land på kontinenten, bl. a. i Frankrike, är att låta ynglingarna, innan de inträda i värnplikts-åldern, genomgå viss militär utbildning, vilken dock icke inskränkes till skjututbildning utan även omfattar exercis, fälttjänst, soldatundervisning m. m., sålunda ett tämligen allmänt militärt program.

Det andra sättet att förverkliga det angivna målet vore att sammanföra skyttarna i särskilda avdelningar, alldeles skilda från alla andra värnpliktiga. Härigenom skulle det vara tänkbart att minska dagantalet för deras utbildning på grund av att man kunde reducerat det antal timmar, som varje vecka måste anslås till skjututbildning. Oavsett att man genom att på så sätt låta personer, vilka tillhöra en förening, bilda särskilda kompanier, skulle inslä en väg som

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

icke är tilltalande, om man tar hänsyn till den allmänna värnplik-
tens princip, komme ett dylikt förfarande även att medföra andra
olägenheter, vilka jag skall be att strax få med några ord beröra.

Det tredje sättet att åstadkomma någon avkortning har en av de
föregående ärade talarna varit inne på. I vissa länder ifrågasätter
man nämligen att anordna särskilda repetitionsövningar efter den
första tjänstgöringen, uteslutande med uppgift att uppliva och vid-
makthålla den under rekrytskolan förvärvade skjutfärdigheten, så-
lunda särskilda skjutskolor eller skjutövningar, som pågå några
dagar. De äldre av herrarna komma nog ihåg att förr i tiden det
indelna manskapet hade övningar av detta slag. Införde man dylika
övningar, kunde skickliga skyttar, vilka styrkte, att de inom skytte-
föreningar regelbundet deltagit i utbildningen, befrias från desamma.

Jag vill emellertid säga, att vilkendera av dessa vägar, man
framdeles möjligen väljer, kan man knappast förevita Kungl. Maj:t,
att Kungl. Maj:t ännu icke vidtagit några åtgärder härutinnan, då
riksdagens kamrar, icke minst denna kammare, hittills visat så ringa
förståelse för skytterörelsens betydelse, att anslaget varje år varit
föremål för debatter och votering, stundom t. o. m. för gemensam
votering. Skytterörelsen har sålunda ofta hängt på ett hår.

För övrigt skall jag anhålla få påpeka, att en försvarsrevision för
närvarande arbetar, och med det exempel, som gives från andra
länder, torde det icke vara omöjligt, att försvarsrevisionen kommer
att upptaga denna fråga till behandling. Jag anser därför, att lika
litet som Kungl. Maj:t bör föregripa revisionens arbete genom att
nu ändra det frivilliga skytteväsendets organisation, lika litet bör
riksdagen vidtaga en så allvarlig åtgärd som att ur det nuvarande
försvarssystemet bryta ut en så viktig del som det frivilliga skytte-
väsendet måste anses utgöra.

Den förste ärade talaren sade, att man icke hade någon nytta
av det frivilliga skytteväsendet i dess nuvarande form. Jag tror mig
däremot kunna ådagalägga, att detta verkligen är fallet. Jag vill
i det avseendet först framhålla, hurusom världskriget visat, att skjut-
utbildningen är av den allra största betydelse, särskilt för fotfolket,
och att det ligger synnerlig vikt på, att man vid detta truppslag
har ett antal särskilt skickliga skyttar för vissa speciella uppdrag.
Härom lämna berättelserna från kriget tydliga bevis. Utbildningsti-
den är numera så kort i vårt land, skjututbildningen blir alldeles
otillräcklig för värnpliktiga, vilka sakna föregående utbildning på
detta område och kanske även anlag för skjutning.

Det måste då ligga vikt uppå, att i infanteriet även ingå per-
soner, som på grund av förut genomgången frivillig utbildning äga
förutsättningar för att utbilda sig till föregångsmän, d. v. s. till
precisionsskyttar.

Jag nämnde nyss, att det är svårt medhinna skjututbildningen
under den korta övningsperiod, vi för närvarande hava. Även en
annan svårighet möter vid utbildningens anordnande, nämligen bristen
på befäl och underbefäl. Det finnes nämligen knappast någon
utbildningsgren, där den enskilda utbildningen är av så stor bety-

delse som under skjututbildningen. Om man, såsom för närvarande är fallet, har skyttarna blandade med övriga värnpliktiga, så att varje instruktör inom sin övningsavdelning får 3 eller 4 värnpliktiga som tillhöra skytteförening och som erhållit utbildning i skjutning, kan han ägna relativt kort tid åt skyttarna och i stället sysselsätta sig mera med de värnpliktiga, vilka äro mer eller mindre främmande för skjutkonsten. Om man utgår från det bestämda antalet timmar, kan man inom denna tid åstadkomma en bättre utbildning än som varit möjligt, därest instruktören måst fördela sitt arbete lika på alla värnpliktiga inom hans övningsavdelning. Och om man å andra sidan vill nöja sig med ett visst utbildningsresultat, kan man spara in en del av utbildningstiden, därest vissa av manskapet tidigare erhållit utbildning i skjutning. Ännu mera framträdande blir naturligtvis denna fördel, om någon av skyttarna har sådana egenskaper, att han kan tjänstgöra som biträdande instruktör.

Jag vill slutligen erinra om att värnpliktstiden är 23 år och att sista repetitionsövningen äger rum vid infanteriet under det fjärde och vid specialtruppslagen redan under det tredje året. När den värnpliktige gjort sin sista repetitionsövning, kvarstår han sålunda under 19, respektive 20 år i beväringen och landstormen. Just med hänsyn till nödvändigheten att bibehålla hans militära färdigheter, framförallt skjutskickligheten, hade man i 1914 års härordning inlagt en reservtruppövning för en äldre årsklass i beväringen och en landstormsövning. Nu veta vi, att sedan sommaren 1918 på grund av riksdagens beslut såväl reservtruppövningarna som landstormsövningarna blivit inställda. Under sådana förhållanden måste det naturligen vara av stor betydelse, att en avsevärd del, kanske 25 % av de värnpliktiga, tack vare det frivilliga skytteväsendet, bibehålla sin färdighet i en så viktig övningsgren som skjutning, och att skytterörelsen vidmakthålles.

Herr Fjellman: Herr talman! Det vore enligt mitt förmenande djupt att beklaga, om riksdagen skulle följa reservanternas förslag i den här frågan och därigenom undandraga den frivilliga skytterörelsen ett anslag, som är ett livsvillkor för densamma.

Den frivilliga skytterörelsen är enligt min åsikt en av de mest tilltalande företeelser, som finnas i vårt land. De frivilliga skyttarna — ålder, politisk åskådning och samhällsställning spela absolut icke någon roll — mötas ute i den sköna svenska naturen och idka där ett uppfriskande friluftsliv. De öva sig i vapnets bruk, för den händelse de en gång skulle behöva använda dessa för att försvara den av dem alla så högt älskade hembygden.

I likhet med idrottsrörelsen har den frivilliga skytterörelsen lyckats hålla all partipolitik borta ifrån sig, men i olikhet mot den förra har den icke låtit komma sig till last de oarter, för vilka idrottsrörelsen så hårt, ja alltför hårt, fått sota.

Skytteföreningarna anordna ofta skyttetävlingar i samband med de s. k. hembygdsfesterna, där i regel en god ton är rådande. Jag säger detta därför, att illvilliga tungor velat påstå motsatsen. Det

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

är naturligtvis klart, att det dock även i detta fall gäller, att ingen regel är utan undantag.

Efter världskriget har det moderna infanteriet blivit försett med en hel del tekniska hjälpmedel såsom granatkastare, kulsprutor, infanterikanoner och allt vad det heter. Men detta utesluter icke att det för varje infanterist är nödvändigt att vara fullt förtrogen med hanterandet av geväret, ty detta förblir dock alltid infanteristens personliga anfalls- och försvarsvapen.

När de värnpliktiga första gången rycka in under fanorna för att fullgöra sin första tjänstgöring, är en av de första frågor, som kompani- eller skvadronschefen ställer till dem, denna: Finnes det någon eller några av er, som tillhöra eller tillhört frivillig skytteförening? Blir svaret jakande, uttagas dessa unga män till s. k. reservbefäl och göra som sådana det ordinarie befälet och instruktörerna god nytta, därigenom att de kunna användas som föregångsmän för sina mindre kunniga kamrater.

För några dagar sedan ansåg sig riksdagen kunna vägra våra svenska gossar den utbildningstid, som sakkunskapen ansåg vara oundgängligen nödvändig, om de med någon utsikt till framgång skulle kunna försvara sig själva och sitt land. Skulle riksdagen nu vägra skytterörelsen det anslag, som den begärt, så skulle riksdagen taga ännu ett steg i riktning mot undergrävandet av vår nationella värnkraft.

Jag vet mycket väl, att de ekonomiska förhållandena äro dåliga, och kanske bli de ännu sämre nästa år. Jag förstår därför, att det är nödvändigt att spara på alla områden, men att spara på detta anslag, där det gäller en så vacker fosterländsk rörelse som skytterörelsen, det betraktar jag som missriktad sparsamhet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Fjellman förenade sig herrar *Sommelius, Starbäck, Lithander, Holmgren, Leffler* och *Anderson* i Saxtorp.

Herr J o n s s o n i Risinge: Herr talman! Då jag stått i skyttarnas led i 24 års tid och varit vittne till den utveckling, som skytterörelsen gjort särskilt under de senaste åren, har jag ansett mig böra uppträda i denna fråga.

Skjutskickligheten i Sverige står för närvarande högst bland Europas länder, och vad detta har för betydelse, när det gäller vårt anseende utåt och vår försvarskraft, borde väl var och en kunna förstå. Visserligen söker man från visst håll förringa denna betydelse, men detta vittnar om okunnighet om den utveckling skytterörelsen haft. Man har numera inom denna rörelse uppnått en oanad färdighet i att hantera gevären, och detta är av en särskild betydelse i vårt land, där vi icke kunna uppställa några stora härar till landets försvar. Ty om skjutskickligheten hos vårt folk är stor, så kunna vi med relativt fåtaliga arméer försvara vårt land. Våra skyttar hava nu nått en sådan skicklighet, att många av dem kunna förtjäna benämningen

levande kulsprutor. Eller vad säga herrarna om att man kommit därhän, att många skyttar kunna avgiva ett skott varannan sekund. Något sådant skulle ju förr i tiden ingen människa kunnat drömma om. På grund av denna förmåga att avgiva hastig eld behöver man icke ha så mycket folk för att försvara landet, som eljest skulle vara fallet, och vi utgå ju ifrån att våra övningar endast avse landets försvar.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

På grund av vår anslutning till nationernas förbund kunna vi ju åläggas att försvara oss och att vare sig med eller mot vår vilja någon gång gripa till vapen. Jag vill då för min del inte vara med om att skicka ut landets söner till dylik vapentjänst, om de icke kunna hantera det vapen, som sättes i deras händer. Jag minnes väl de första dagarna i augusti 1914, då landstormen skulle ut och försvara våra kuster. När man satte gevären i händerna på dessa landstormsmän, var det många, som ej visste, hur de skulle bära sig åt för att avgiva ett skott med mausergevär. Det var verkligen vemodigt, att se dessa utskickade till att försvara våra kuster. Alla visade sig då mycket intresserade för att kunna lära sig hantera detta vapen.

Nu förhåller det sig så, att för att bli en god och skicklig skytt räcka inte de 165 dagar, som anslagits till våra övningar. Det första villkoret är, att man har vilja och lust att kunna hantera vapnet. Och för det andra måste de grundläggande egenskaperna inläras i ungdomen. Sedan måste den förvärvade skickligheten bibehållas genom oupphörliga övningar år efter år. Jag vill säga, att jag har den erfarenheten att 300 å 500 skott om året är det nödvändigt att avlossa för att bibehålla sin färdighet.

Herr Anderson i Råstock sade härom dagen, att vi skola försöka ingjuta försvarsvilja hos vårt folk. Ja, det är ett av de första momenten i vårt försvarsväsende, att vi ha lust och vilja att försvara vårt land. Men även om jag har denna vilja och lust i aldrig så hög grad, så förmår jag i alla fall ingenting, om jag icke kan hantera mitt vapen. Jag må ha alla möjliga militära egenskaper, jag må t. ex. kunna marschera 10 mil om dagen, det länder dock till ingen nytta, om jag, när jag kommer fram, inte kan hantera ett gevär.

Jag vill sålunda hava fastslagit, att kärnan i hela vårt försvarsväsen eller i möjligheten för oss att försvara oss består däri, om våra unga män kunna hantera ett gevär och till följd därav kunna göra den nytta som behövs, om vi komma i strid. Ingen enda skytt, det vill jag påstå, lär sig att hantera detta vapen för att han skall gå till anfall mot ett annat land eller en annan nation.

De vilja skaffa sig denna utbildning för den händelse att så olyckligt skulle vara, att vårt land skulle anfallas av en utländsk makt. Ty då tror jag förvisso, att varena skytt skall göra sin plikt, även om man då måste bita i det sura äpplet att döda en medmänniska. Ty så rysligt det än låter, är detta ju den enda utvägen att beskydda sitt eget liv, sina anförvanter, sitt hem och likaså fosterlandet. Det är ju på denna grund som denna sak har sin stora fosterländska betydelse.

Någon sade, att skytterörelsen inte är populär. Nej, tyvärr har

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

det gått därhän på grund av flera orsaker, och särskilt det parti, som herr Anderson i Råstock företräder, har stor andel häri. Det är nämligen så, att det ofta övervakas, att inte några arbetare skola komma till skjutbanorna och här öva sig och ingå i de frivilliga skytteföreningarna. För närvarande betungas de frivilliga skytteföreningarna också därav, att ammunitionspriset är för högt. Det kostar icke blott tid utan även ekonomiska uppoffringar att deltaga i denna rörelse.

Det skulle ju kunna vara ofantligt mycket att tillägga här. Men det har ju redan av herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framhållits, huru många fördelar och huru stort gagn fosterlandet har av denna rörelse, och jag skall därför icke ingå på några vidare detaljer. Rörelsen röner emellertid också motstånd på grund därav, att den beskylls för att den icke uteslutande ägnar sig åt utbildande av skickliga skyttar utan att många avarter insmugit sig i densamma. Ja, olyckligtvis torde det förhålla sig så i några fall. Men det är förvisso så, att de många bli beskyllda på grund av dessa fel hos några få. Ty jag vill påstå, att det är endast några få föreningar, där sådana avarter hava kommit till synes. Och de bortarbetas också mer och mer år från år. Jag skulle önska, att herrarna litet var besökte våra stora förbundstävlingar och finge se, hur där går till, särskilt i fråga om den främsta uppgift, som våra skytteföreningar ha, nämligen fältskjutningarna. Så sent som den 5 maj i år var jag på Östergötlands skytteförbunds förbundstävlingar. Man blev där frapperad av att se, på vilken höjd den frivilliga skjututbildningen i många fall står. Det skulle vara synnerligen beklagligt, om kammaren i dag skulle avslå utskottets hemställan om detta anslag, ty det vore att avsäga den kvist man sitter på till vårt eget självförsvar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hallén: Herr talman, mina herrar! Hittilldags har inom vänsterleder i denna kammare funnits på en del håll en viss tveksamhet hur man skulle ställa sig till det årligen omstridda skytteanslaget, och denna tveksamhet har säkerligen haft grunder, som äro värda all aktning. Vi veta litet var, även vi, som äro yngre, att för åtskilliga årtionden sedan uppbars skytterörelsen av sympatier och understöd från vida led inom den svenska demokratien. Man betraktade denna folkliga försvarsrörelse såsom en nödvändig motvikt mot ett tilltagande preusseri, och man hade nog många ljus dröm om ett slags folkuppstånd i milisens tecken, som skulle fylla det dubbla syftet, att både vara en hjälp i nödens stund och också ge försvarsåtgärderna en mera demokratisk och folklig läggning. Alla ha vi väl åtminstone läst om August Blanches varmhartade insatser i skytterörelsen. Och vi veta ju, hur på den tid, då Aftonbladet var en frisinnad tidning, det från det hållet emanerade ofta starka krafter, som samlade inte minst Stockholms många och andra orters borgare till dessa skytteövningar. Men allt eftersom åren gått, har likväl en växande betänksamhet trätt fram inte minst bland vänsterns

och demokratiens folk gentemot denna form av bidrag till vår militära värnkraft. Och jag tror, att den kritik, som man riktat däremot, också under årens lopp har vuxit.

Jag tillät mig här i kammaren för ett par år sedan peka på en hel del betänkligheter i denna rörelse. Jag blev då uppfordrad av dåvarande krigsministern att försöka med faktiska belägg styrka dessa anklagelser mot denna folkrörelse, om vilken ryttmästare Fjellman nu uttalat, att den är den mest sympatiska och mest tilltalande folkrörelse som finns i vårt land. Jag var i föl av en tillfällighet inte närvarande vid ärendets behandling i kammaren och kunde därför inte då lägga fram något av det material, som kommit mig tillhanda. Men jag skall nu, herr talman, be att under några korta stunder få göra en liten axplockning av en del sådana uppgifter, som från mycket olikartade håll lämnats mig. Jag ber att i förväg få nämna, att jag, för att inte taga upp kammarens dyrbara tid alltför mycket, endast skall draga några av de viktigaste. Jag skall också ange ort och ställe samt namnen på de personer, som lämnat dessa uppgifter, så att vederbörande, därest man så önskar, kan anställa undersökningar, som jag hoppas skola bli va mer effektivt art än dem, som skytteförbunden anordna. Jag fick 1919 besök hemma av en officer från Västgöta regemente, vilken på grund av klagomål i riksdagen över den bristande kontrollen över det sätt, på vilket skytteanslaget användes, skulle verkställa en undersökning. Denna undersökning bestod däri, att officeren reste omkring till ordförandena eller kassörerna i olika skytteföreningar. Att från det hållet få några uppgifter om felaktigheter eller oegentligheter, som eventuellt förelågo, det var väl en något naiv förhoppning. Jag har inte heller hört, att resultatet blev så värst lysande. Det är naturligtvis från medlemmar, som av sådana skäl utträtt ur skytteföreningarna, som man kan få en inblick i förhållandena.

Jag ber att till att börja med få återge något, som ofta praktiserats vid våra regementen. En värnpliktig beskriver vad som inträffat vid Kungl. Karlskrona grenadjärregemente under den tid han låg där nere, nämligen tiden september 1919—januari 1920. Han skriver därom som följer: »En dag i december månad förra året, då vårt kompani stod uppställt (detta var på morgonen) kom vår fanjunkare ut till oss och anmälde, att det existerade en frivillig skytteförening inom regementet. Idenna förening hade det alltid varit vanligt varje år, att de värnpliktiga, som lågo inne, ingingo, samt hoppades han, att även vi skulle göra detsamma. Vidare meddelade han, att det inte kostade någonting att ingå, utan det var endast för oss att avskjuta 50 skott, vilket inte heller kostade något. Vidare sade han, att varför de ville, att vi skulle ingå i föreningen var endast därför, att föreningen som sådan skulle erhålla det understöd, som föreningen erhåller för varje medlem: detta är visst 5 kronor pr individ. På kompaniet voro förlagda omkring 100 man. Av dessa blevo vi endast 15 man, som inte ville skjuta. Dessa 15 blevo uttagna till markörer vid denna skjutning. Emellertid blevo vi uppkallade, innan skjutningen var slut, samt tillfrågade huruvida vi inte

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.

(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

skulle vilja vara villiga att skjuta. Detta ville vi ändå inte. Då försökte de att kommandera oss till detta, men ej heller detta förmodade oss därtill. Sedan försökte de att övertala oss, men när inte detta heller hjälpte, fingo vi uppgiva våra nummer och namn, och fingo vi sedan gå ned för att markera igen. När sedan skjutningen var slut, skulle vi ju marschera hem, men det blev annorlunda för oss, som inte ville skjuta. Vi fingo åse, när de övriga marscherade hem; vi som inte hade skjutit, skulle som straff härför ha litet extra, eller som det på beväringsspråket heter, straffexercis. Detta fingo vi även känna utav. Enär inte alla skotten hunnit avskjutas första gången, skulle det ju skjutas en gång till. Denna gång fingo ej vi, som inte ville skjuta, följa med. Vi fingo stanna hemma på kaserngården och ha exercis utan vila och utan lediga, så länge skjutningen pågick. Denna varade i närmare 5 timmar.» Det är under-tecknat med namnet Ture Sandström, Korvettgatan 8, Karlskrona.

En tidningsman som varit utmobiliserad år 1915 skriver följande: »Undertecknad utkallades med 1904 års klass till krigstjänstgöring den 26 januari 1915 och tilldelades den bevakningsstyrka på 57 man ur Västgöta regemente, som var förlagd till Gottskär, Onsala socken av Hallands län. Befälhavare över denna avdelning var en löjtnant Rude. Kontingenten utgjorde för övrigt en del av den i Kungsbacka förlagda avdelningen, som stod under befäl av major Lieberath. Detta som en upplysning och i förbigående, då jag ej vet, huruvida våra officerare voro intresserade i de manipulationer med skytteföreningen — till synes oskyldiga och oantastbara — som ägde rum och som jag vill i korthet skildra. Då vår avdelning varit i tjänst någon kortare tid och de föreskrivna skjutövningarna tagit sin början, anlände en dag till förläggningssorten en furir från vårt eget regemente — om i aktiv tjänst eller inmobiliserad vet jag ej — och meddelade, att en var av manskapet, som så önskade, fick medfölja till Onsala skytteförenings skjutbana och där skjuta 50 extra skott gratis. Marschen dit, som tog cirka en timmes tid i anspråk och den tid, som åtgick för ifrågavarande skjutning gällde som tjänstgöring. En del av manskapet anmälde sig, följde med och sköto sina 50 skott. Det undrades mycket bland manskapet över denna generositet från den okände furirens sida, och vi kunde ej finna någon bättre förklaring till densamma, än att vederbörande skytteförening naturligtvis anmälde deltagarna i gratisnöjet som sina medlemmar och tog ut statsanslag för dem som sådana. Samma manöver hade ägt rum — sades det sedermera — även med bevakningsmanskapet ur 1905 och 1903 års klasser.» Han fortsätter vidare: »I vilket fall som helst torde meningen med statsanslaget ej vara den, att en skytteförening skall draga ekonomisk fördel av detsamma genom att uppvisa en för var sjunde vecka ökad medlemssiffra, som den aldrig ägt i verkligheten.» — Flera sådana exempel på här man tillfälligtvis värvat medlemmar i skytteföreningarna och därigenom ger dem utseende av att ha ett medlemsantal, som strängt taget icke överensstämmer med det verkliga förhållandet, skulle kunna anföras.

Sedan föreligger det en hel del styrkta uppgifter om det, som vi alltid misstänkt, nämligen att de skytteprotokoll, på vilka jag antager man baserar sin begäran om anslag i form av ammunition, eller vad det än må vara, icke äro fullt korrekt återgivna. På detta finnes en hel del belägg. Ifrån Marbäcks skyttegille, adress Asunden, berättas, först och främst, att inom skyttegillet förekommit, »att personer skjutit i andras namn för att utfå statsbidrag även för dessa. Skyttegillet's gevär ha utlånats till enskilda personer att användas vid jakt, och en allmän sed är att använda gevären vid bröllop och andra festligheter för att ge salut. Det är väl i alla fall icke till sådant staten släpper till ammunition. Gillets fester och danstillställningar kunna med fog räknas till de mest demoraliserande nöjen, som bjudas landsbygdens ofta kritiklösa ungdom».

I det sammanhanget vill jag, herr talman, också omnämna, att det finns massor av intyg, t. o. m. från präster och folkskollärare, som påpeka, att det hör ingalunda, såsom herr Fjellman sade, till de sällsynta undantagen, att det går oskickligt till vid dessa skyttesexor och skyttefester eller på dessa skyttepaviljonger. Jag skall icke trötta kammaren med att återge den stora mängd av dylika inlagor, som jag har.

Jag vet, att man kan mot sådana anmärkningar rikta den invändningen, att samma beklagliga förhållanden äga rum vid en massa folketshus och på en hel del godtemplarlokaler o. s. v., där ordningen och nöjeslivet ofta är av mycket dålig och fördömlig natur. Det är sant och beklagligt, men det är en principiell åtskillnad på de lokaler, vilka man på frivillighetens väg inom föreningsvärlden åstadkommit, och de lokaler, som i alla fall genom det allmännas medel uppföras. Jag känner ej till, huruvida statsbidrag kan utgå till uppförande av verkliga skyttepaviljonger. Jag har hört uttgas, att statsbidrag endast gått till skjutbanor och materialbodas. Jag känner som sagt ej till det. På en hel del håll har man dock den tron, att statsmedel ej finge anlitas till uppförande av skyttepaviljonger; detta torde man kanske kunna få upplysning om senare. Det föreligger faktiskt en hel del uppgifter om, att man, under påstående av att statsmedlen användas till iordningställande av skjutbanor, faktiskt använder dessa medel till uppförande av skyttepaviljonger, om vilka flera intygsgivare med företeende av bestyrkanden av en hel rad av vittnen omförmäla, att paviljongerna varken användas som materialbodas eller över huvud taget i skytterörelsens tjänst utan för helt andra och mycket sämre syften.

Jag vill nämna ett annat exempel, från Rölunda på Dalsland. Det berättas i en skrivelse däriifrån, att skytteföreningen på denna plats ibland använder material och medel, som av staten beviljas, på det sättet, att utlåning av gevär i stor utsträckning förekommer, och ammunition har medförts för skjutning i det fria, i fält och skog, och icke bara på skjutbanor, så att det varit förenat med livsfara att vistas i närheten. För två år sedan, uppger intygsgivaren, var det på påskkvällen i överensstämmelse med bygdens sed, att man skulle anordna påsksmällar, ett ideligt skjutande i luften med skytteföreningens

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.

(Forts.)

gens gevär och upprepade gånger med skarpa skott. Hur sedan dessa skott skulle i protokolllen redovisas, det låter sig naturligtvis tänkas. Intygsgivaren menar, att det är uppenbart, att de som lämna in skjutprotokollen måtte lämna förfalskade sådana, då det väl får antagas, att man måste ansvara för och rapportera varje skjutet skott. — Från Frändefors, likaledes på Dalsland, uppges, med vittnens bestyrkande, hur ordföranden i Sundals skytteförening, Karl Malm i Torp, Frändefors, förströr sig själv och andra med att på helt nära håll skjuta till måls med skytteföreningens gevär och ammunition, utan att någon skjutävlan eller av förening anordnad övning varit för handen. Och det tillägges: »Det torde väl knappast vara meningen, att föreningarnas gevär och ammunition skola vid vilket tillfälle som helst vara leksaker åt medlemmarna.» Anmälaren erbjuder sig att ställa en hel rad vittnen på denna punkt.

Några intyg, som jag här har angående de orgier, som på många ställen ägt rum i samband med de s. k. skyttebalerna och skyttefesterna, förbigår jag. Sådana intyg ha vi dragit under föregående år; de kunna emellertid mångfaldigas snart sagt hur mycket som helst. För att taga ett exempel från höga norden ber jag att få uppläsa en skrivelse från Vitvattnet. Det berättas där, att vid Storträsk skytteförening under fjolåret skjutning ägt rum vid två tillfällen. Vid det senare av dessa tillfällen kom man till skjutbanan i skymningen och ställde upp tavla å 100 meter, mot vilken 200- och 300-metersskytter avlossade sina skott. De som voro med erkänna, att det var så mörkt, att man ej såg siktet. Men av protokollsboken framgår, att »resultatet» blev utmärkt. På detta vis torde sex eller åtta medlemmar ha avlossat 50 skott. Någon statspristävlan har ej ägt rum på flera år. »Medlemsantalet för i år känner jag ej», skrives det, »icke heller anslaget storlek. Ammunition har försålts även under fjolåret till 75 öre serien.»

Jag vill i detta sammanhang nämna, att det från flera håll föreligger intyg om, att man sålt ammunition till älgjakt. Jag undrar, om något sådant varit avsett, då man utlämnade statsbidrag i sådan form. Jag har ett annat brev från Storträsk, vari nämnes hur överflödigt ammunition har försålts. Däri meddelas även att i Bodträsk markörgruppen är cirka två fot djup. Det meddelandet innehåller jämväl en del andra uppgifter angående hur okontrollerade förhållandena kunna få vara. Jag skall icke upptaga tiden med att återge ytterligare. Om så behövs, så finns det buntar av intyg, där det sägs direkt ifrån, att även om protokoll skickas in, innehållande uppgifter om att så och så många protokollsförda skott avlossats under året, så hava de personer, som stått i spetsen för detta, varit sådana, att befolkningen har på, som det synes, goda grunder haft anledning hysa misstankar, att rapporterna icke äro fullt sanningsenliga.

Jag skulle vilja fråga: Är det inte männe så, att denna rörelses så att säga Achilles-häl är, att det som förekommer är hart när okontrollerbart. Även om skytteförbunden vilja aldrig så väl genomtidskickade inspektörer och kontrollanter se till, att inga oegentlig-

heter förekomma, så kan man icke, när det är fråga om mycket unga skyttar, t. ex. 15 års pojkar, som ligga där ute och knalla i skogsbrynen, inhämta verkliga uppgifter över, att föreningsmedlemmarna hava skjutit de protokollförda skotten eller under vilka förhållanden de skjutits. En ledamot av kammaren berättade för mig för en liten stund sedan, hur han under år 1914 stod antecknad såsom anslagsberättigad skytt, oaktat han icke skjutit på ett par år, och hur föreningen fick ut ammunition för honom, men som användes av andra. Låt oss åtminstone hoppas, att så erhållen ammunition icke användes till jakt utan till stärkande av skjutskickligheten. Hur man skall få effektiv kontroll på detta, kan jag icke förstå. Men när man talar om sparsamhet, så är det väl nu i dessa tider mer än någonsin anledning att se till, om man skall fortsätta att utgiva ett så stort belopp, vars riktiga användning man har så stor svårighet att kontrollera.

*Ang.
det frivilliga
skyttväsendet.
(Forts.)*

Jag skall emellertid, herr talman, be att, innan jag slutar, få övergå till en sista personlig synpunkt. Det rinner mig i minnet, hur jag någon gång läst den store fredsvännen Leo Tolstoys agitatoriska skildring av krigets rysligheter, hurusom han framhåller, att på städernas gator skulle icke vid de högtidliga tillfällena militären visa sig under fanor och klingande spel, utan att man skulle låta sjuk-systrar, läkare, dödgravare och ambulanser och allt det, som representerar krigets verkliga realitet, gå fram, så att människorna kunde få en mera levande förmimelse av vilken fruktansvärd faktor det är, och därigenom få fram den spontana avsky för kriget, som till slut är det enda, med vars hjälp man kan bringa detta ur världen. Denna allmänna känsla föresvävar mig, när jag tänker på skytterörelsen.

Jag vill också — *utan att med ett enda ord, det ber jag att få betona, vilja på något sätt lasta de ideellt lagda och intresserade män, som stå i spetsen för denna folk rörelse* — säga, att nog har man i alla fall en stark känsla av att denna form av frivillig, amatörmässig förstärkning av vår militära värnkraft väl ändå har någonting otidsenligt över sig. Det kan väl låta egendomligt, att en lekman vågar påstå det. Jag hade emellertid för några år sedan själv tillfälle att vid resa till de krigförande folken få höra, även från militärt håll, att den enskilda skjutskickligheten visserligen icke är alldeles betydelselös. Man framhöll, att exempelvis vid rekognoscering säker hand och säkert öga fortfarande givetvis är av stor vikt, och när kriget stelnar till i skyttegravs krig med skyttegravarna på 15—20 meters avstånd från varandra, där det gäller att få se en skytt av ett huvud i fiendelederna, så är det klart, att den enskilda skjutskickligheten är av stor betydelse. Det skall jag icke neka till. Men så mycket begriper även en lekman, att den enskilde infanteristens skjutskicklighet har dock åtskilligt fått maka åt sig med hänsyn till maskingevärens och kulsprutornas betydelse. Jag vet icke hur det är, men det skulle vara roligt att få höra av en militär, om det är så, att när en fientlig avdelning stormar fram, man på gammaldags sätt, antingen i knästående, stående eller liggande ställning avfyra en salva, eller om det är så, som jag tror, att maskingevärskompanierna, som

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

vråka blystorm över de anstormande och granatelden från det på avstånd befintliga grova artilleriet, som här skola göra sin nytta eller kanske rättare skada. Det skulle vara intressant veta, hur många av världskrigets offer, som egentligen fallit för de enskilda soldaternas gevärskulor, och hur många som fallit för antingen granaternas eller maskingevärens blystormar. Detta är emellertid någonting, som varken jag eller någon annan lekman kan fullt behärska. Men då jag vågar förmena, att den frivilliga skytteövningen i alla fall representerar en något förlegad och så att säga en mer romantisk och verklighetsfrämmande sida av försvarsåtgärderna, så gör jag det därför, att man måste påstå, att om staten skall genom anslag understödja frivilliga och amatörmässiga krigsförberedelser, så skall väl i konsekvensens namn här också det moderna krigets lärdomar mer och mer komma till sin rätt.

För att taga några exempel: vore det i så fall icke för den, som ivrar för att på frivillighetens väg få så mycket tillskott till vår värnkraft som möjligt, bättre att lägga om denna rörelse och t. ex. på söndagarna samla på frivillighetens väg bygdens ungdom till marschövningar och låta dem under full fältutrustning knalla omkring fem eller sex mil? Då det gäller ungdomar på 25 å 30 år, antager jag det skulle vara av mera betydelse för vår värnkraft än att de ligga och i lugn och ro smälla iväg en massa skott mot en måltavla. Ett annat exempel. Skulle det icke vara mera effektivt, att medlemmarna i bygdens skytteförening eller försvarsförening under sakkunnig ledning övade sig i skyttegravskriget och t. ex. under en fingerad hastig eld från en fiende finge kasta upp en skyttegrav? Eller varför icke öva sig i ambulanstjänst och sjukvård av de stackars offren för eldkastarna, som slicka över skyttegravarna och förbränna deras invånare? Eller öva sig i att taga vara på de stackars människor, som fallit offer för de giftiga gaserna, och som vrida sig i hemska plågor med sina av gaserna förgiftade lungor, eller som fallit offer för stelkrampbacillen eller annat, att giva dem praktiska anvisningar och låta dem få repetera sina färdigheter i sådana ting? Det skulle naturligtvis vara mera effektivt för ökandet av vår värnkraft. Eller för att taga ett sista exempel: tänkom oss en söndagsmorgon, när sabbatsvilan ligger över bygden och den vigda malmens toner kalla bygdens folk till gudstjänst. Då samlas en flock ungdom för att på frivillighetens väg göra sin effektiva insats i stärkande av landets försvar; nog vore det i så fall betydligt viktigare och värdefullare, att de sysslade med någonting sådant som att öva sig i konsten såväl att gräva skyttegravar som ock att under en fingerad stridsövning storma dem och även öva sig i det blodiga hantverket att rensa en skyttegrav, vilket senare ju som bekant innebar att med kniven sticka ned de kvarlevande. Tänkom oss med fasa bygdens ungdom en söndag öva sig i sådana de mest effektiva och praktiska former för att repetera eller stärka sina färdigheter, när det gäller det moderna kriget. En sådan tanke är väl oss alla motbjudande och förhatlig?

Någon invänder också kanske mot dessa praktiska exempel, att

det där går icke, ty dels tillkommer detta mycket specialvapnen, och dels kräves det sakkunnig ledning. Men det anförda är alldeles tillräckligt för att visa, att det finns betydligt mera moderna och tidsenliga vägar, på vilka man skulle kunna på frivillighetens väg giva försvaret en handräckning, om man så önskade. Men den formen vill i alla fall ingen begagna sig av.

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Jag anser för resten, att det är helt enkelt olämpligt och ovärdigt för en kristen stat att uppmana sina medborgare att, även där icke lagens tvingande tryck och bjudande nödvändighet föreligger, vidtaga aktiva åtgärder, för att vi skola uppnå den största möjliga färdighet, när det gäller den tekniska skickligheten i det moderna människoslaktandet. Jag vill icke här blanda in det gamla svåra problemet om en kristen människas ställning till dödandet och det nationella försvaret, men så mycket vågar jag säga, att om också man kan förstå dem, som mena, att plikten kräver, att medborgarna även i en kristen stat skola lyda statens och samhällets bud, när det gäller att gå ut mot en fiende, så ligger det någonting oegentligt i att en stat, som dock bygger hela sitt rättstänkande på kristna, evangeliska grundtankar, uppmanar människor att frivilligt göra det, som står i absolut och diametral motsättning till hela grundtanken och grundprincipen i den kristna och religiösa livsåskådningen, som staten dock omhuldar och tolererar. Jag menar, att på en punkt i hela försvarsproblemet borde man med fullt fog reagera, och det är, när det gäller det *fullständigt frivilliga* medhjälpanDET inom vårt försvar.

Jag vill sluta med att säga, att någon kanske nu kan invända, att dessa synpunkter må ha aldrig så stort berättigande, så är i alla fall med tanke på tidens chauvinistiska kynne, som uppenbarar sig över allt i staterna, tiden icke sådan, att man kan tänka på sådana synpunkter. Men det veta vi också, att samtidigt med det i dessa dagar växande imperialistiska och chauvinistiska tänkesättet framträder också hos folken — åtminstone hos vad man kan kalla de verkliga kulturfolken — en växande avsky för hela krigets blodiga hantverk. Och då borde åtminstone, tycker jag, den svenska riksdagen och dess andra kammare vara med om att nu definitivt för första gången sätta stopp åtminstone för den icke i lag påbudna utan rent frivilliga medverkan i hela den krigiska och militära apparat vi äga.

Det är på dessa grunder, herr talman, jag ber att få yrka avslag på anslagsposten och bifall till reservationen.

Herr Osberg: Herr talman, mina herrar! Det torde väl vara få i detta land, som numera tänka på erövringskrig, men på samma gång torde det också vara få, som skulle draga sig för att använda ett vapen, om det bleve fråga om ett rent försvar för landet. Och ehuru väl herr Hallén nu talat så vackert om både religion och allt möjligt, så tror jag, att icke heller han skulle draga sig för att använda ett vapen, om någon antastade och inkräktade på hans område. Jag får i likhet med många andra säga, att det är väl det mest

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

demokratiska sätt att giva folk färdighet i att begagna ett vapen att göra detta på frivillighetens väg.

Nu vill jag instämma med herr Hallén, att det har varit missbruk, och det är en lätt sak att frambringa både det ena och det andra exemplet, när man har ett så vidsträckt land som Sverige att plocka intyg från. Men jag vill säga herr Hallén, att det finnes även präster, som förgå sig, fastän de äro statsavlönade. Det har ju t. ex. förekommit, att de predikat politik i kyrkorna, och det får passera. Men icke skulle jag, därför att några få förbryta sig eller gå vid sidan av sin egentliga befattning, vilja gå med på att indraga alla de prästerliga befattningarna.

Om man nu tittar t. ex. på vad ett folk kan ernå genom skjutskicklighet, så vill jag bara peka på boerna, denna lilla klick av folk, som voro i stånd att i fyra års tid hålla det mäktiga brittiska riket stängin. De hade icke haft någon militärutbildning utan voro skyttar, som på frivillighetens väg skaffat sig den färdighet de voro i besittning av.

Jag har i min trakt följt skytterörelsen under många år, och jag har icke kunnat finna, att de missförhållanden, som herr Hallén dragit upp här, kommit till synes på ringaste sätt. Det är nämligen så, att pojkar i rätt tidiga år ingå i dessa föreningar, och det anses där t. o. m. som en sport att förkovra sig i skjutning. Nu är det naturligt, att på sista tiden det blivit en folkstämning, som gått emot denna rörelse, och man har försökt hålla tillbaka ungdomarna av den kategori vederbörande tillhöra, och därför kanske det icke är samma stora tillslutning, som skulle ha blivit fallet, därest rörelsen varit uppskattad av folket, som bor på de olika orterna.

Det har sagts så mycket om denna skytterörelse, och den har haft så många motståndare, men jag hoppas i alla fall, att om man ser nyktert på denna sak, så skall man få lov att erkänna, att den har sin stora uppgift att fylla. Jag skulle gärna vilja, att den nu pågående försvarsrevisionen toge hänsyn till denna frivilliga skytterörelse, och det skulle vara av stor betydelse för vårt land, om man kunde ordna med detta på ett så praktiskt sätt som möjligt, och om man därigenom kunde på något sätt nedbringa övningstiden med den tid, som åtgår till frivillig skjutning. Den tiden är icke så värdefull, då därtill tages sådan tid, som lämpar sig på orten och egentligen icke är någon sådan tid, som skulle ha använts till vanligt arbete. Utan därtill användes så att säga fristunder.

Nu sade herr Hallén, att han trodde det icke skulle vara något bevänt med att komma med gevär, utan det skulle vara kulsprutorna, som egentligen betydde någonting. Jag har nu en annan uppfattning. I ett så vidsträckt land som vårt och med så gles befolkning ha icke kulsprutorna den stora betydelsen, utan där är det nog geväret, som kommer till den mesta användning. För min del skulle jag helst önska, att det aldrig behövdes, men när man lever i en värld, där man aldrig kan vara säker på detta, skall man icke racka ned på en sådan rörelse som denna alltför våldsamt, utan den har nog sitt berättigande.

Jag kan som sagt icke se, att man gör något oklokt i att tillstyrka detta anslag.

Nu har herr Bäckström avgivit en reservation särskilt mot det belopp till ammunition på 800,000 kronor, som föreslagits, och han anser, att en nedprutning av detta belopp med 100,000 kronor till 700,000 kronor skulle vara av särskilt stor betydelse. Jag har en motsatt uppfattning. Jag tror icke det har så ofantligt stor betydelse. Skall det vara någon mening med skytterörelsen, så skall det väl vara på det sättet, att den har så pass mycket ammunition, att dess medlemmar kunna vinna någon färdighet. Beloppet är ju icke heller så stort, utan jag skulle som sagt gärna vilja, att kammaren följer utskottet.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets framställning.

Herr Laurén: Herr talman! Om den skildring av skytterörelsen, som herr Hallén i sitt anförande gav, vore riktig beträffande förhållandena i hela vårt land, så vore det tämligen illa ställt med just denna skytterörelse, och särskilt skulle dess ledare vara utsatta för misstanken att vara förfalskare gent emot staten, i det att i skjutprotokollen skulle införas alla möjligt skott, som icke avlossas på skjutbanorna utan användas till påsksmällar och dylikt. Jag vill såsom skytteföreningsordförande protestera mot ett sådant påstående, och jag tycker, det skulle varit lämpligare, att herr Hallén vänt sig till skytteförbundens överstyrelse med sina inlagor och intyg än att draga fram dem här såsom generell bevis för att skytterörelsens ledare äro ohederliga. Det smakar nästan av försök att illa berykta sin nästa, och jag tror, man skulle behöva taga tillbaka Luthers gamla katekes och studera den en gång till.

Herr Hallén hade en hel del exempel på huru skjutningar försiggingo i skogen. Ja, kan det icke hända, att det varit en intygsgivare, som varit ute och sett på vad han icke förstår? Han talar om att man varit ute och skjutit i mörkret och att det varit så och så många träffar och förklarar, att det var ett ganska gott resultat. Ja, även det ingår ju i övningarna, och den som följt övningarna en längre tid vet också, att dessa övningar äro till nytta för skyttens utbildning och kunna vara till stor nytta för honom, om han inkallas till rikets försvar. Vi ha också nyss från chefen för försvarsdepartementet hört detta bestyrkas.

Jag vill vidare framhålla, att det är icke bara den ammunition, som skytteföreningarna erhålla av staten, som användes på banorna. En stor del ammunition köpes från andra håll, och en stor del ladda föreningarna och föreningsmedlemmarna själva. Och det är väl möjligt, att det till mycket stor del är sådan ammunition, som användes på det sätt, som herr Hallén här skildrat, och ingen kan väl förneka dem att använda denna egna ammunition på det sätt de finna lämpligt. Att de använda skytteföreningarnas gevär även utanför banorna, vill jag icke bestrida, det förekommer nog ibland, men större

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

delen av skytteföreningarnas medlemmar ha dock egna gevär, och dem få de väl använda?

Om man skulle noga granska herr Halléns intyg, så tror jag, att man skulle få ett helt annat intryck av dem, än när herr Hallén här läser upp dem. Jag skulle vilja rekommendera herr Hallén att lämna dessa intyg till skytteförbundens överstyrelse för att få en verklig och sakkunnig undersökning till stånd. Ty det är vi väl alla överens om, att om det finns skytteföreningar, som på ett orätt sätt använda statsunderstödet, så skall detta brännmärkas och rättas.

Jag har velat protestera mot detta herr Halléns angrepp såsom skytteföreningsordförande och gammal skytt. Dessutom har jag till följd av min verksamhet stått i förbindelse med nästan alla skytteföreningar här i riket samt därav erhållit uteslutande goda intryck, vadan jag tycker det är sorgligt, att de och deras ledning skola få ett sådant vitsord, som herr Hallén här har givit dem.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställen.

I detta anförande instämde herrar *Norman, Wahren, Olsson* i Blädinge, *Andersson* i Knäppinge, *Månsson* i Backa, *Björkman* i Norrköping, *Magnusson* i Skövde, *Svensson* i Långelanda, *Thorsell* och *Gustafson* i Kasenberg.

Herr Hamrin: Herr talman! Det förefaller mig verkligen, om man följer diskussionen både inom och utom riksdagen i denna fråga, som om man gjort densamma till ett sådant stort nummer, som om hela vårt försvarsväsen, hela vår försvarsorganisation hängde på, huruvida riksdagen beviljar det anslag, som här av utskottet förutsättes, eller icke. Man använder sig, med ett annat uttryckssätt, av överord, som jag tycker borde vara fjärran från den fråga det här verkligen rör. Under diskussionen om detta anslag har man i tidningspressen utmålrat det så, som om de, vilka icke helt och fullt ansluta sig till utskottets förslag, skulle vara hart när fosterlandsförrädare eller personer, som visat sig fullkomligt likgiltiga för landets försvar o. s. v. Och här i riksdagen i dag har under diskussionen framförts synpunkter, som jag för min del anser mig kunna beteckna med, vad jag nyss nämnde, nämligen överord. Så är fallet, när man t. ex. använder en sådan argumentering, som en ärad talare på Östgötabanken nyss gjorde, då han framhöll att kärnan i vårt försvar är, att vi kunna hantera ett vapen och att om viljan aldrig så mycket finnes, men man saknar skjutskicklighet, så gagnar försvarsviljan icke mycket till, och så drager man ut konsekvenserna därav och kommer till slutsatsen, att beviljar man icke det anslag, som här begäres, så saknar man försvarsvilja och lamslår fullständigt vår försvarsförmåga.

I ett cirkulär, som jag förmodar tillställts riksdagens samtliga ledamöter, använder man också uttryckssätt, som jag skulle vilja beteckna som mycket skadliga för den sak man vill främja. Under den braskande rubriken »Döda ej skytterörelsen!» talar man om.

att statsanslagets slopande är skytterörelsens död, och så fortsätter man och säger längre ned: »Dödas denna, nedlägga 2.500 skytteföreningars ledande män — tillsammans 10.000 beprövade skyttmän — det endast av inneboende fosterlandskärlek dikterade uppoffrande arbetet.» Man betecknar det såsom ett arbete endast dikterat av sann och äkta fosterlandskänsla, men får man icke den femtedel av de penningmedel, som behövas för att upprätthålla den frivilliga skytteverksamheten, så känner man sig manad att nedlägga det arbetet. Jag skulle vilja begagna denna framstående plats till att rikta ett varningsord till dem, som vilja gagna verkligen fosterländska syftemål, mot att använda sådana uttrycksmedel, som man här gjort.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Då jag för min del icke kunnat ansluta mig till statsutskotts-majoritetens synpunkter beträffande denna fråga, så vill jag med detsamma säga, att jag icke gjort det, därför att jag vill komma denna frivilliga skytteverksamhet till livs. I statsutskottet var ju problemställningen i själva verket den, att omröstningen skedde mellan rent tillstyrkande av det förslag, som förelåg, och rent avslagsyrkande på detsamma. Något annat yrkande fanns icke möjlighet att där ansluta sig till, och jag röstade då bland dem, som ställde sig på den rena avslagsständpunkten. Men med den utgångspunkt, som jag nyss angav, att jag icke vill bidra till att under nuvarande förhållanden undandraga den frivilliga skytterörelsen varje stöd från staten, så har jag också kommit fram till den ståndpunkten, att man borde behandla detta anslagskrav precis på samma sätt som alla andra och se till, att man fortast möjligt och i görligaste mån kommer tillbaka till det ursprungliga anslag, som denna verksamhet erhöi åren före kriget. Och gör man jämförelse mellan de anslag, riksdagen beviljade 1913 och 1914, och det anslag riksdagen i år förmodligen kommer att bevilja, så finner man ju, att under det man på en mängd andra anslagsposter vidtagit inskränkningar och nedprutningar, så har man här icke gjort någonting dylikt. I själva verket är det på det sättet, att Kungl. Maj:t begärt högre belopp för 1922 än för 1921, för att nu icke tala om överstyrelsen, som framställt äskanden, gående ut på beviljande av ett anslag på en och en halv miljon kronor. År 1913 begärde Kungl. Maj:t ett anslag på 975,000 kronor. 1914 var anslaget 1.080,000 kronor, därav i det närmaste 500,000 kronor till ammunition. Och för bestridande av de utgiftsposter, som förekomma under första punkten i anslagsspecifikationen, som nu äro upptagna till 103,000 kronor, uppgick anslaget 1914 till c:a 65,000 kronor. Jag säger ännu en gång, att när man på alla möjliga andra punkter nedprutar anslagen och icke minst beträffande övriga utgifter under fjärde huvudtiteln, så måste det förefalla egendomligt, att man icke jämväl på denna post kan vidtaga en sådan reduktion hän mot den utgångspunkt, som vi hade för detta anslag åren före kriget.

I vad mån för övrigt skytterörelsen som sådan är av intresse och betydelse för försvaret, den frågan skall jag för min del lämna alldeles öppen. Jag vill här, då en föregående ärad talare deklarerat

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

sin ståndpunkt till själva skytterörelsen, nämna för kammaren, att jag vill minnas jag var icke fyllda 15 år, förrän jag hade erövrat mitt första utmärkelsetecken för skjutskicklighet i den skytteförening jag då tillhörde, och jag har sedan under loppet av en lång följd av år, ehuru jag icke de sista åren deltagit aktivt, dock varit medlem av skytteförening. Jag står således i ganska intim beröring med skytterörelsen.

Vill man emellertid mäta skytterörelsens betydelse för vårt försvar, så förefaller det mig vara oundgängligen nödvändigt, att man har siffror tillgängliga, som angiva, i vilken grad personer tillhörande skytteföreningarna äro vapendugliga och icke själva äro aktiva militärer. Ty det är ju alldeles klart, att dessa, som äro aktiva militärer, ha sin undervisning i skjutskicklighet förlagd till ett annat område, och staten behöver väl icke på dessa vägar underhålla en sådan övning för dessa personer. Men nu är det ju i själva verket på det sättet, att särskilt på en hel del garnisonsorter börja de civila skyttarna att alldeles tröttna, därför att de militära skyttarna erövra snart sagt varje pris, som är tillgängligt. Så har det framställts för mig, senast här om dagen vid ett besök i min hemort av en mycket ivrig skyttevän, och när jag lät detta gå vidare till en av ledningen för skytterörelsen i mitt län, så fick jag detta bekräftat. Och det är ju helt naturligt, att dessa militärer ha dubbel möjlighet att förvärva skjutskicklighet och därför i regel ställa andra skyttar i bakgrunden. Jag vill understryka, att detta gäller naturligtvis sådana skytteföreningar, som existera på sådana platser, som äro garnisonsorter.

Vidare vill jag betona, att för att bedöma betydelsen för försvarsväsendet av skytterörelsen är det nödvändigt att veta, huru många som verkligen äro vapenföra av dem, som åtnjuta anslag och tillhöra skytterörelsen. Jag kunde här draga många drastiska exempel på, hurusom personer, som äro både halta och lytta, äro synnerligen goda skyttar — jag höll på att säga helt naturligt, ty de äro ju icke så rörliga och kunna därför ägna tid åt detta och få därför också ofta stort intresse för denna sak.

Jag skall här också tillåta mig att göra en liten invändning mot en enda punkt i det anförande, som nyss hölls av herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet. Jag vill säga, att även om det är riktigt, att man fäster visst avseende vid, huruvida personer, som äro värnpliktiga, tillhöra skytterörelsen eller icke, så har jag icke kunnat finna annat än att man på dessa tillämpat precis samma krav, när det gäller att hålla geväret och alla dessa handrörelser, som man kräver av alla dem, som skola utbildas till vapentjänst. Och det är på det sättet, att många av skyttarna, som komma fram till målskjutningstavlorna, få nu lyda personer, som sätta större värde på att skyttarna kunna hålla i geväret på reglementsenligt sätt än att de kunna träffa mål eller skjuta högsta möjliga antal poäng.

Jag har redan antytt, att då jag prövat detta ärende, har jag icke kunnat ställa mig på vare sig den ståndpunkt, som utskottet intagit, eller den, som de många reservanterna här kommit till. Så

länge försvarsrevisionens arbete ännu icke är känt, och så länge det ännu finnes en om ock svag förhoppning, att man jämväl skall kunna bygga något på skytteföreningarna och deras verksamhet vid uppbyggandet av vårt försvarsväsen under kommande tid, anser jag det nödvändigt och önskvärt att bibehålla den organisation, som finnes. Men för att detta skall äga rum, behöver man ingalunda gå till den ytterlighet, som utskottet här kommit till, i det att man, såsom jag förut påpekat, stannat vid samma anslag, som man haft under kriget med dess uppdrivna kostnader på alla möjliga områden. Om man tager till exempel kostnaden för ammunitionstillverkning, är det väl alldeles uppenbart, att denna kostnad kommer att under 1922 ställa sig betydligt billigare, än den varit under det gångna året. Nu är det visserligen sant, att detta anslag på 800,000 kronor icke utgår på det sättet, att det skulle utlämnas ett fixerat antal patroner, utan det får ju räcka så långt det kan, men då är det också klart, att även med ett nedsatt anslag skall det vara möjligt att ett kommande år utlämna lika mycket ammunition med ett lägre tillverkningsvärde, som man har gjort under krigstiden för de 800,000 kronorna.

Jag hade nu, herr talman, egentligen tänkt att framställa ett yrkande om, att man skulle återgå i raskare tempo till det belopp, som vi beviljade åren före kriget, men för att icke förvirra situationen genom att framställa ännu ett yrkande nödgas jag instämma i det, som redan blivit framställt av herr Bäckström, vilket yrkande icke kan sägas innebära något attentat mot den frivilliga skytte rörelsen. Det skulle också vara märkvärdigt, om man av falsk patos skulle förhindras att här verkligen taga ett steg i samma riktning, som man gjort ifråga om så oändligt många anslagsposter i år. De 100,000 kronor man därigenom sparar kan man verkligen använda för mera trängande ändamål än vad som här föreligger, och denna minskning kan också ske, utan att man i minsta mån skadar det intresse man här vill främja.

Jag ber således, herr talman, att få hemställa om bifall till herr Bäckströms yrkande.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Herr talman! Herr Hallén uttryckte, om jag uppfattade honom rätt, den önskan, att någon av de militärer, som äro närvarande i kammaren, måtte lämna upplysning om vilka stridsmedel, som i främsta rummet orsakat förluster under det sista kriget. Det är sant, att efter tidigare krig en dylik redogörelse lämnats. Man har meddelat, hur många som fallit offer för blanka vapen, för eldhandvapen och för artilleri. Såvitt jag känner, har någon dylik statistik ännu icke utkommit beträffande det senast avslutade kriget, antagligen beroende på krigets omfattning och svårigheterna att bearbeta materialet. Men även när en dylik statistik kommer, fruktar jag, att man icke i allo kan tillfredsställa herr Halléns önskan. Det är nämligen så, att man använder samma slags projektiler, för vanliga gevär och för maskingevär; statistiken kan tydligen icke lämna nå-

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

gon uppdelning därvidlag, utan här komma med all visshet förlusterna i sårade och döda, som uppkommit genom vanliga gevär och genom maskingevär, att upptagas under en och samma post. Det är nog icke möjligt att göra någon uppdelning.

Herr Hallén framhöll även den stora betydelse, som maskingevären numera vunnit, och att man på grund därav icke bör tillmäta de vanliga gevären så stor betydelse som förut eller ens någon avgörande betydelse. Det kan ju vara tillfredsställande att bemärka detta omdöme; det synes nämligen varsla gott för anslaget till tekniska hjälpmedel, som om några dagar kommer på kammarens bord, ty de medel, vilka begäras för tekniska hjälpmedel, äro i huvudsak avsedda just för att i någon mån beväpna vår armé med maskingevär.

Men jag nödgas dröja vid denna fråga ännu ett ögonblick. Även om man skulle i större eller mindre grad övergå till maskingevär, tror jag, att den utbildning, som våra skyttar erhållit genom skjutning med vanliga gevär, icke kan anses betydelselös; den utbildning man får i skjutning med vanliga gevär har nog en ganska stor betydelse, även för skjutning med maskingevär, ehuru det naturligtvis i senare fallet fordras en mera omständlig teknik än i det förra. Ser man på de makter, som deltagit i striden och som nu hålla på att omorganisera sitt infanteri, finner man, att de till fullo uppskatta betydelsen av maskingevären. Det finns ingen av dem, som icke tilldelar varje infanterikompani ett visst antal rekylgevär eller lätta kulsprutor. Men man underskattar dock icke den betydelse, som den med ett vanligt gevär beväpnade skytten har. Ännu är det dock så, att det övervägande flertalet av manskapet inom ett infanterikompani beväpnas med vanliga gevär.

Herr Hallén erinrade om att han riktat anmärkningar mot skytteanslaget, då detta var före i riksdagen för två år sedan. Jag kommer mycket väl ihåg de anmärkningar han då gjorde, men jag vill tillika erinra mig, att dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet till honom riktade en uppmaning att inlämna det bevismaterial över vilket han förfogade till departementet, för att departementschefen måtte bli i tillfälle att anordna undersökning. Om så har skett, är jag icke i tillfälle att meddela, men jag vill i alla händelser icke underlåta att upprepa den anmaning, som dåvarande departementschefen riktade till herr Hallén. Jag tror, att det bevismaterial han använt möjligen skulle passa bättre vid en sådan undersökning än i kammarens protokoll.

Herr Lindman: Herr talman! Jag begärde ordet, när jag hade hört en del av herr Halléns anförande, och jag får verkligen säga, att det gjorde på mig ett ganska pinsamt intryck att höra detta anförande. Vi känna från föregående tillfällen, att herr Hallén söker komma denna rörelse till livs genom att samla uppgifter om missförhållanden och dylikt, och han har ju uppenbarligen varit samsatt med att åstadkomma sådana samlingar under åtminstone ett par år. Jag kan icke förneka, att jag tycker, att det resultat han

kommit till dock är skäligen klen. Den omständigheten, att man kan komma fram med ett eller annat exempel på missförhållanden, som man kanske icke ens sett med egna ögon utan hört talas om eller genom brev fått meddelande om, den omständigheten bevisar i själva verket icke så ofantligt mycket. Jag säger som herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet nyss sade: varför följde icke herr Hallén uppmaningen att lämna in till försvarsdepartementet dessa uppgifter om att det där och där har förekommit missbruk, så att vederbörande hade blivit i tillfälle att undersöka saken och taga reda på, hur det förhåller sig? Här finns icke någon människa, som önskar, att missförhållanden skola få förekomma, utan att de bliva beivrade och rättade, men detta tillvägagångssätt tyder på att det ligger något annat under detta; man vill komma skytterörelsen till livs på något sätt. Att ett eller annat missförhållande kan förekomma, lär icke kunna bestridas. Sådana förekomma på alla möjliga områden. Jag är övertygad om, att gör man undersökningar på vilket område som helst, skall man finna missförhållanden. Till och med om man skulle göra en undersökning bland svenska kyrkans prästerskap, skulle man kanske kunna finna, att det även där förekommer missförhållanden, som kunde vara att beklaga och som man gärna skulle vilja se rättade.

*Ang.
det frivilliga
skyttelänsendel.
(Forts.)*

Herr Hallén talade något om att det vore ovärdigt en kristen stat att uppehålla intresset för krig — jag minns ej riktigt, hur hans ord föllo, men innebörden i dem torde ha varit detta — men han sade också, att han likväl trots detta icke ville neka till att den enskildes skjutskicklighet är av mycket stor betydelse. Hur förhåller det sig med detta första yttrande? Fromhet och krigsmanskap hava väl icke alltid behövt vara motståndare mot varandra, de hava väl icke ansetts behöva utesluta varandra. Vi känna ju till exempel från skriften berättelsen om den fromme hövitsmannen. Han var en krigsman och en from man på samma gång. Hur gör herr Hallén, när herr Hallén predikar om honom? Och hur står detta i överensstämmelse med herr Halléns nyss fällda yttrande om att det är ovärdigt en kristen stat? Det skulle vara ganska intressant att en gång höra herr Hallén predika över detta ämne.

Nu har riksdagen för några dagar sedan bestämt en värnpliktstid, som är mycket begränsad, och man har velat genom lag förhindra, att värnpliktstiden finge bli längre än den, som nu är bestämd. Är det icke då ganska orimligt att, samtidigt som man begränsar värnpliktstiden genom lag, samtidigt vill man förhindra och förbjuda dem, som frivilligt vilja utbilda sig? Jag tycker, att man borde snarare hjälpa fram denna rörelse och verksamhet så mycket som möjligt.

För övrigt skall jag, efter vad som här sagts, icke gå in närmare på de fördelar, som äro förenade med den frivilliga skytterörelsen. Naturligtvis måste det vara en stor fördel, att det finns en del personer, som besitta större skjutskicklighet än andra göra, och att färdigheten kan bibehållas även under de år, när man icke längre tillhör ungdomen. Detta måste naturligtvis vara till stor nytta.

Ang.
det frivilliga
skyttväsendet.
(Forts.)

Herr Hamrin talade om en skrift, som ligger på våra bord, och han ondgjorde sig över att man framställt saken så, att om icke detta anslag beviljades, skulle denna rörelse dödas. Nu är det uppenbart, att man icke behöver fästa så stort avseende vid detta, ty det är ju så, att vem som helst av oss, som arbetar för en sådan sak, har intresse för den och med liv och lust går upp i en sådan verksamhet som den frivilliga skytterrörelsen, gärna också vill framställa saken så och det med ett visst berättigande, att ett sådant anslag måste beviljas, om denna verksamhet skall kunna upprätthållas. Jag fäste mig vid att även herr Hamrins anförande dock andades en viss animositet. Herr Hamrin erkände visserligen, att han redan vid 15 års ålder erövrade sitt första utmärkelsetecken såsom skytt. Jag beklagar, att herr Hamrins intresse tydligen deklinerat ganska mycket i jämförelse med det intresse han vid 15 års ålder hade. Uppenbarligen är han stadd på retur. Han förklarade, att det var någonting olämpligt uti att militärerna voro med och därigenom förorsakade onödiga kostnader, enär de hade fyllt sin utbildning i alla fall. För min del vill jag säga, att det är något både vackert och tilltalande i denna rörelse, att den icke är inskränkt utan att militärer och civila kunna tävla med varandra på skjutbanorna. Det är visst icke alltid sagt, att militärerna äro de skickligaste skyttarna. Jag känner till ett fall, där officerare och civila tävlade. Förste pristagaren var en lokomotivförare, och den andre och tredje voro också civila och den fjärde var en officer. Icke ligger det något ont i detta, utan tvärtom synes det mig att det bör vara en uppmuntran.

Vad jag i fråga om beviljandet av detta anslag främst beaktar är, att det är en rörelse, som hålles uppe av ett stort och levande intresse och att det är en rörelse som måste betraktas som en vacker och fosterländsk rörelse, ty den går ut på att man skall öva sig för att kunna försvara sitt fosterland. Redan den omständigheten att 150,000 skyttar finnas, tyder på att det är en stor rörelse med mycket stor spridning och omfattning. För övrigt, herr talman, såvitt jag kan bedöma denna enskilda och frivilliga verksamhet, så har den vackra sidor även i andra avseenden. Jag tror knappast, att inom någon annan rörelse av denna omfattning en sådan enighet är rådande och så litet split och tvedräkt förekomma som inom skytterrörelsen. Det är ett utmärkande kännetecken för denna rörelse, och därför menar jag, att vi böra göra allt för att hålla den uppe och icke företaga något, som kan vara ägnat att motarbeta den eller nedsätta eller förringa dess betydelse. Tvärtom vi böra göra allt för att hålla den uppe. ty den är både en viktig och därjämte en vacker rörelse. Men vad herrar Hamrin och Bäckström här vilja vara med på är icke tillräckligt.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Persson* i Fritorp, *Broander* och *Bengts-son* i Kullen.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Då man tar i betraktande, att herr Hallén rentav annonserat efter för skytterörelsen graverande upplysningar, så synes det mig, som om det icke vore så dåligt ställt inom denna rörelse, som han tidigare låtit påskina, ty vad han här läste upp var icke av så värt graverande natur. Att icke hans dossier var vidare rikhaltig bevisas ju bäst därav, att han tog med ett intyg om att en skytteförening lånat ut sina gevär till salutskjutning. Ja, det gällde kanske skytteföreningens egna gevär, det omförmälde icke alls skrivelsen. Staten lämnar nämligen icke alls anslag till gevär, utan dessa få skytteföreningarna låna eller skaffa genom egna inköp. Detta exempel var alltså bra litet graverande synes det mig.

För övrigt är jag i likhet med herr Lindman övertygad om, att om någon människa här i kammaren skulle annonsera efter belägg på att till exempel Sveriges prästerskap skött sig mindre väl i en del fall, så skulle han formligen drunkna i mer eller mindre vederhäftiga uppgifter om att den ene eller andre prästmannen skött sig ogrannlaga på det eller det sättet. Jag tror, att man får taga alla sådana inlägg och intyg med en viss reservation, ty man kan alltid tänka sig, att illviljan spelar en icke så liten roll vid dessa aktstyckens författande.

Nu är det ett gammalt knep, som herr Hallén använde här i dag, att när det gäller anslag för ett visst ändamål, som man icke vill vara med om, så säger man, att det är ingen lämplig form för att tillgodose detta ändamål, utan man har ett annat sätt, som är mycket bättre. Herr Hallén hade kulsprutor och maskingevär o. s. v., men jag tror icke, att herr Hallén, därest det verkligen gällde anslag till sådana, skulle vara stort mera välvilligt stämd mot dessa, och det skulle jag mindre förvåna mig över, ty det är ju klart, att anslag till kulsprutor och teknisk materiel har i viss mån en krigisk karaktär, och det är ju detta, som han vill hava bannlyst ur detta resonemang.

Nu tror jag icke, att skytteföreningarna i allmänhet äro chauvinistiska eller benägna för anfallskrig utan fullt ut lika goda fredsvänner som de flesta svenskar faktiskt äro. De tänka endast på att, om så skulle behövas och därest någon skulle anfalla oss, göra det bästa möjliga bruk av vapnen för att försvara våra egna landamären. Men därutöver tror jag icke att någon av skytteföreningarnas män vilja gå. Herr Hallén hade för övrigt ett annat uppslag i samband med detta. Han tyckte, det vore bättre för försvaret, om föreningarna i stället företogo fältmarscher på 5 à 6 mil och grävde skyttegravar. Det var ett originellt sätt att sammankalla till dessa nya slags övningar genom klockringning såsom vid gudstjänst. Det där talet om skyttegravar förefaller mig för övrigt egendomligt, ty man gräver väl icke skyttegravar, förrän man något så när fått klart för sig var fienden kommer att anfalla. Icke tror jag, att det tjänar mycket till att gräva skyttegravar i Torrskog. Det finns bra liten utsikt för att de någonsin skola komma att användas. Jag tror, att skjutövningarna ha fullt ut så stor betydelse, och när de äro frivilliga och således

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.

(Forts.)

ingen enda människa tvingas att ingå i denna rörelse, så tycker jag verkligen, att man bör bevilja dem anslag liksom förut.

Beträffande yrkandet om nedsättning med 100,000 kronor vill jag gentemot herr Hamrin säga att, om man tager hänsyn till penningsvärdets fall samt till i hur pass hög grad vartenda anslag på hela riksstaten måst höjas under dessa år, så är skytteanslaget, som höjts från 1,080,000 kronor, vartill det bestämdes 1914, till 1,376,000 kronor nu, det anslag som procentuellt undergått den minsta förhöjningen. Därför tror jag, att det har sina svårigheter, därest man vill vinna det ändamål, som med detta anslag avses, att just under detta år komma till någon kraftigare nedsättning. Herr Hamrin själv kunde icke komma till mer än 100,000 kronors nedsättning och detta skedde genom att reducera antalet fria skott från 80 till 70 per man. Detta kan man diskutera, men varken herr Bäckström eller herr Hamrin framställde något yrkande därom i statsutskottet, utan det var först i dag, som jag hörde detta yrkande. Jag tror icke, att dessa 100,000 kronor spela så stor roll i statsfinansiellt avseende, i synnerhet när man tager i betraktande den kraftiga reduktion, som man gjort på en hel del punkter under försvarshuvudtiteln.

Därför vidhåller jag mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av det anförande, som hölls av den ärade talaren på Älvsborgsbänken. Jag vill till kammarens protokoll ha antecknat, att den maning, som jag under ett föregående års skytteanslagsdebatt ställde till honom, att inkomma till lantförvarsdepartementet med de anmärkningar han hade att göra, på det att jag måtte bliva i tillfälle att få företaga en undersökning rörande de gjorda anmärkningarna, icke följts av honom. Ätminstone inkom ingen dylik anmälan under den tid, jag hade äran vara chef för lantförvarsdepartementet. Den ärade talaren har i stället uppenbarligen, som det sagts här förut, samlat dessa anmärkningar för att använda dem under debatten här i dag. Han ville nu också verifiera sina anmärkningar med vissa intyg. Jag har, sedan jag under en följd av år nödgats i handläggning av ärenden pröva en del intyg, fått mycken skepsis mot sådana intyg. I ett av de upplästa intygen fann jag alldeles klart ett kriterium på att intyget näppeligen på en punkt var riktigt. Herr Hallén företedde ett intyg från Karlskrona grenadjärregemente, om det var från en värnpliktig eller från en annan menig, lämnar jag därhän. Det hette där: man försökte kommendera oss, men det lyckades icke. Jag är övertygad om, att hade det verkligen varit kommendering, så hade det lyckats att få vederbörande att lyda. Uppenbarligen var det ingen kommendering, men för att få en bättre färg på intyget så sägs det att det var så.

Med avseende på intygs tillförlitlighet och otillförlitlighet kan jag icke underlåta att anföra ett enda konkret fall, som inträffade under år 1918. Jag hade då att i egenskap av departementschef handlägga ett värnpliktsmål. Detta värnpliktsmål var av den natur, att ansökningen skulle åtföljas av intyg från några kommunala förtroendemän eller pastorsämbetet. Det var pastorn i församlingen, som lämnat det intyg det här gäller. När vederbörande kansliråd föredrog ärendet för mig, så fann jag, att intyget icke var i allo tillfredsställande. Det täckte icke allt, som det enligt författningen skulle göra. För att icke fördröja handläggningen sade jag åt den föredragande att telegrafiskt infordra ett nytt intyg från pastorn, och ett sådant kom också. När de två intygen från samme prästman lades sida vid sida av varandra, så fann jag emellertid till min förvåning, att det ena intyget stred så bestämt emot det andra, att det var omöjligare än förut att på dem grunda något beslut, varför jag måste vända mig till en annan person, för övrigt landsfiskalen i distriktet, och han fick göra en undersökning. Han kom med ett tredje intyg, som icke stämde med någotdera av prästmännens intyg. Så kan det vara med intyg, även om de avgivas av personer i officiell ställning. Hurudana de då skola vara, om de avgivas av personer utan någon som helst ansvarig ställning, det tror jag, att envar kan förstå. För ett oriktigt officiellt intyg kan vederbörande näpsas, men ej så lätt i fråga om andra intyg.

Oarter inom nöjeslivet förekomma tyvärr inom alla organisationer, och de böra motarbetas, varhelst de än förekomma. Jag är tacksam för att den ärade talaren, mot vilken jag vänt mig, erkände, att de förekomma även på andra områden, och jag tycker, att det vore en lämplig uppgift att samla oss om en strävan att motarbeta dem, varhelst de än förekomma.

Det har här framställts ett yrkande om att man skulle minska anslaget till ammunitionsbidrag. Jag för min del vill säga, att jag tycker det är betänkligt att just minska ammunitionsbidraget. Statens bidrag till skyttarnas ammunition utgör endast en del av ammunitionskostnaden. Skyttarna själva eller deras egna organisationer få bekosta den större delen av ammunitionsbehovet.

Jag kan slutligen icke underlåta att göra en jämförelse mellan det land, som jämte vårt har den bäst utvecklade frivilliga skytteorganisationen, nämligen Schweiz. Värnpliktstiden för infanteriet där och i vårt land skilja sig föga beträffande dagarnas antal, det är några dagar fler i Schweiz än här. I Schweiz finns det den bestämmelsen rörande obligatoriska skjutövningar för de värnpliktiga, att med gevär utrustade underofficerare och soldater, tillhörande linjen, äro skyldiga att avlossa ett föreskrivet antal skott. Den, som icke fullgör dessa skjutövningar på hemorten, måste på egen bekostnad genomgå särskild skyttekurs vid militär skjutskola. Det är klart, att dessa bestämmelser äro sådana, att de rent av pressa in medlemmar i skytteföreningarna.

Då jag är livligt övertygad om den frivilliga skytterörelsens betydelse för vår värnkraft, och att den även bör stå under statens led-

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.

ning, ber jag, herr talman, att få anhålla, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

(Forts.)

Herrar *Edén* och *Schlin* instämde häruti.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att lämna en upplysning till herr *Laurén*, som nu i alla fall har lämnats under debatten, nämligen att herr *Hallén* blev formligen uppfordrad icke blott av herr *E. A. Nilson* i Örebro i hans dåvarande egenskap av statsråd utan även av andra under den vid det tillfället förda debatten att införskaffa dessa intyg. Man vill nu göra gällande, att herr *Hallén*, då han följt dessa uppmaningar och framlagt materialet på ett sätt, som han anser vara tillfredsställande, nämligen så att man fått offentlighetens fulla ljus över hur det förhåller sig, med detta vill illa berykta sin nästa.

Herr *Laurén* sade också, att herr *Hallén* angrep ledningen. Då måtte han uttryckt sig så, att han hördes på ett annat sätt där nere än vad han hördes här, ty efter vad jag hörde undantog han helt och hållet ledningen i fråga om ansvaret för dessa oarter.

Nu har man även dragit fram exempel på fromma hövitsmän. Då jag hörde herr *Lindman* säga dessa ord, var det icke utan att jag tänkte, att det är i alla fall väl, att vi icke ha några sådana här i andra kammaren. Jag är för min del icke riktigt säker på att alla dela min uppfattning, men jag har velat ge den tillkänna, ty jag fick en livlig känsla av att det dock fanns åtskilliga här i kammaren, som visat bestämda ansatser i riktning att bli fromma hövitsmän.

Det har vidare emot herr *Hallén* sagts, att han vill komma hela rörelsen till livs. Nej, det är nog i stället så, att de exempel, som här framdragits av herr *Hallén*, äro av den art, att de, som verkligen genom sitt handlande bära ansvaret för denna exempelsamling, äro de, som velat komma rörelsen till livs, och det är ingalunda de, som framdragit exempel för att få avarterna belysta, vederbörligen kritiserade och avskaffade.

Då herr *E. A. Nilson* i Örebro sagt sig sätta mycket liten tilltro till intyg och dylikt, vill jag för min ringa del slå fast, att vad herr *Hallén* just gjort anmärkning på, är, att man icke borde fästa alltför stor vikt vid de protokoll, som bifogas de handlingar, som erfordras för att i förevarande fall få statsanslag av ena eller andra slaget. Herr *Hallén* har för sin del just sagt, att dessa protokoll icke äro tillfredsställande utan att det har fuskats med dem. Den saken är nog lika känd som vittnad, så vitt jag kan förstå.

Sedan var det frågan om huru man hade gått tillväga ifråga om den påtalade kommanderingen. Jag hörde av en kamrat, hur det har gått till med en sådan sak. Det lades fram en lista, på vilken vederbörande skulle anteckna sig, men även de, som icke antecknade sig, infördes i alla fall som medlemmar av skytteföreningen på platsen. Går man tillväga på det sättet, tror jag, att man verkligen har lov att säga, att det finns åtskilligt med humbug i den medlemsförteckning,

som man försöker åstadkomma, då det gäller att få ut statsanslag i dess olika former.

Man har här påstått något, som åtminstone jag för min del vill bestämt reagera emot, nämligen att skytterörelsen är den mest demokratiska rörelse, vi ha. Ja, det gäller så länge man är på skjutbanan, men jag vill icke ge två styver för demokratin, då man kommer till festligheternas början. Då är det stora kamratskapet borta. De ekonomiska möjligheterna för dem, som stå längst ned, räcka då icke längre till.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr E d b e r g: Herr talman, mina herrar! Det kan ju kanske tyckas vara nog yttrat i denna debatt, men som jag aktivt deltagit i den svenska skytterörelsen i tjugufem års tid, anser jag mig pliktig att säga några ord. Jag vill då först och främst säga, att det förundrar mig, att herrar Vennerström och Anderson i Råstock taga så helt avstånd från den svenska skytterörelsen. Jag är fullkomligt säker på att denna skytterörelse är en bland de mest demokratiska, som vi kunna få beträffande vårt försvar. Under de tjugufem år, som jag, som sagt varit med, har jag legat tillsammans på skjutbanorna med olika personer och fått olika bekantskaper icke blott på det civila utan även på det militära området. Jag tror, att nästan de allra flesta skyttar skola kunna instämma med mig på den punkten.

Det var också med en viss förvåning, som jag hörde herrar Bäckström och Hamrin yrka på en nedprutning av statsanslaget till ammunition. Jag tror mig kunna säga, att det ändå är en liten bråkdel av kostnaden härför, som vi få av staten. Jag är alldeles säker på att, om vi skulle räkna ut de summor, som de svenska frivilliga skyttarna själva kosta på sig, skulle det bli mångdubbelt mer än vad staten lämnat. Jag är också fullkomligt säker på att, om riksdagen börjar göra avprutningar, skall den svenska frivilliga skytterörelsen gå tillbaka. Det tror jag skulle vara en förlust för vårt försvar, i fall nu herrarna på vänsterkanten äro av den åsikten, att vi måste ha ett försvar. Jag skulle kunna förstå er, om ni sade, att vi skulle kasta bort allt vårt försvar, men när det gäller att inrikta oss på att ha ett försvar, tror jag, att den svenska skytterörelsen är bland det bästa, vi ha.

Jag hörde också herr Hamrin nämna något om att vi skulle utstänga militärerna från skjutbanorna. Om han icke sade det rent ut, lutade det i alla fall åt det hållet. Jag för min del är av en helt annan uppfattning. Jag anser, att det just är det fina och det demokratiska i den frivilliga skytterörelsen, att våra officerare på skjutbanorna ligga sida vid sida med andra. Det är icke där officersrangen, som medför, att skotten bli goda, utan det beror på den personliga skjutskickligheten. Jag har många gånger legat på skjutbanan sida vid sida med militärer, och de ha åtminstone många gånger kommit långt, långt efter på prisskalan mot vad jag har kommit. Jag kan också säga, att om jag föregående år exempelvis skulle legat sida vid sida med dåvarande försvarsministern Per Albin Hansson eller den

Ang.
det frivilliga
skyttväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

föregående krigsministern herr E. A. Nilson, skulle jag icke alls ha känt mig generad. Jag tror nästan, att jag skulle gått segrande ur striden som förste pristagare.

Åtskilliga talare ha ju redan bemött herr Halléns angrepp mot den svenska skytterörelsen. Jag tror nästan det är så att säga utplockat, men jag skall i alla fall med ett litet exempel belysa, hur vi ha handlat i vår skytteförening. Då vi skulle skaffa oss en skjutbana, uppgjordes kostnadsförslag härför av fullt ut kompetenta och av förbundsstyrelsen godkända personer. Sedan detta var gjort, utförde vi skyttar själva arbetet och skänkte pengarna till skytteföreningen. På så sätt kunde skytteföreningen så att säga komma på fötterna och få litet kapital, så att man kunde skänka våra unga skyttar litet ammunition till hjälp vid övningarna. Jag skulle tro, att det gått till på samma sätt på en hel mängd ställen och kanske också där varifrån herr Hallén relaterade en del exempel.

Herr Hallén yttrade också något om att skyttarna slösade med ammunition i skymningen. Detta har förut blivit vederlagt, men jag får för min del säga, att jag varit med om att skjuta vid eldsljus mitt i natten, och man kom icke alls till några dåliga resultat. Jag är fullt säker på att, om den olyckan skulle komma, att vi skulle ut och försvara vårt land, skulle även denna övning vara av mycket stor betydelse.

Det har från socialdemokratiskt håll gjorts antydningar om att försvarsrevisionen skulle taga upp frågan om att alldeles inlänka den frivilliga skytterörelsen i vårt försvar. Jag tror icke alls, att detta kommer att möta något motstånd från vår representant inom försvarsrevisionen, utan tvärtom. Jag kan också säga, att jag med mycket stor tillfredsställelse läst en motion, som framlades, jag tror år 1908 av en västgötarepresentant. Det var för övrigt en broder till min partikamrat, herr Månsson i Backa. Jag tror, att om denna motion då hade blivit uppmärksammasad i riksdagen, skulle vår svenska skytterörelse ha befunnit sig på ett helt annat plan den dag, som i dag är, men bättre sent än aldrig. Jag tror, att riksdagen skulle göra klokt i att tänka på den saken.

Nu är det ju klart, att kammaren ser på kostnadsfrågan. Det förstår jag mycket väl, och det är givet, att jordbrukarklassen framför allt särskilt beaktar den sidan av saken. Det finns dock även ett ordspråk, som säger, att snålheten bedrar visheten. Jag tror, att det i detta fall kanske just är så, om man skulle pruta. Man får också komma ihåg, att statsutskottet gjort åtskilliga prutningar på en hel del andra håll. Det är ju givet, att det är ganska ömtåligt att taga bort det lilla, som vi ha till den frivilliga skytterörelsen.

Jag skulle nästan tro, att det till och med finns åtskilliga socialdemokrater, som komma att rösta för anslaget till den frivilliga skytterörelsen. Jag vet säkert, att det ute i bygderna finns åtskilliga arbetare — jag har själv legat sida vid sida med dem på skjutbanan — som ha förundrat sig över att herrar socialdemokrater här i kammaren slagit in på en sådan politik som att gå emot ett så demokratiskt försvaret, som vår frivilliga skytterörelse just innebär. Jag skulle tro, att

dessas personer höra till de tysta bland socialdemokraterna. Herr Lovén yttrade i går några ord om den saken. Han antydde nämligen, att det vid några tillfällen förekommit socialdemokratiska motioner och även yttranden, som han icke precis tyckte om, men som han i alla fall som partivän icke velat säga något emot. Jag skulle tro, att det förhåller sig så i dag här i kammaren, ty jag har verkligen icke hört så värst många instämmanden till de socialdemokratiska talarna. Skulle så vara, att herrar socialdemokrater också rösta för anslaget till den frivilliga skytterörelsen, tror jag, att det länder dem till heder, så länge vi nu måste ha ett försvar.

Jag skall sluta med att säga att jag tror mig kunna påstå, att vi inom den grupp, som jag tillhör — åtminstone jag för min personliga del — icke ha någon högre åstundan än att kunna hjälpas åt att en dag bli kvitt dessa olidliga krig, som varit. Jag tror emellertid icke, att tiden är inne i dag att börja avrusta, ty jag ser tavlans verkligen ganska mörk därute, och jag tror, att vi måste anpassa oss efter förhållandena. Det har också enligt statistiken visat sig, att jordbrukarna varit de, som allra mest förlorat på kriget. Jag har också läst en statistik från Frankrike, vilken säger, att jordbruksbefolkningen haft större fysiska krafter till att gå främst i skytteleden, då däremot industriarbetarna fått vara på fabriker för att där tillverka ammunition etc. Jag tror, att dessa ödesdigra krig, som gått ut över världen, icke gjort, att vi jordbrukare rosa marknaden, men därför få vi tänka på vad vi skola och måste göra.

Jag skall icke uppehålla tiden längre utan ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Under herr Edbergs anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag anser mig pliktig att tacka herr Edberg, därför att han icke känner sig generad för mig, men jag måste tillägga, att jag i detta fall icke kan följa honom.

Jag begärde ordet för att tillkännage min anslutning till dem, som yrkat bifall till reservationen och avslag på anslaget till det frivilliga skytteväsendet. Det har rätt mycket förvånat mig — och jag får säga, att jag i detta fall med synnerligt intresse lyssnade just till herr E. A. Nilson — med vilket mildt överseende man i dag talat om oarterna inom skytterörelsen. Vilken uppfattning man än kan ha om herr Halléns intyg, så mycket är väl ändå klart av dessa intyg och av annat, som vi själva veta, att det inom skytterörelsen finnes avarter, som det är anledning, att, så länge staten lämnar bidrag, man går tillrätta med. Men i dag talade herr E. A. Nilson så mildt om dessa ting. För några dagar sedan behandlade vi frågan om anslag till idrottsrörelsen. Då funnos icke ens några intyg på bordet, men då var det en man från Örebro, som dundrade väldeliga mot alla avarter och icke hade ord nog starka och kunde knappast förorda nog kraftiga åtgärder heller för att gå mot dessa avarter och den sak, det då gäll-

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

de. Det är ganska egendomligt, att man vid olika tillfällen, när det dock gäller ett moraliskt bedömande, kan intaga så olika ståndpunkter. För mig är det emellertid icke på det sättet, att jag enbart därför att det finns avarter inom skytterörelsen skulle vilja förorda, att anslaget vägrades, lika litet som jag kunnat vara med om att förvägra ett anslag till idrottsrörelsen, därför att det där kunnat påvisas en del avarter. Vad som bestämt mitt motstånd mot statsbidrag till den frivilliga skytterörelsen är, att jag icke tror, att den på något sätt spelar den roll inom vårt försvarsväsende, som man här velat angiva, och jag heller icke är övertygad om att man på detta sätt bör med mycket dryga understödsmedel underhålla en frivillig organisation, som vill anses vara en del av vårt försvarsväsende utan att i verkligheten vara det. Men om jag skall bedöma dessa båda saker, får jag säga, att nog är det ganska underligt, när svenska riksdagen vägrar ett anslag på 100,000 kr. åt idrottsrörelsen, men utan vidare vill gå med på ett anslag på nära 1 1/2 miljon kr. till skytterörelsen.

Vad är det, som man framför allt har klagat över under den korta övningstiden? Är det över skjutskickligheten eller är det över något annat? Om herrarna läsa de militära rapporterna, skola ni finna, att det är dock något annat. Man har framför allt klagat över bristen på fysisk träning. Pojkarna stå icke ut med marscherna o. dyl. Om man vill åstadkomma en rättelse i detta, vore det naturligtast att understödja en rörelse, som just avser denna fysiska träning, som kan bli ett medel att garantera, att när pojkarna rycka in på lägerplatserna och i kasernerna de på förhand erhållit en sådan fysisk träning, att man icke behöver använda så stor del av övningstiden till den rena exercisen, till den rent fysiska träningen, utan kan få inrikta sig på att lära dem de i egentlig mening militära färdigheterna. På samma sätt har man icke sökt visa på att skjutskickligheten brister. Om man således har att välja mellan dessa ting ur förvarssynpunkt, skulle jag icke tveka att säga, att det nog ur förvarssynpunkt vore mera motiverat att ge idrottsrörelsen ett mycket större anslag än skytterörelsen. När man nu icke ansett sig kunna kosta på idrottsrörelsen mera än 50,000 kr., finns det egentligen icke annat att göra med hela min syn på proportionerna, om jag vill anlägga den, än att säga, att då bör naturligtvis skytterörelsen icke ha något anslag alls.

Det är icke meningen, såsom herr Lindman uttryckte sig, att här förhindra folk att frivilligt utbilda sin skjutskicklighet. Tvärtom, de få göra detta så frivilligt som möjligt. Men även om det gäller 100,000-tals, som vilja frivilligt organisera en sådan rörelse, och även om denna rörelse kan anses vara ur vissa samhällssynpunkter nyttig, följer därav icke alls, att denna rörelse skall understödjas av staten. Jag tror uppriktigt sagt icke på detta cirkulär, som här utdelats, och som säger, att om Ni förvägra oss ett anslag, som enligt uppgift icke representerar ens 10 kr. per enrollerad skytt, dör hela skytterörelsen. Jag tror icke på något sådant. Jag tror, att därest staten här på goda grunder vägrar sitt anslag, komma de verkligen intresserade att fortsätta sin frivilliga skytterörelse. Vilken roll man se-

dan kan vilja tillmäta denna rörelse i försvarshänseende, är en framtidsfråga.

För min del anser jag, att det exempel, som användes av herr E. A. Nilson här då han talade om Schweiz knappast är giltigt. Det är dock en annan sak, om vi skapa en försvarsorganisation, där vi ålägga varje värnpliktig medborgare att fullgöra vissa övningar i skjutning i sin hemort, och om han icke gör det på hemorten, han då får komma till kasernen eller lägerplatsen. Då blir det icke fråga egentligen om någon frivillig skytterörelse, utan då blir det fråga om, huru staten anser sig böra organisera skjutövningarna för de värnpliktiga. Jag vill dock icke nu yttra mig om, huruvida man kanske för att upprätthålla skjutskickligheten eller någon annan skicklighet framdeles kan komma att ålägga t. ex. äldre grupper av de värnpliktiga vissa övningar i hemorten, som för dem kunna vara mindre besvärliga än om de skola dragas tillsammans till övningar i någon centralare del.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

För min del anser jag icke, att skytterörelsen hör på det sättet samman med vårt försvarsväsende, att därmed skulle följa någon skyldighet för staten att understödja densamma. Och jag får säga beträffande alla uttalanden om att denna skytterörelse är demokratisk, att jag tror icke, att detta kan vara något verkligt skäl för staten att understödja densamma. Idrottsrörelsen är även demokratisk. Det finns många andra rörelser, som icke äro något annat än demokratiska, men icke ifrågasättes det, att man av denna anledning skulle begära ett särskilt understöd från statens sida. Jag tror för min del, att man också är berättigad att säga, att allt det myckna talet om fosterländskheten i den frivilliga skytterörelsen hör hemma mera vid de högtidliga tillfällena, och att många, många av dessa skyttar äro det, icke därför att fosterlandskänslan brinner på något särskilt sätt varmare i deras bröst, utan helt enkelt därför att de tycka, att skjutning är en idrott, som intresserar, och som de ha nöje av och därför idka de den såsom andra idka någon annan idrott. Man bör icke blåsa upp en sak till något annat än den i verkligheten är. Här ha vi icke att döma över skytterörelsens demokratiska kynne eller något sådant, utan här må vi fråga: Är den ur landets synpunkt, i detta fall närmast ur försvarsväsendets synpunkt, av sådan betydelse, att vi böra understödja densamma eller icke? När jag då kommit till det resultatet, att den icke är det, följer därav självklart, herr talman, att jag yrkar bifall till reservationen.

Herr L a u r é n: Herr talman, mina herrar! Herr Anderson i Råstock förebrådde mig, att jag hade sagt, att jag protesterade mot herr Halléns angrepp på ledningen av skytteföreningarna. Jag har av herr Anderson i Råstock sedermera hört, att han missuppfattat mig, då han trott, att jag fattat herr Halléns angrepp såsom riktade mot överledningen. Herr Anderson i Råstock har dock gjort sig själv skyldig till samma angrepp, då han talade om att det var så mycken humbug med medlemsförteckningarna, när det just gällde anslagen till föreningarna. Ledningen för skytteföreningarna, ordföranden

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

och sekreteraren, stå dock i ansvar för dessa medlemsförteckningars rätta uppsättande. Då man framkastar det påståendet, att mycken humbug förekommer beträffande just dessa medlemsförteckningar, angriper man, såvitt jag förstår, just själva ledningen.

Vad sedan festligheterna beträffar tror jag nog, att de inskränka sig till ett minimum, ty det är icke blott fester, som skytteföreningarna hålla, utan också övningar. Det har varit fester en och annan gång, det är sant, men såvitt jag känner till dessa fester och festligheter, har det vid dessa alltid gått ovanligt städat och ovanligt kamratlikt till. Och jag vill tillika säga, att om alla de medel, som av riksdagen anslås till ideella föreningar, användas så väl och så oegennyttigt som de medel, skytteföreningarna erhålla, då är allting gott och väl.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Jag begärde ordet endast och allenast för att till den ärade talaren på Stockholmsbänken, som hade ordet för en stund sedan, rikta den repliken, att ledningen av skytterörelsen, d. v. s. skytteöverstyrelsen, har aldrig mig veterligt tagit förekommande oarter inom skytterörelsen på något sätt i försvar. Den har tvärom låtit sig angeläget vara att, när det konstaterats, att oarter förekommit, kraftigt gripa in. Däremot försvarades oarterna av vissa ledande personer inom idrottsledningen. Där är skillnaden. Den är av stor betydelse för mig, då jag skall taga ställning till de olika anslagen.

Herr Hallén: Herr talman! Jag begärde ordet endast för en kort replik. Jag vill då först och främst, då herr Jönsson i Revinge något skämtsamt ville avvisa min anvisning om exempelvis övningar i skyttegravsgrävning med att det är något som icke gärna kan etableras var som helst, ty sådana böra grävas där de skola användas för det verkliga försvaret, blott erinra om det kända faktum, såvitt jag har mig bekant, att sådana övningar har man överallt på våra exercisplatser. Och då han sade, att det är ingen idé att företaga skyttegravsgrävningar i våra dalsländska bygder, vill jag säga, att det är väl lika meningslöst då att anordna dem på Revingehed. Det är väl icke meningen att anordna någon batalj där nere i framtiden, utan man gräver väl dessa skyttegravar där blott för övningens skull.

Herr Edbergs argumentering vill jag icke yttra mig om. Det har endast förvånat mig, att han bekände inför kammaren, att han icke skulle vara generad av att ligga bredvid f. d. krigsministern och skjuta. Huru det eventuellt skulle kunna inge en känsla av att vara generad, förstår jag icke, men det må nu vara herr Edbergs ensak.

Då herr Lindman vid ett tillfälle kanske en smula skämtsamt erinrade om den fromme hövitsmannen, som var en både from och antagligen mycket krigisk man, menade han väl därmed, att problemet om en kristens ställning till kriget därigenom fått tillräcklig belysning. Ja, herr Lindman, man skall icke taga saker så rysligt enkelt. Visserligen skulle man kunna returnera den sortens dialek-

tik med att hänvisa till att vi kanske i herr Lindman själv ha ett exempel på den fromme hövitsmannen, som förenar både den ena egenskapen och den andra. När jag i slutet av mitt anförande sökte påpeka, att, om man också söker förstå det pliktbud, då staten med lagens tvång bjuder kristna människor att göra en viss sak, som faktiskt står i uppenbar motsägelse mot den sede- och morallära, som staten hyllar, så är däremot, menar jag, än orimligare eller det är ännu mera uppenbart huru omöjligt det är, då det är fråga om att en kristen människa rent spontant, av egen fri vilja skulle lämna sin medverkan till förberedelser för krigiska idrotter. Jag skulle vilja rekommendera åt herr Lindman att, om han intresserar sig för detta, en smula grundligare sysselsätta sig med detta etiska problem, med vilket under tidernas lopp de allra största tänkare hava brottats och haft en nog så fruktansvärd brottning. Jag vill erinra honom exempelvis om den avlidne tysken Friedrich Naumanns arbeten, både i hans brev om religion och andra, där han under en nästan fruktlös kamp med sig själv uppvisat de ohyggligt olidliga pliktkollisioner, som uppstå hos ett visst slags människor, när det gäller att lyda statens rättsbud i fråga om försvaret.

Herr Lindmans undran, huru en prästman med min uppfattning om militarismen skulle utlägga texten om den fromme hövitsmannen kan jag ju lätt förstå. Det ligger ju nära för en man med herr Lindmans materiella betoning att fundera ut, vad man möjligen skulle säga om de i de evangeliska berättelserna skildrade personernas *yrken*. Men berättelsen om hövitsmannen har en helt annan syftning, varom jag kanske en annan gång kan få till herr Lindmans tjänst lämna en välbehövlig förklaring.

Herr Lindman: Ja, herr Hallén hänvisade mig till ett uttalande av Friedrich Naumann. Jag skulle vilja hänvisa herr Hallén till ett exempel ur bibeln, som säkert icke är mindre belysande. Jag skulle vilja hänvisa till Johannes Döparen. Där kommo krigsmän till Johannes Döparen, och han döpte dem och talade bättringens ord till dem, men han sade aldrig till dem, att de skulle övergiva sitt yrke som krigsmän och låta bli att försvara sitt land.

Och vad herr Hallén talade om, att man här icke skulle använda tvång, det hör icke hemma i denna diskussion. Ty här är det tvärtom fråga om frivilliga skytteföreningar, här är det fråga om män, som frivilligt gå in i en sådan förening. Det är icke någon, som tvingas att gå in i en dylik förening. Därför tror jag, att vad herr Hallén här anförde rörande det ovärdiga för en kristen stat att understödja sådant alldeles icke hör hemma i denna debatt.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förvarande punkt, 2:o) bifall till den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) bifall till det av herr Bäckström under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o angivna antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 23 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 67 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 24—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
intendentur-
utrustning åt
landstormen.

Punkten 32, angående anslag till intendenturutrustning åt landstormen.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 35 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att av det för anskaffande av intendenturutrustning åt landstormen utav 1918 års riksdag beviljade anslag, 1,755,800 kronor, å extra stat för år 1922 såsom reservationsanslag anvisa återstoden, 277,900 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *Johan Nilsson* i Skottlandshus, *Widell*, *Bergqvist*, *Hallin*, *Rooth*, andre vice talmannen *Nilsson*, *Erlansson*, *Söderhielm* och *Olsson* i Blädinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — — — lika med Kungl. Maj:t — — — 277,900 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr *Söderhielm*: Herr talman, mina herrar! Den punkt, varom nu är fråga, rör anskaffande av intendenturutrustning åt landstormen, det vill med andra ord säga det är fråga om att skaffa kläder väsentligen åt landstormen.

Utskottet har föreslagit riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts förslag och stöder sig därvid på, att detta skulle kunna ske utan större olägenhet, samt att statsfinansiella skäl tala för att man nu bör avslå detsamma. Jag och en del andra utskottsledamöter hava ansett oss icke kunna gå med på detta utskottets förslag, och jag anser, att vi hava ganska goda skäl att stödja oss på i denna sak. Det gäller nämligen här icke ett nytt anslag utan ett anslag, som redan är beviljat, och varav den summa, som det nu är fråga om, är den sista återstod, som nu skulle utgå. Det gäller med andra ord fullföljande

av en plan, för vilken riksdagen redan vid åtskilliga tillfällen uttalat sig gillande. Nu säger man, att vi veta icke i vad mån landstormen kommer att upptagas i den organisationsplan, som håller på att utarbetas inom försvarsrevisionen, och därför kan man ha en anledning att nu skjuta upp anskaffandet av den utrustning, som det är fråga om. Ja, det må vara, att vi icke veta precis, att de kläder, som det här är fråga om, komma att bäras av landstormsmän, men kläder, uniformspersedlar, äro, som vi veta, sådana saker, som, om de icke komma till användning av landstormen, kunna användas för linjen, och nu äro förhållandena sådana, att vi lida verklig brist på uniformspersedlar redan för linjen vid mobilisering. Detta har varit bestämmande för mig, varför jag måst påyrka fullföljd av planen i denna dess sista del.

Härtill har kommit en annan nog så viktig sak, och detta är, att genom beviljande av denna anslagspost få vi ett tillfälle att räkna en stödjande hand åt textilindustrien, ty det blir detsamma som en direkt beställning av kläder hos den.

På dessa grundet, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Skottlandshus m. fl. avgivna reservationen.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Beträffande det anslag, som Kungl. Maj:t här begärt, så ansåg utskottets majoritet, att vi kunde uppskjuta med beviljandet av dessa 277,900 kronor, om vilka nu är fråga. Och jag tror verkligen, att man kan göra gällande, att samma statsfinansiella situation, som en gång förut föranledde uppskov med detta anslags beviljande, fortfarande föreligger. Härförutom är jag av den mening, att utskottet med full rätt kan göra gällande, att med beviljandet av detta anslag torde utan olägenhet kunna anstå.

Av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet Hammar-skjöld: Den förste talaren påpekade, att den summa, varom här är fråga, nämligen 277,900 kronor, utgör sista delen av ett förut beviljat och till största delen redan anvisat anslag. Den summa, som nu i dag återstår att anvisa, uppgår icke till mer än något över 15 % av hela anslaget.

Under vanliga förhållanden skulle det icke ha så stor betydelse, om man nu, för att spara, skulle uppskjuta en anvisning om 15 % på ett anslag av detta slag. Men jag vill påminna om, att ifrågasvarande anslag beviljades av 1918 års riksdag, enligt beräkningar som uppgjorts redan år 1917, således innan den egentliga dyrtiden inträtt. De delar av anslaget, vilka redan äro utanordnade, hava sålunda måst användas under en tid, då alla priser voro betydligt högre än de priser, efter vilka anslaget ursprungligen var beräknat. Icke dess mindre har något förstärkningsanslag icke beräknats på detta anslag. Under sådana förhållanden kan man naturligtvis icke närmelsevis tillgodose det ursprungliga ändamålet med mindre än att

*Ang.
intendentur-
utrustning åt
landstormen.
(Forts.)*

*Ang.
intendentur-
utrustning åt
landstormen.*

(Forts.)

man får hela anslaget anvisat. När nu icke äskats något tilläggsanslag, innebär detta i verkligheten en avsevärd reduktion av anslaget.

Jag vill även påpeka det nödvändiga i att staten i närvarande stund räcker en hand åt textilindustrien. Jag kan försäkra herrarna, att försvarsdepartementet därvidlag kommer att sträcka sig så långt som möjligt. Men det blir naturligtvis svårare, sedan riksdagen nedsatt munderingsanslaget med 800,000 kronor. Det är därför av stor betydelse även ur denna synpunkt att detta anslag i dag beviljas. Visserligen är det sant, att detta anslag icke utgår förrän nästa år, och något dragande på förskottstiteln kommer naturligen icke ifråga. Men lika givet är, att intendentsdepartementets rörelsefrihet naturligtvis även för närvarande är större i samma mån som riksdagen beviljar penningar, vilka kunna tagas i anspråk redan från början av nästa år.

Jag skulle därför synnerligen beklaga, om icke kammaren ville följa reservanterna och bevilja detta anslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Söderhielm, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 32 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 117 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 33 och 34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. trupp-
förbandens
övningar.*

Punkten 39, angående anslaget till truppförbandens övningar.
Uti punkten 42 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att minska ordinarie reservationsanslaget till

truppförbandens övningar, nu 2,098,463 kronor, med 50,000 kronor till 2,048,463 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte minska ifrågavarande reservationsanslag med 180,000 kronor till 1,918,463 kronor.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *O. U. B. Olsson, Joh. Nilsson* i Malmö, *F. L. Lindqvist, Anderson* i Råstock, *Waldén, O. Nilsson* i Örebro och *Karlsson* i Nynäshamn, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte minska berörda reservationsanslag med 475,410 kronor till 1,623,053 kronor; samt

av herrar *C. G. Ekman* och *Hamrin*.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Som herrarna torde finna, har jag och några andra medlemmar av utskottet funnit lämpligt att vid denna punkt anteckna en reservation, och för att i någon mån motivera densamma skall jag be att få säga några ord.

Det framgår av den korta motiveringen som reservationen fått, att det här gäller väsentligen två punkter, dels titel III, om vinterövningar, dels titel V, om frivilliga övningar med landstormen. Det är på dessa punkter, vi anse, att man skulle kunna göra besparingar.

Beträffande vinterövningarna ha vi utan någon närmare motivering gjort gällande, att man av statsfinansiella skäl borde kunna begränsa anslaget på det sätt vi i vår reservation föreslagit. Jag tror, att man i det fallet står på den säkra sidan, om man följer reservationen, ty huvudsaken för vederbörande är helt säkert, att man erhåller något att röra sig med och får jämförelsevis stor frihet ifråga om medlens användning.

Vad sedan de frivilliga övningarna med landstormen angår, är jag om möjligt ännu mera benägen att helt och hållet gå på avslag. Jag kan nämligen inte inse, vad dessa frivilliga landstormsövningar skulle kunna ha för uppgift, ordnade på det sätt de hittills åtminstone faktiskt varit, ordnade så, att jag inte kan förstå, huru de ur militär synpunkt kunna ha något som helst värde.

Med dessa korta ord, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till reservationen och avslag på utskottets hemställan vid föresvarande punkt.

Herr *Hamrin*: Herr talman! Jag kan inte instämma i herr *Andersons* i Råstock yrkande på denna punkt, ehuru jag själv tillsammans med en ledamot av första kammaren står antecknad som reservant. Vi ha nämligen vid prövningen av detta ärende kommit till den slutsatsen, att de ändamål, vilka genom det ifrågasatta anslaget skola främjas och vilka återfinnas på sid. 27 i utskottsbetänkandet, äro av den beskaffenheten, att de inte kunna undandragas så stor del av det begärda anslaget, som reservanterna här föreslå.

I denna summa ingå anslag såväl till befälsövningar, som vinterövningar och övriga övningar för truppförbanden. Vi ha på denna

Ang. trupp-
förbandens
övningar.
(Forts.)

punkt inte kunnat vara med om en så stor nedprutning, som reservanterna önska. Däremot äro vi ense med reservanterna därom, att vad som förekommer under titel V, vilket anslag avser frivilliga övningar med landstormen, ovillkorligen är av den art, att det utan ringaste risk och fara för försvaret kan avslås. Det förhåller sig ju så, som herrarna väl känna till, att de vanliga ordinarie landstormsövningarna enligt 1915 års förordning varit inställda sista åren. Landstormen är uppdelad i fyra stora grupper. Av dessa övades en grupp 1916, en grupp 1917 och den tredje gruppen, som skulle övas under år 1918 var ute en kortare tid men måste sedan hemförlovas på grund av utbruten epidemi. Sedan dess har landstormen icke övats. Nu står det emellertid kvar det rudiment av dessa övningar, nämligen de s. k. frivilliga landstormsövningarna, och här ifrågasattes att bevilja ett belopp av 95,910 kronor för detta ändamål. Går man då till den kungliga propositionen och till departementschefens framställning på denna punkt, måste man säga sig, att motiveringen är skäligen mager. Jag är övertygad om, att herr statsrådet inte heller skall taga illa upp, om riksdagen verkligen avböjer utbetalning av dessa pengar, då övningarna — jag upprepar det än en gång — inte kunna vara av något som helst värde för ett effektivt försvar av landet, om ett sådant skulle ifrågakomma. Det förhåller sig ju så, att dessa frivilliga landstormsmän i betydande utsträckning bestå av personer i burgen ställning, ingenjörer, direktörer, grosshandlare och andra personer, som tycka det är trevligt och angenämt att under någon tid på året vara ute på övningar i skog och mark och därunder ha det mer eller mindre festligt. Det är, som en högre militär, förresten tillhörande riksdagen, uttryckte sig, ganska gemytligt på dessa övningar, och det kan därav dragas vissa slutsatser beträffande effektiviteten för vårt försvar.

Jag anhåller alltså, herr talman, att få göra det yrkande, att titel V på sida 27 i utskottsutlåtandet strykes och slutklämmen får följande formulering: »att riksdagen må minska ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 2,098,463 kronor, med 275,910 kronor till 1,822,553 kronor.»

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Herr talman! Angående detta anslag tillåter jag mig påpeka, att beräkningarna äro gjorda enligt de prisförhållanden, vilka voro rådande före världskriget och före kristidens inträdande. Något förstärkningsanslag är sålunda icke beräknat, vilket i verkligheten innebär en ganska stor reduktion i anslagskravet.

Den siste ärade talaren omnämnde den motivering, som i propositionen anförts för anslaget till frivilliga landstormsövningar. Jag vill i det avseendet endast påpeka, att när den motiveringen skrevs, departementschefen förutsatte, att obligatoriska landstormsövningar skulle anställas såväl i år som nästa år. I samma mån som man minskar de obligatoriska landstormsövningarna, måste de frivilliga landstormsövningarna ökas i betydelse.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr talman! Det synes mig, som vore det en dålig ekonomi att knappa in just på det här anslaget, vilket ju avser att bereda möjlighet för bedrivande av de övningar, som naturligtvis äro nödvändiga för arméns olika vapenslag. Jag kan icke finna, att allt för stor njugethet just på denna punkt är på sin plats, ty folk inkallas nu för att bli övade.

Herr Hamrin gjorde ett säryrkande beträffande de frivilliga landstormsövningarna, för vilka han icke ville bevilja något anslag. Han citerade ett yttrande av en militär, att på grund av dessa övningars frivilliga karaktär, så bli de naturligtvis en smula gemytligare än andra militärövningar.

Nu vill jag understryka, vad herr försvarsministern nyss framhöll, att alldenstund man har slopat de ordinarie landstormsövningarna så synes mig, att man åtminstone bör bereda möjlighet för de landstormsmän, som frivilligt vilja underkasta sig besväret med en liten övning, att göra detta samt bevilja några medel för ändamålet. Ty det är ju så, att det är de mest intresserade och dem, som äro avsedda att bli befäl för olika landstormsavdelningar, som det här gäller; och jag anser det för min del nyttigt, att de få en liten repetitionskurs, ty i annat fall är det alldeles klart, att om deras befälsföring verkligen skulle på allvar tagas i anspråk, duga de icke för det ändamålet.

Sedan blir det en särskild sak, om dessa direktörer, och vad titel herr Hamrin nu gav dem, av egen kassa använda en del för åtskilliga festliga tillställningar. Det hör egentligen icke hit och behöver icke hindra, att övningarna såsom sådana i alla fall bedrivs med nödigt allvar.

Jag yrkar därför bifall till statsutskottets förslag.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag ber att endast få komma med en kort replik. Det är alldeles givet, att ett bifall till mitt yrkande innebär icke något som helst förbud för dessa herrar att samlas till landstormsövningar, eller de må kalla det vad som helst. De ha precis samma frihet därtill som hittills; men jag skulle dock vilja säga, att detta anslag såsom sådant icke har den ringaste betydelse för den grupp samhällsmedborgare, som det här gäller. I själva verket torde det vara på det sättet, att det skulle vara en slags honnör för dem, därför att de kosta på sig detta besvär; men det göra de heller icke i annan utsträckning, än de finna det angenämt och trevligt.

Jag kommer sålunda, herr talman, att fasthålla vid mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o) bifall till det av herr Hamrin under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid av herr Anderson i Råstock, varför herr

Ang. trupp-
förbandens
övningar.
(Forts.)

talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen fann den under 2:o) angivna nu hava flertalets röster för sig. Beträffande kontrapositionen äskade herr Hamrin votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 39 av statsutskottets utlåtande nr 4 A antager yrkandet om bifall till den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Hamrin under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 151 ja mot 36 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöi följande av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 39 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Huvudvoteringen utföll med 104 ja mot 83 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Ang.
vinterrekryt-
skola vid
Södra skånska
infanteri-
regementet.

Punkten 40, angående anslag till vinterrekrytskola vid Södra skånska infanteriregementet.

Under punkten 43 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för anordnande av vinterrekrytskola vid Södra skånska infanteriregementet å extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag av 38,500 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1922 anvisa ett förslagsanslag av 26,500 kronor.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herr *Söderhielm*, vilken ansett att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet *Hammarskjöld*: Ehuru utskottet i denna fråga står så gott som enigt, anser jag mig dock skyldig att här yttra några ord.

Vi ha 28 infanteriregementen, och av dessa ha 27 redan fått eller erhålla under närmaste tiden fullt moderna kaserner, varvid man dock bör beakta, att första och andra livregementena och ytterligare ett regemente fått vidkännas vissa inskränkningar i byggnadsplanen. Återstår sålunda ett regemente, nämligen Södra skånska infanteriregementet, som för en obestämd framtid måste dragas med en provisorisk förläggning. Alla, som tjänstgöra vid detta regemente, icke blott befäl utan också värnpliktiga, måste känna det ganska hårt och bitert, att de ensamma bland alla arméns truppförband skola vara utslutna från förmånen av moderna kaserner.

Under sådana förhållanden anser jag, att man gärna kunde göra provisoriet så drägligt som möjligt genom att bevilja vad som begäres i propositionen. 38,500 kronor är visserligen en ganska stor summa, men man får betänka att den långt ifrån motsvarar räntan på byggnadskostnaden för ett nytt kasernetablissemang. Den besparing, som utskottet anser sig kunna göra, uppgår till 12,000 kronor. Enligt utskottets förslag uppstår visserligen en besparing å detta anslag men ingalunda så stor slutlig besparing, ty varje dag, regementet ligger på Revingehed, medför extra kostnader. Jag behöver bara påminna om mötesbidragen till officerare och underofficerare. De olägenheter, som äro förenade med att i större utsträckning än som i propositionen föreslås förlägga övningarna till Revingehed, gå icke endast ut över befälet utan även och i minst lika hög grad över de värnpliktiga. De sorgliga erfarenheterna från influensaepidemien 1918 äro i detta fall belysande. Man kan förstå, om den personal, som tjänstgör vid detta regemente, skulle säga: alla övriga regementen ha fått kaserner, vi ensamma få vara utan, och nu söker man spara 12,000 kronor, som icke motsvara räntan ens på det kapital, som redan blivit utlagt för det nya etablissemanget, ett kapital som på grund av regeringens och riksdagens beslut ligger fullständigt räntelöst, emedan de delar av kasernen, som redan äro uppförda, befinna sig i sådant skick att de icke kunna komma till någon nyttig användning.

Jag skulle därför ur försvarets och framför allt ur psykologiska synpunkter beklaga, om icke riksdagen ville komma detta regemente i någon mån till hjälp.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Som herrarna finna av detta betänkande, ha 23 av statsutskottets ledamöter yrkat bifall till utskottets hemställan, och endast en medlem, nämligen herr Söderhielm, har anmält en avvikande mening.

Herr statsrådet har nyss gjort gällande, att den besparing, som utskottet velat göra, är så obetydlig, och att det, om man tar hänsyn till vad andra militäretablissemang kostat, blir en ganska billig förläggning i Lund. Utskottet har emellertid ansett, att vad den s. k. ångkvarnen beträffar borde den icke vidare förhyras för regementets räkning. För vinterförläggningen av den lilla styrka det är fråga om i Lund, har man tillräckligt utrymme i raffinaderiet. När herr statsrådet i detta sammanhang talar om influensaepidemien vid I. 25

*Ang.
vinterrekryt-
skola vid
Södra skånska
infanteri-
regementet.
(Forts.)*

Ang.
vinterrekryt-
skola vid
Södra skånska
infanteri-
regementet.
(Forts.)

1918 och utgår ifrån, att denna skulle berott på, att regementet förlagts till Revingehed, så vill jag framhålla, att manskapet i stor utsträckning var sjukt redan vid inryckningen, och jag tror, att i vilket etablissemment dessa sjuka än lagts in, hade epidemien blivit ungefär lika omfattande. Förläggningen till Revingehed kunde så mycket mindre vara orsaken till att epidemien tog så stark omfattning, som förhållandet ju var ungefär liknande vid alla truppförband i hela riket. Manskapet ligger för övrigt lika bra på Revingehed som i gamla raffinaderiet i Lund.

Regementschefen har emellertid med instämmande av fördelningsschefen förklarat, att det icke låter sig göra att förlägga de värnpliktiga ens i maj och juni månader på Revingehed. Utskottet har bestämt opponerat sig mot ett sådant påstående, som omöjlig kan ha någon hållbar grund i verkligheten. Vi känna temperaturen i Stockholm nu om dagarna, och i Skåne brukar den icke vid den här årstiden vara lägre. Jag är övertygad om att till och med om de värnpliktiga förlades i tält, skulle de på försommaren klara sig. Förr i tiden ryckte de in på lägerplatserna redan i mitten av april och man har icke kunnat konstatera några menliga följder av dessa tidigare inryckningar. Därför har utskottet måst opponera sig mot ett så ovederhäftigt påstående, som det vilket gjorts av chefen för Södra skånska infanteriregementet. Utskottet har enhälligt gjort gällande att redan från sommarrekrytskolans första dag densamma utan minsta olägenhet kan förläggas å den gamla övningsplatsen.

Nu kan man säga som herr försvarsministern, att 12,000 kronor är en obetydlig summa i synnerhet då denna till en del kompenseras av en del mötesbidrag till officerare och underofficerare, när de tjänstgöra vid Revingehed. Men man får i det här sammanhanget jämväl taga i betraktande, i synnerhet med hänsyn till den kortare övnings-tiden, att möjligheterna att öva truppen äro på Revingehed vida bättre än i Lund. Jag tror icke, att herr försvarsministern kan bestrida, att Lund som förläggningsplats, sett från denna synpunkt, avsevärt ligger under.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Jag kan väl förstå och även sentera herr Jönssons i Revinge ljusa uppfattning av förhållandena på Revingehed. Men jag tror, att om riksdagen icke följer Kungl. Maj:ts utan utskottsmajoritetens mening, det nästa år blir ganska svårt att avvisa de krav, som måste komma från regementet antingen om förbättrade förhållanden på Revingehed eller färdigställande av det nya etablissemmentet i Lund, på vilket arbetet påbörjats. Vilkendera av de vägarna man då väljer, kommer det säkerligen att röra sig om större belopp än de i propositionen ifrågasatta.

Herr Söderhielm: Herr talman, mina herrar! Först en replik till herr Jönsson i Revinge! När herr Jönsson vill göra gäl-

lande, att förläggningen på Revingehed icke haft någon menlig inverkan på influensapatienterna, så förhåller det sig i själva verket så, om jag uppfattat saken rätt, att det var, när man skulle transportera de sjuka från Revingehed till Lund, som svårigheterna trädde i dagen, och att det var just i samband med dessa transporter som olägenheterna av Revingeförläggningen trädde fram i dagens klara ljus.

Det ärende, som vi här ha före, liknar den galt, som slaktades, men som levde upp igen. När det gällt frågan om Södra skånska infanteriregementets förläggning på Revingehed, veta vi, att den ärade talaren har dragit åt Revingehället, under det att de militära myndigheterna dragit åt stadshället. Nu vill herr Jönsson i Revinge göra gällande, att det är lika bra på Revingehed som i Lund, men de militära myndigheter, som haft med saken att göra, ha en annan uppfattning och anse det fördelaktigare för de värnpliktiga att ligga i bostadskaserner.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord! Det synes mig vara angeläget, att Södra skånska infanteriregementet så snart som möjligt får ordnade byggnadsförhållanden vid förläggningssorten. I många år ha vi hört dessa kaserner omtalas såsom ofullbordade och obeboeliga. Det synes mig, att man skulle kunna bereda detta regemente samma kaserneringsvillkor, som man berett övriga regementen. Och när det gäller ett så litet belopp, som 12,000 kronor, så förvånar det mig i högsta grad, att statsutskottet icke gått med på Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Jönsson i Revinge betecknade den framställning, som från regementschefens sida gjorts för att få förläggningsförhållandena bättre ordnade, såsom ovederhäftig. Det synes mig vara ogenerat, att utan grundliga skäl framkasta dylika påståenden. Vidare har herr Jönsson i överlägsen ton påstått, att utskottet varit nära nog enhälligt i sin hemställan på ett enda undantag när. Jag vill dock säga om detta undantag, att det visserligen blott är en reservant, en, men ett lejon. Därmed vill jag icke förneka, att även övriga utskottsmedlemmar kunna vara lejon, men kanske dock icke av så sakkunnig natur som reservanten, herr Söderhielm.

Jag anhåller, herr talman, att få instämma i den reservation, som avgivits i denna fråga.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Överste Söderhielm påpekade, att svårigheterna vid influensaepidemien inställde sig först när regementet skulle hemförlovas, men beträffande den saken skulle förhållandet blivit precis detsamma, om regementet legat i Lund eller som nu fallet var på Revingehed. Där har man inom en omkrets på mindre än 3 km. dels tre järnvägslinjer, dels fyra eller fem järnvägsstationer, och man har sålunda där lika bra möjligheter som i Lund att i en hast få i väg manskapet från förläggningsplatsen.

Ang.
vinterrekryt-
skola vid
Södra skånska
infanteri-
regementet.
(Forts.)

Ang.
vinterrekryt-
skola vid
Södra skånska
infanteri-
regementet.
(Forts.)

Till herr Sommelius vill jag säga att mitt skarpa uttryck om regementschefen fälldes av den anledningen, att denne skriftligt påstått, att de värnpliktiga icke kunde ligga på Revingehed under maj och juni månader. Detta påstående kan jag omöjligen beteckna annat än som oriktigt, och jag vågar göra gällande, att manskapet ur hälsosynpunkt ingenting har att befara vid en förläggning på Revinge vare sig maj eller juni månader. En ledamot av kammaren omtalade nyss för mig, att när man på sin tid ryckte in redan i april hade man inte ens filter, men man mätte inte illa ändå. Nu har man oftast dubbla filter, så nog tror jag, att man inte fryser vid midsommartid. Det ser ut som regementschefen likväl befarade, att detta skulle inträffa.

Jag kan i detta sammanhang omtala, att statsrevisorerna förra året avlade besök i Lund och tittade på lokalerna. I den kasern, som nu föreslås skola hyras på nytt, den s. k. ångkvarnen, fanns då inte en enda man — det var i november, ty raffinaderiet räckte för förläggningar. Det är väl då i alla fall orimligt, att staten skall punga ut med 12,000 kr. i hyra, bara därför att regementschefen *icke vill* förlägga rekrytskolan ute på Revingehed i maj och juni månader. Det är detta statsutskottet opponerat sig mot.

Jag ber fortfarande få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 41.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. fält- och
fälttjänst-
övningar.

Punkten 42, angående anslag till fält- och fälttjänstövningar.

Med tillstyrkande av bifall till vad Kungl. Maj:t i punkten 45 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen hemställde utskottet, att riksdagen måtte i riksstaten för år 1922 åter uppföra ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar och därå anvisa 640,000 kronor.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *O. U. B. Olsson*, *Joh. Nilsson* i Malmö, *F. L. Lindqvist*, *Anderson* i Råstock, *Waldén*, *O. Nilsson* i Örebro och *Karlsson* i Nynäshamn.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Jag vill erinra om, att förra året ströks detta anslag därför att man då hade så pass stora belopp sparade, att vad som fanns ansågs kunna räcka till för de erforderliga övningarna. I år kunna reservanterna visserligen inte göra gällande ett sådant skäl för sin ståndpunkt, men å andra sidan kan det nu framhållas, att de stora fälttjänstövningar, som i fjol ägde rum, voro så dyrbara och kostsamma, att det egentligen

inte finns någon anledning att nu gå in för ett uppförande av ett ordinarie reservationsanslag för detta ändamål med så stort belopp, som här är föreslaget.

Då man emellertid inte helt kan bestrida, att det kan erfordras något belopp för det ändamål, som avses med den förra delen av detta anslag, under rubriken fältövningar, skall jag tillåta mig hemställa, att kammaren ville bifalla utskottets förslag på det sätt, att klämman antages med den ändring, att man sätter siffran 320,000 i stället för 640,000. Då kan ingen göra gällande, att någon oför rätt här skett, och vi ha i alla fall sparat ett rätt avsevärt belopp.

Ang. fält- och
fälttjänst-
övningar.
(Forts.)

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag vill erinra om, att anslaget till fälttjänstövningar ströks vid förra årets riksdag, på yrkande från samma håll, där i dag yrkats nedsättning. Anslaget föll nämligen i den gemensamma voteringen.

Jag kan inte underlåta framhålla betydelsen av att ifrågavarande anslag detta år ånyo beviljas. Därest man skall kunna uppnå en smula kontinuitet i dessa övningar, eftersom man nu icke har stora fälttjänstövningar årligen, så måste en del av det beviljade anslaget reserveras från det ena året till det andra, då numera icke anslaget räcker för en stor fälttjänstövning.

Det finns ingen militär, som inte håller styvt på den uppfattningen, att fälttjänstövningar äro nödvändiga icke allenast för manskapet utan även, och kanske i än högre grad, för befälet. Detta är det enda tillfälle, som särskilt det högre befälet erhåller, att föra större truppförband under så fältmässiga förhållanden som möjligt.

Det var först år 1920, man vägrade bevilja anslag till fälttjänstövningar och jag tycker inte att det beslutet var så välgrundat, att anledning finnes till fortsättning. Man måste nog, såsom man alltid gjort tidigare, bevilja varje år ett anslag för detta ändamål. Det är — enligt min uppfattning — att göra försvaret en mycket dålig tjänst, därest man nu, som reservanten herr Anderson i Råstock påyrkar, gör en så betydande minskning i anslaget att ändamålet förfelas.

I fråga om herr Andersons i Råstock yrkande så kan i alla fall spåras en liten förändring i hans ståndpunkt härvidlag, då han nu icke vill helt och hållet stryka anslaget, utan vill vara med om att bevilja anslag till fältövningar, men icke alls till fälttjänstövningar. De senares vikt och betydelse äro dock obestridliga.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet Hammar skjöld: Herr talman! Detta anslag är — såsom det flera gånger yttrats här i kammaren — av den allra största betydelse för vidmakthållandet av armén.

Anslaget är avsett för i huvudsak tre ändamål. Det första tillgodoses genom de s. k. fältövningarna, övningar med officerare vid generalstaben och de olika trupplagen, ävensom inom arméfördelningarna. Dessa övningar äga rum i terräng utan trupper i syfte

Ang. fält- och
fälttjänst-
övningar.
(Forts.)

att planlägga och förbereda uppträdande med trupper. Det andra ändamålet tillgodoses genom de mindre fälttjänstövningarna, vilka äga rum inom arméfördelningarna, vare sig med hela arméfördelningen eller med olika grupper av truppförband inom arméfördelningen. Liknande övningar anordnas även vid Gottlands och Bodens trupper. Det tredje huvudändamålet tillgodoses genom anordnande av större fälttjänstövningar, då i allmänhet en arméfördelning eller huvuddelen av en arméfördelning uppträder under fältmässiga övningar mot en annan arméfördelning. I vissa fall, såsom vid fälttjänstövningarna 1912 i Västergötland och 1920 i Södermanland, ökade man truppstyrkorna så mycket, att de kunnat uppträda i arméförband.

Vad då först fältövningarna beträffar, måste det naturligtvis vara av synnerligen stor betydelse, att officerare från olika truppslag komma tillsammans för att under fältmässiga förhållanden, låt vara utan trupper, i terräng studera förhållandena sådana de te sig i ljuset av erfarenheterna från världskriget. Dessa erfarenheter tyda nämligen på, att formerna för ordregivningen och formerna för samverkan mellan olika truppslag måste modifieras och ändras. I samma mån tillfällen till övningar med trupper minskas — vilket naturligtvis i viss utsträckning blir fallet på grund av inskränkningen i värnpliktstiden — i samma mån måste naturligtvis betydelsen av fältövningar framträda med ökad skärpa.

Vad nu övningarna inom arméfördelningarna och arméfälttjänstövningarna angår — och även övningarna med Bodens och Gottlands trupper — göra sig samma synpunkter gällande som de jag nyss nämnde ifråga om fältövningarna. Det är nämligen av avgörande betydelse, att man i den utsträckning övningstiden medger får tillsammans truppförband av olika truppslag och sälunda under något så när fältmässiga förhållanden kan få fram de nya former vi måste lära oss, om vi över huvud taget skola ha någon utsikt att reda oss i fält.

Vad de större fälttjänstövningarna beträffar, synes det sannolikt att det beslut, som fattades av båda kamrarna den 11 dennes om värnpliktstjänstgöringens längd, kommer att i viss mån försvåra anordnandet av dylika övningar åtminstone för den närmaste tiden.

Nu vill herr Anderson i Råstock göra gällande, att man icke borde anvisa så stort anslag som 640,000 kr., utan skulle kunna spara in den del, som är avsedd för större fälttjänstövningar. När anslaget beviljades, var det meningen, att årligen en del skulle användas för fältövningar och för mindre fälttjänstövningar, under det återstående delen skulle sparas till större fälttjänstövningar vartannat eller vart tredje år. Ur denna synpunkt kan herr Andersons i Råstock framställning förefalla ganska rimlig. Det är emellertid ett »men» med detta. Den summa, som begärts, är icke omräknad med hänsyn till den prisstegring, som inträtt, utan anslaget har upptagits till samma belopp som före kriget. De flesta poster, som här komma ifråga, ha emellertid ökats. Järnvägstaxan har ökats med 150 å 200 %. Vi veta även, att en väsentlig ökning inträtt i sådana vik-

tiga poster som hästlejning och lägerhalm. Vidare har man genom huvudtitelns ändrade uppställning fått en ny utgiftspost, nämligen för kokplatser och kokved. Skulle man höja anslaget till ett värde motsvarande det ursprungligen beräknade, finge man öka det till minst 1½ miljon kr. När Kungl. Maj:t fortfarande begär endast 640,000 kr., innebär detta sålunda i verkligheten en minskning till omkring 40 %. På grund av de osäkra förhållanden, som äro rådande i fråga om vissa utgiftsposter, kan man nu knappast framlägga någon exakt siffra, men så vitt man nu kan bedöma är det min övertygelse, att 640,000 kr. komma att i sin helhet eller till största delen tagas i anspråk under nästa år, även utan att man avsätter någonting till större fälttjänstövningar, även om endast fältövningar och mindre fälttjänstövningar ifrågakomma. Jag vill även påpeka, att de mindre fälttjänstövningarna kräva större årliga anslag, om man icke anordnar större fälttjänstövningar, än i motsatt fall. Man anordnar nämligen icke samma år inom en arméfördelning både mindre och större fälttjänstövningar. Om två arméfördelningar under ett år deltaga i större fälttjänstövningar kan man inskränka de mindre fälttjänstövningarna till återstående fyra arméfördelningar. Förekomma inga större övningar, nödgas man däremot anordna mindre inom samtliga arméfördelningar. Därför är det påtagligt, att om man inskränker anslaget i den utsträckning, som herr Anderson i Råstock föreslagit, det icke alls kommer att räcka till fältövningar och mindre fälttjänstövningar i erforderlig utsträckning.

*Ang. fält- och
fälttjänst-
övningar.
(Forts.)*

Herr Anderson i Råstock: Jag fick av herr statsrådets anförande närmast det intrycket, att det icke fanns några starkare skäl mot mitt förslag. Herr statsrådet sade själv, att det icke var möjligt att anordna större fälttjänstövningar under det närmaste året eller de närmaste åren — jag uppfattade icke, vilketdera han avsåg. Det är ju så, att genom det yrkande jag framställt räcker anslaget till fältövningar och mindre fälttjänstövningar, och jag vädjar till kammarens ledamöter, om vi icke här böra spara, då man i alla fall icke kan anordna större fälttjänstövningar varje år. Det går icke för sig att ha sådana övningar alltför ofta, och de ha ju hittills anordnats med större mellanrum.

Herr statsrådet sade, att man här räknat efter de gamla priserna, men jag vill då erinra om, att man gjort på samma sätt ifråga om de flesta anslag. När vi komma till det ärende, som behandlas i statsutskottets utlåtande nr 118, skall man finna, hur det går att få pengarna att räcka till att fylla de kostnader dyrtiden vällat.

Då jag icke kan se, att det anförts några skäl, som göra det omöjligt att gå med på det förslag jag tillåtit mig framföra, ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hansson i Stockholm: När jag läst den kungl. propositionen på denna punkt, har jag fått det intrycket, att meningen var att under nästa år anordna fältövningar och mindre fälttjänstövningar, men att man dessutom skulle få ett överskott, som reserveras till ett följande år för större fälttjänstövningar. Nu har herr

Ang. fält- och
fälttjänst-
övningar.
(Forts.)

statsrådet meddelat, att enligt hans förmenande hela anslaget kommer att förbrukas nästa år till fältövningar och mindre fälttjänstövningar, och vi ha fått den i viss mån överraskande upplysningen, att det icke ur militär synpunkt är motiverat att under den korta övningstid, som skall gälla för 1921 års klass, anordna större fälttjänstövningar. Man skulle sålunda kunna utgå från, att under provisorietiden eller så länge det gäller de årsklasser, som erhålla kortare utbildningstid, skulle icke fälttjänstövningar i vanlig stor skala anordnas. Under sådana förhållanden kunde man begära, att det lämnades i den kungl. propositionen bättre upplysningar om vilken sorts nya övningar man tänker införa, ty uppenbart är, att dessa mindre fälttjänstövningar, som man talar om, äro i viss mån en nyhet, någonting, som ligger emellan de stora fälttjänstövningarna och de vanliga arméfördelningsövningarna. Såvitt jag kan erinra mig de siffror, som jag på sin tid fick, när det gällde att beräkna de nödvändiga kostnaderna för fältövningar och arméfördelningsövningar, borde den summa, som föreslagits av herr Anderson i Råstock, vara tillräcklig för att täcka behovet, under förutsättning naturligtvis att man icke skall redan nästa år ersätta de vanliga fälttjänstövningarna med nya fälttjänstövningar i mindre skala.

Om meningen hade varit att nu reservera en del av beloppet, skulle den frågan framställt sig, om det är rimligt att under ett år, då det är särskilt svårt för staten, bevilja sådana medel för reservation, eller om man icke kan se tiden an till ett kommande år, då man möjligen bättre kan disponera ett belopp för dylikt ändamål, och i år endast bevilja anslag för nödiga mindre övningar men låta frågan om fälttjänstövningar anstå. För min del anser jag det senare vara en rimlig ordning, och då det icke föreligger någon enda beräkning, som visar, att vi behöva för annat ändamål än de stora fälttjänstövningarna taga i anspråk hela det belopp, som hittills avsetts både för fälttjänstövningar och för fältövningar, kan jag icke vara med om att nu anslå hela beloppet. Därför ber jag att få yrka bifall till den av herr Anderson i Råstock gjorda hemställan.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Den föregående ärade talaren gjorde gällande, att jag ville införa en ny sorts övningar nästa år. I så fall har jag blivit missförstådd. Jag har ansett, att det är oundgängligen nödvändigt att anordna fältövningar och mindre fälttjänstövningar med samtliga arméfördelningar ävensom med Gottlands och Bodens trupper i ungefär samma utsträckning som under vanliga år. Vad jag ville framhålla var, att vid dessa övningar, organiserade i huvudsaklig överensstämmelse med vad som alltid hittills varit brukligt, icke skulle användas den gamla taktiken, utan att man skulle försöka införa det taktiska förfarande, som framkommit genom erfarenheterna under kriget. Jag sökte framhålla, att det var av mera vikt än under vanliga, normala förhållanden, att dessa övningar finge bedrivas ostört och enligt planen, emedan det annars låg en viss fara i, att

man icke hade tid att tillägna sig det nya taktiska förfarandet, vid vilket var och en, som ivrar för försvarets vidmakthållande, måste fästa den största betydelse.

Samme talare ville även göra gällande, att man enligt min mening icke under provisorietiden, hur lång den än blev, skulle kunna anordna större fälttjänstövningar. Så långt har jag icke velat sträcka mig, men jag har velat säga, att det åtminstone för nästa år skulle stöta på stora svårigheter att med den korta övningstid, som nu är bestämd, anordna dylika övningar. Det omdöme jag fällde — jag gick icke i detalj, när jag redogjorde för motiven för detta yttrande — baserade sig icke endast på den korta övningstiden för de värnpliktiga utan även på två andra synpunkter. Den ena synpunkten var de talrika vakanserna i underbefälsgraderna. Skall man anordna stora fälttjänstövningar med på kort tid utbildade värnpliktige ligger det synnerligen vikt på, att man har riklig eller åtminstone nöjaktig tillgång på underbefäl. Som alla veta, ha vi för närvarande inom armén ett synnerligen stort antal vakanser bland underbefälet, vilka jag dock hoppas skola fyllas inom de närmaste åren. Likaledes ber jag få erinra om vad jag yttrade, när värnpliktslagen var före. Då påpekade jag, att det sätt, varpå värnpliktsövningarna för 1918—20 års klasser bedrivs, kommer att minska antalet underbefäl och fackmän vid infanteriet under de närmaste åren. Men för varje år bli förhållandena förbättrade. Dessutom är det klart, att man bör lära sig stava, innan man lägger ihop. Till nästa år ha vi icke hunnit långt i det nya taktiska förfarings sätt och den taktiska organisation, som för närvarande med riksdagens medverkan utexperimenteras vid vissa truppförband. Jag anser, att det nästa år under sådana omständigheter ligger större vikt på att anordna fälttjänstövningar i mindre skala än att försöka sammandraga stora fälttjänstövningar. Men jag har i detta sammanhang icke velat inlåta mig på frågan om det under provisorietiden över huvud är möjligt anordna större fälttjänstövningar.

Det har blivit nättalat, att det icke finns några kostnadsberäkningar i propositionen. Det är emellertid förenat med stora svårigheter att nu göra sådana beräkningar. Man hade, när propositionen utarbetades, synnerligen höga pris. Vi må hoppas, att det började prisfallet skall fortfara. Utgår man därifrån, kommer det belopp, som är förutsatt i propositionen, icke i sin helhet att förbrukas för fältövningar och mindre fälttjänstövningar, och jag hoppas, att det nästa år skall visa sig möjligt bespara en del av anslaget och de besparingar, som göras, kunna nästa år tagas i betraktande, då detta anslag bestämmes. Med säkerhet kan man emellertid nu förutspå, att ett anslag på 320,000 kr. icke kan räcka för att nödortfigt tillgodose behoven i denna del.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Herr Anderson i Råstock sade, att man vid beräkning av även andra anslag än det nu förevarande utgått från de prisförhållanden, som voro gällande före 1914, och detta är ju också fallet, men man bör i det samman-

*Ang. fält- och
fälttjänst-
övningar.
(Forts.)*

Ang. fält- och
fälttjänst-
övningar.
(Forts.)

hanget icke underlåta att tala om, att till de flesta andra anslag finnas förstärkningsanslag, men att det icke förekommer i fråga om de nu förevarande. Här gäller det ett reservationsanslag på 640,000 kr. — punkt och slut. Därför tror jag icke, att man kan hänvisa till det förhållandet, att om denna beräkning är låg, äro alla andra beräkningar också låga. Jag vill påpeka, att ensamt järnvägstaxorna blivit höjda med 150 à 200 % och att det sålunda är nära tre gånger dyrare än tidigare att transportera trupper till orter, där de skola ha sina övningar.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Anderson i Råstock: Jag förstår inte, hur det skall vara möjligt att å ena sidan det begärda anslaget går åt till fältövningar och mindre fälttjänstövningar, men att å andra sidan det kan sparas något av anslaget för större fälttjänstövningar. Jag tycker, att det är klokare att anslå ett mindre belopp till det ändamål, som jag tillåtit mig angiva.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels och på bifall till det av herr Anderson i Råstock under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 42 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Anderson i Råstock under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 94 ja mot 79 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 43—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49.

Lades till handlingarna.

Punkten 50.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 51, angående anslag till frivilliga sjukvårdsväsendet i krig.

*Ang.
frivilliga sjuk-
vårdsväsendet
i krig.*

Uti punkten 54 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig å extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 25,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 15,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Kaijser: Herr talman, mina herrar! I denna punkt behandlas ett av Kungl. Maj:t äskat anslag å 25,000 kronor till Röda korset. Detta anslag har sedan 1906 utgått med 10,000 kronor, och nu har föreningen begärt, att anslaget måtte höjas till 25,000 kronor. Utskottet har emellertid föreslagit, att det skall sättas till 15,000 kronor.

Detta anslag avser icke så mycket Röda korsets verksamhet i fält, ty för närvarande är ju kriget över, och jag tror, att föreningen är ganska väl tillgodosedd med medel, vad det gäller dess verksamhet i detta avseende. Det är mera Röda korsets sociala verksamhet, det gäller, och det torde väl icke vara obekant för någon av kammarens ledamöter, vilket arbete Röda korset utfört under den stora influensaepidemi, som gick för några år sedan, då uppe i Västerbottens och Norrbottens län hela byar insjuknade och döda och sjuka lågo om varandra i vissa stugor utan någon, som såg till dem. Hade vi den gången inte haft Röda korset, undrar jag, hur det hade gått. Även deras hjälp var otillräcklig, men de utträttade likväl ett högst betydande arbete. Endast det arbete, de utförde det året, är värt mycket mera än 25,000 kronor.

För närvarande pågår i hela världen en Röda-kors-vecka, då det insamlas medel till Röda korsets verksamhet. Skall då svenska riksdagen vara så njugg på det anslag, det här gäller, att den endast beviljar 15,000 kronor i stället för de begärda 25,000? Jag kan inte tro det. Jag ber för min del alltså att få föreslå att andra kammaren beviljar av Kungl. Maj:t begärda 25,000 kronor.

Herr *Lithander* instämde häruti.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Det är icke alls någon njugghet hos utskottet, som föranlett utskottet att föreslå, att den begärda höjningen måtte begränsas till ett mindre belopp, än Kungl. Maj:t föreslagit. Men det brukar ju vara så, att då en förning får ett anslag, sättes det icke ned utan bibehålles vid det belopp, varmed det en gång beviljats. Då nu allting börjat sacka tillbaka, ansågo vi inom utskottet, att en förhöjning från 10,000 till 15,000 kronor vore tillräcklig. Inom statsutskottet äro vi alla ense

*Ang.
frivilliga sjuk-
vårdsväsendet
i krig.
(Forts.)*

om att ge vårt erkännande åt Röda korsets verksamhet, men då det gäller en höjning av anslaget, som vi veta skall bli av bestående art, ha vi ansett det nödvändigt att iakttaga en viss försiktighet.

Detta är anledningen till utskottets ståndpunkt, och jag ber att på dessa skäl få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr L u b e c k: Då jag icke deltagit i behandlingen inom utskottet av denna fråga, vill jag till kammarens ledamöter rikta en vädjan att i detta fall visa sig mera generösa än utskottet. Det begärda anslaget är skäligen blygsamt. Herr Anderson i Råstock räknar med att allting sackar bakåt, men i fråga om den hjälperksamhet, som Röda korset har att utöva, tror jag, tyvärr, att vi icke kunna räkna med något tillbakasackande, utan att anspråken på dess verksamhet komma att ökas de närmaste åren. Jag tror icke, att det vore för mycket, om andra kammaren i dag ville högtidlighålla den Röda-kors-vecka som för närvarande pågår och särskilt denna dag med att bevilja det av Kungl. Maj:t begärda beloppet, 25,000 kronor.

Jag ber alltså att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Punkterna 52—72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 73.

Lades till handlingarna.

Punkten 74.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 75.

Lades till handlingarna.

Punkten 76.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 77—79.

Lades till handlingarna.

Punkten 80.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 81.

Lades till handlingarna.

Punkten 82.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 83.

Lades till handlingarna.

Punkterna 84--100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 101, angående anslaget till bränsle m. m.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 108 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen dels att i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m., förslagsanslag», dels att under detta anslag anvisa ett belopp av 625,085 kronor, dels ock att medgiva, att halva kostnaden för uppvärmning av det såsom boställe åt befälhavande amiralen i Karlskrona upplåtna s. k. kungshuset i nämnda stad finge från och med den 1 september 1921 övertagas av statsverket.

Anslag under fjärde huvudtiteln till bränsle m. m.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) i riksstaten under fjärde huvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m., förslagsanslag»;

b) under detta anslag anvisa ett belopp av 625,085 kronor; och

c) avslå Kungl. Maj:ts framställning beträffande statsverkets övertagande av halva uppvärmningskostnaden för befälhavande amiralens i Karlskrona boställshus.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Holmgren: Herr talman, mina herrar! Karlskrona örlogsstation gästas, som bekant, allt emellanåt av främmande örlogsfartyg. Enligt internationell sedvänja samlar då befälhavande amiralen i sitt hem en del av de främmande gästerna ävensom representanter för vår egen marin och samhället i övrigt. Under personlig samvaro bytas då tankar, och man sår ett utsäde, som blir till gagn icke blott för de respektive marinerna utan även i viss, ehuru ringare mån för vårt land i övrigt. Personlig kontakt är mer än mycket annat livgivande och utvecklande, och jag tror, att man i allmänhet underskattar dess betydelse.

Riksdagen har ju emellertid vid många tillfällen givit uttryck åt sin förståelse härför, och jag skulle givetvis icke ha dragit fram detta förhållande i detta sammanhang, om jag icke ansett, att det just är emot bakgrunden härav, som man bör se saken om anslag till uppvärmning av det s. k. kungshuset i Karlskrona. I sammanhang

Anslag under fjärde huvudtiteln till bränsle m. m.
(Forts.)

härmed vill jag också erinra därom, att en person i chefsställning bör genom ett otvunget personligt umgänge med sina underlydande söka förskaffa sig den ingående kännedom om deras karaktärsläggning, som är erforderlig för att kunna placera rätt man på rätt plats. Det är dessa synpunkter, som representationsplikten enligt mitt förmenande huvudsakligen bör tillgodose.

För att kunna bereda befälhavande amiralen möjlighet att fylla de representationsplikter, som böra åvila honom, har han emellertid fått åt sig upplåten en bostad, som har betydligt större dimensioner, än som erfordras för hans personliga bruk. Han får denna sin bostad mot avstående av en del löneförmåner, dock icke uppgående till det belopp, som man kan anse bostadsförmånen motsvara. Men den blir honom i alla fall mycket dyrbar, då man tar i betraktande, att endast för uppvärmning av densamma erfordras 4,000 kronor om året. Jag skulle för min del tro, att i Karlskrona för närvarande icke finnes någon privat bostad, som i årlig hyra kostar mera, än vad ensamt uppvärmningen av kungshuset uppgår till. Under sådana förhållanden synes det mig icke vara mer än rimligt, att staten övertar kostnaden för halva uppvärmningen.

Om det härvidlag vore fråga om införande av en ny princip i statsförvaltningen, skulle även jag dela utskottets betänkligheter med hänsyn till eventuella konsekvenser. Emellertid har ju riksdagen förut beslutat, att halva kostnaden för länsresidensernas uppvärmning må täckas av statsmedel. Beslutet motiverades därmed, att bostäderna uppenbarligen voro tilltagna större än som erfordrades för en privat person. Så är ju emellertid fallet även med befälhavande amiralens i Karlskrona bostad. Riksdagens beslut i fråga om landshövdingarnas boställen synes mig medföra vissa konsekvenser, bland andra just ett bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit i denna punkt. Däremot kan jag icke för min del finna, att ett bifall till vad Kungl. Maj:t här föreslagit, skulle komma att medföra några konsekvenser utöver vad riksdagens beslut i fråga om landshövdingarnas boställen drar med sig.

Vi skola icke betrakta den nu föreliggande frågan såsom någon slags löneförbättring åt befälhavande amiralen. Den gäller en ersättning åt honom för utgifter, som icke röra hans person eller familj utan som äro en direkt följd av det med hans representationsplikter förenade behovet av stort bostadsutrymme. Väl är det sant, att i tider, sådana som för närvarande råda, litet var måste göra inskränkningar, men när det i alla fall gäller en ofrånkomlig utgift, som står i ett visst samband med representationsplikter gentemot utlandet, så böra väl icke de ökade priserna drabba en enskild ämbetsman, utan bör det väl ändå vara en det allmännas angelägenhet att möta de ökade kostnaderna.

På grund härav och då det belopp, som erfordras, icke kommer att medföra någon ökning av anslaget utan endast kommer att medföra en ökad kostnad av 2,000 kronor, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den kungl. propositionen på denna punkt.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag vill först ifrågasätta, om icke den siste ärade talaren något överdrev de främmande officerarnas besök i Karlskrona, och för övrigt är det nog så, att dessa besök ofta inträffa under den tid, då varken befälhavande amiralen eller någon annan behöver vidkännas några kostnader för uppvärmning. Jag syftar på den årstid, då dylika besök oftast förekomma.

Anslag under fjärde huvudtiteln till bränsle m. m.
(Forts.)

Vidare sades här, att ett beviljande av ifrågavarande anslag icke skulle medföra några konsekvenser. Men ögonblicket förut förklarade den ärade talaren själv, att just därför att man tillerkänt landshövdingarna en i viss mån motsvarande förmån, skulle han yrka bifall till vad Kungl. Maj:t här föreslagit beträffande befälhavande amiralen. Det kan då kanske vara av intresse att höra hur pass många rum det är fråga om. Det finnes i propositionen på sidan 381 en uppgift att den av befälhavande amiralen disponerade boställsvåningen består av 20 rum, 2 förstugor, trappuppgång, kök och brygg-hus. Det är ju en ganska aktningvärd lokal, och den bostadsbrist, som råder i Karlskrona, är sådan, att jag tycker verkligen man kunde ifrågasätta, om icke befälhavande amiralen borde avstå från en del av denna lägenhet, på samma gång som han befriades från vissa representationsplikter.

Det nämndes vidare, att det skulle kosta 4,000 kronor om året att uppvärma denna lägenhet. Ja, det är riktigt enligt den kalkyl, som finnes på samma sida i propositionen. Enligt denna kalkyl skulle det nämligen gå åt 18 famnar ved à 90 kronor, 50 hl. antracit à 20:50 kronor och 100 hl. koks à 13 kronor. Var och en som vill göra sig besvär med att ringa upp en ved- eller kolhandlare och taga reda på vad en hektoliter koks eller antracit kostar, skall emellertid finna, att dessa 4,000 kronor kunna reduceras högst väsentligt redan nu. Alldeles oavsett att man skulle kunna vidtaga förnuftigare åtgärder för att disponera dessa rum, anser jag således, att dessa siffror äro mycket missvisande och de komma i framtiden att bli ännu mera missvisande på grund av prisfallet.

Då man icke kunnat undgå att här få höra återopade de av riksdagen fattade besluten angående bidrag till kostnaderna för uppvärmning av länsresidenserna, skall jag be att få på det bestämdaste varna kammaren för att lyssna till de locktoner som den siste ärade talaren hade och gå med på Kungl. Maj:ts förslag, ty detta kommer att leda till konsekvenser, som man icke nu kan överblicka.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag anhåller att gentemot herr Anderson i Råstock få göra några små erinringar. Han började med att påpeka det förhållandet att främmande örlogsbesök i regel göras under en årstid, då det icke behöves någon uppvärmning av amiralens boställsvåning. Det är alldeles riktigt, men amiralen kan väl icke flytta ut ur sin bostad, därför att det icke kommer några

Anslag under fjärde huvudtiteln till bränsle m. m. främmande örlogsfartyg hit. Bostaden måste uppvärmas, vare sig det kommer fartyg eller icke.

(Forts.)

Herr Anderson i Råstock sade vidare, att de i propositionen angivna siffrorna vore missvisande, enär bränslet nu vore billigare. Ja, det är ju alldeles klart. Dessa siffror hänföra sig naturligtvis till den skrivelse, som befälhavande amiralen avlätit, och denna skrivelse avser en tid, då priserna voro högre. Om priserna nu äro lägre än de som finnas i propositionen, så följer därav, att kostnaderna för våningens uppvärmning bli lägre, och då blir det alltså billigare för staten än vad som ifrågasatts i propositionen, där man tänkt sig, att kostnaderna skulle uppgå till 4,000 kronor. Om nu kostnaderna i själva verket skulle stanna vid t. ex. 2,000 kronor, så blir det ju bara 1,000 kronor, som staten skulle bidra med. Ju billigare bränslet blir, desto billigare blir det också för kronan.

Herr Hederstierna: Herr talman! Jag har icke haft närmare reda på detta ärende förrän nu, men finner mycket fog för ett bifall till framställningen. Det är ju kutym, att när främmande officerare komma till flottans station, så skall befälhavande amiralen visa dem gästfrihet, och det kan han ju inte göra, om han bor i en liten våning, som skulle passa honom och hans familj, utan då måste han disponera en stor våning, och det gör han ju också i det s. k. kungshuset i Karlskrona. Det ingår i hans skyldigheter som befälhavande amiral att utöva en dylik gästfrihet mot främmande marinofficerare, på samma sätt som det åligger en landshövding att representera. Därför har också landshövding en större våning än han skulle behöva för sitt personliga behov. Riksdagen har också behärskat, att den tunga, som det utgör för en landshövding att nödgas ha en så stor våning, bör lättas och har därför beviljat landshövdingarna icke blott hälften utan $\frac{2}{3}$ av kostnaderna för bränsle.

Utskottet synes här frukta för konsekvenserna av ett bifall, men mig veterligt finnes det ingen annan befälhavande amiral än den i Karlskrona, som har sådan skyldighet att representera, om icke möjligen stationsbefälhavaren här i Stockholm. Jag tror dock icke, att denne senare har samma skyldighet, utan det är nog just i Karlskrona, som sådan förekommer, och därför är det en gård av rättvisa mot befälhavande amiralen därstädes att han får detta bidrag.

Jag ber således att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! För min del är jag av den uppfattningen, att när man beviljar anslag under denna huvudtitel, får man framför allt akta sig för att bevilja sådana, som lämpligen kunna undvikas. Det anslag, som här är ifrågasatt under den föredragna punkten och varom debatten nu rör sig, är ett sådant anslag, som riksdagen enligt mitt förmenande bör avböja, och detta icke minst på grund av de konsekvenser, som komme att följa av detta bifall.

Den näst föregående talaren sade visserligen, att det icke kan bli tal om någon mer befälhavande amiral än i Karlskrona och

följaktligen kan det icke bli några konsekvenser. Ja, det är riktigt, om man begränsar konsekvenserna till Karlskrona, men rättvisligen bör man utsträcka dem till hela statsförvaltningen.

Den motivering, som den ärade representanten för Karlskrona anförde, kan jag icke finna tillräckligt bärande. Av den motiveringen framgår oförtydligt, att den befälhavande amiralens bostad är alltför stor, och detta är en uppfattning, som är synnerligen rotfäst hos mig själv. Det synes mig därför vara en angelägenhet att taga under övervägande, huruvida icke denna stora bostad lämpligen borde reduceras och, alldeles såsom min ärade kamrat här antydde, en del av våningen överlämnas till boställsvåning åt andra officerare.

Det har talats om flottbesök från utländska mariner i Karlskrona, men jag för min del är säker på, att ingen av kammarens ledamöter skall motsäga mig, när jag säger, att dessa besök inträffa vida oftare här i Stockholm. Hur går det då för stationsbefälhavaren här i Stockholm? Han har icke en sådan ämbetsbostad som befälhavande amiralen i Karlskrona utan en vida blygsammare bostad i den s. k. Långa raden på Skeppsholmen och kan där icke utöva det värdskap, om vilket den ärade talaren här yttrat sig, utan får kanske lov att utöva detta på annat sätt. I den mån dylikt värdskap är berättigat och påkallat från statens sida, synes det mig dock att den frågan bör lösas på annat sätt än som här är ifrågasatt. Här är fråga om den boställsvåning, som befälhavande amiralen har i Karlskrona. Är denna för stor för hans behov, vilket den enligt mitt förmenande är, bör en del därav fränskiljas såsom nyss sades för att användas till bostäder åt andra officerare, som ha behov av bostäder. På det sätt, som här är föreslaget, löses icke detta problem.

Jag tillåter mig för min del säga att detta system med boställsvåningar, som staten tillämpar på även andra förvaltningsområden, då staten tilldelar vissa chefer — jag syftar här närmast på överläkarna vid våra hospital — alltför stora bostäder, det systemet kan jag icke gilla. Dessa våningar komma för sina innehavare liksom för landshövdingarna att bli en tunga och detta icke minst därför, att det är förbundet med så dryga kostnader att hålla dessa stora våningar möblerade. Men det är icke nog med det, det behöves även personal för vården av lokalerna och för möblernas underhåll och skötsel.

Det föreligger således här de allra starkaste skäl att bifalla utskottets hemställan, och jag vill fästa uppmärksamheten på, att det det dock finnes 24 ledamöter i statsutskottet som prövat detta ärende och som alla ryggat tillbaka för de konsekvenser, som därav kunna föräntas. Detta synes mig således vara talande skäl för att följa utskottets hemställan, vartill jag, herr talman, tillåter mig yrka bifall.

Vidare yttrades ej. Sedan herr förste vice talmannen framställt propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 102—107.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag under fjärde huvudtiteln till bränsele m. m.
(Forts.)

Punkten 108.

Lades till handlingarna.

Punkten 109.

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 110.

Lades till handlingarna.

Punkterna 111—124.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 125.

Lades till handlingarna.

*Ang. jagares
förseende med
luftkanoner.*

Punkten 126, angående anslag till jagares förseende med luftkanoner.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen i punkten 133 av förevarande huvudtitel hemställde utskottet, att riksdagen måtte för jagares förseende med luftkanoner bevilja ett anslag av 75,000 kronor samt därav å extra stat för år 1922 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 37,500 kronor.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *O. U. B. Olsson, C. G. Ekman, Joh. Nilsson* i Malmö, *F. L. Lindqvist, Anderson* i Råstock, *Jönsson* i Revinge, *Waldén, W. Bäckström, O. Nilsson* i Örebro, *Hamrin* och *Karlsson* i Nynäshamn, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Punkten föredrogs. Därefter yttrade:

Herr *Anderson* i Råstock: Herr vice talman! Om herrarna slå upp sidan 96 i utskottets betänkande, skola herrarna finna en reservation på förevarande punkt. Det belopp, som det här är fråga om, är visserligen obetydligt, men det är nu sådana tider, att man måste gå fram med allra största försiktighet, då det gäller att bevilja anslag. I detta fall hava vi ansett att det kunde anstå med anslaget i år och att man kunde komma igen vid lämpligare tidpunkt, i all synnerhet som vi icke alla äro fullt övertygade om behövligheten och den oundgängliga nödvändigheten av detta anslag, genom vilket man skulle förse jagare med luftkanoner.

Jag tillåter mig, herr vice talman, att yrka avslag å utskottets hemställen och bifall till reservationen.

Herr *Westman*: Herr vice talman! Som jag biträtt utskottets förslag, skall jag be att få säga några ord. Som herr *Anderson* i Råstock framhöll gäller det ett synnerligen litet anslag. Det gäl-

ler ju icke här anskaffandet av några nya pjäser utan en omändring av pjäser, som redan finnas, och anslaget skulle uppgå till tillhoppa 75,000 kronor. För ett belopp av 10,000 kronor per pjäs skulle en del jagare förses med kanoner förändrade till luftkanoner, varigenom de skulle sättas i tillfälle att skydda för anfall från luften. Var och en vet ju hur utvecklat och betydelsefullt luftkriget är. Man kan naturligtvis icke vara betjänt med att på dessa jagare icke ha det så ordnat, att de icke kunna skydda övriga krigsfartyg för luftanfall. Det står för mig fullt klart och tydligt att detta anslag bör beviljas. Nu är det ju så att denna åtgärd icke kräver någon mera utredning och att denna omändring är ganska enkel.

Jag ber således, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Herr vice talman! Krigserfarenheterna tala med allra största tydlighet om vikten och betydelsen av att en örlogsflotta är försedd med erforderliga vapen mot luftanfall. Utomlands anser man i allmänhet, att det är nödvändigt att icke blott förse artillerifartyg, som motsvara våra pansarbåtsfartyg med denna beväpning utan även utsträcka den till övervattenstorpedfartygen, i främsta rummet jagarna, men även till de mindre, torpedbåtarna. Om en dylik åsikt gör sig gällande utomlands, måste den framträda med ännu större betydelse och vikt i Sverige, på grund av det ringa antal artillerifartyg, över vilka vi förfoga. Vi ha ju inga kryssare eller dylika för spaningsändamål avsedda större fartyg, utan hela spaningen till sjöss måste i Sverige utföras av övervattenstorpedfartyg, jagarna.

Jag tror därför icke, att det ligger någon som helst överdrift i min försäkran, att det är ett verkligt och trängande behov, att våra jagare förses med luftvärnskanoner. Härvid möta avsevärda svårigheter, om man beslutar skaffa särskilda luftvärnskanoner emedan dessa skulle kräva en efter våra förhållanden avsevärd anskaffningskostnad; en annan svårighet ligger däri, att däckena på våra jagare i allmänhet äro så svaga, att det icke torde vara möjligt att placera ytterligare artilleri på desamma utan särskild förstärkning av dem. Därför har marinförvaltningen försökt finna en annan lösning, och jag tycker, att marinens myndigheter äro förtjänta av all aktning och allt erkännande, när de kunnat finna den nu föreslagna lösningen, nämligen att aptera två av de 75 mm.-kanoner, som finnas å varje jagare, till luftvärnspjäser. Härigenom kunna kostnaderna för varje kanon inskränkas till 10,000 kronor och för varje jagare till en så jämförelsevis ringa summa som 20,000 kronor.

En av de föregående talarna framhöll, att man törhända kunde uppskjuta denna åtgärd. Jag anser emellertid densamma vara en av dem, vilka man helst icke bör uppskjuta. Hela summan är beräknad till 150,000 kronor. Jag anser, att jag gått mycket långt, då jag i propositionen inskränkt mig till att förorda, att man för närvarande endast beviljar 75,000 kronor, d. v. s. halva anslaget, och

*Ang. jagares
försedde med
luftkanoner.
(Forts.)*

Ang. jagares
försende med
luftkanoner.
(Forts.)

fördelar detta på två år, så att anslagskravet för 1922 uppgår till endast 37,500 kronor. För detta belopp skulle i allt fall nästa år luftvärnet kunna ordnas på åtminstone två av våra jagare. En kanon är nämligen redan ändrad.

Jag skulle därför mycket beklaga, om detta anslag skulle bli uppskjutet till ett kommande år. På grund av den avfattning propositionen erhållit, synes man kunna rikta den förebräelsen mot mig, att jag icke tillräckligt hastigt velat tillgodose ifrågavarande behov.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr förste vice talman! Herr departementschefen motiverade anslagskravet med krigsberedskapssynpunkten. Han anser, att det från krigsberedskapssynpunkt är nödvändigt, att vi omändra dessa 75 mm.-kanoner på jagarna till luftkanoner. Man har ju gjort ett prov i den vägen, och det har enligt marinförvaltningen slagit så väl ut, att man vill fortsätta. Kostnaden per kanon är beräknad till 10,000 kronor. Samtidigt med att departementschefen sålunda så starkt framhållit krigsberedskapssynpunkten, har han i alla fall ansett sig kunna pruta ned marinförvaltningens äskande till jämt hälften, d. v. s. statsrådet föreslår, att endast hälften av jagarna i fråga skulle förses med luftkanoner.

Vi som biträtt reservationen, hava ansett, att läget icke vore sådant, att denna fråga vore så utomordentligt brådskande, att man just nu, när anslagen så trängas på budgeten, skulle bevilja anslag för ifrågavarande ändamål. Vi hava därför kommit till att med detta anslag och denna förändring av kanonerna kunde tills vidare anstå. Det är ju mycket möjligt, att man sedermera får gå in för åtgärden att förändra hälften, d. v. s. två kanoner på varje jagare till luftkanoner; men så brådskande kan väl icke åtgärden vara, att man just nu skall behöva bevilja detta anslag.

Jag yrkar därför bifall till reservationen.

Herr H o l m g r e n: Herr vice talman! I den mån anfallsvapnens teknik utvecklas måste naturligtvis även försvarsmedlen undergå en motsvarande utveckling. Sedan vår flottas övervattensfartyg byggdes, har flygtekniken så fullkomnats, att ett krig i luften givetvis är en faktor, som man måste räkna med, även när det gäller sjömilitära operationer. På grund därav hava också vår flottas pansarbåtar så småningom blivit försedda med en och annan kanon, avsedd att skjuta mot flygfartyg uppe i luften. Man kan ju mycket lätt inse, att särskilda anordningar äro erforderliga för ett sådant ändamål. Artilleriet i allmänhet är ju konstruerat för att skjuta i horisontalplanet eller närheten av detsamma, och underlaget är naturligtvis också därför konstruerat för att motstå påfrestningar i den riktningen och ej någon annan. När det emellertid gäller att beskjuta aeroplan, måste kanonerna riktas uppåt; och helt andra påkänningar komma då på underlaget än vad eljest är fallet. Däcket måste förstärkas och lavettaget undergå omkonstruk-

tion för att lämpa sig för den skjutningen. De vanliga flackbanepjäserna kunna icke användas gentemot luftfartyg, och det är alltså oavvisligen nödvändigt för oss att ha särskilda luftkanoner. Sådana ha vi ju också på de större fartygen.

*Ang. jagares
försende med
luftkanoner.
(Forts.)*

Nu begär Kungl. Maj:t emellertid jämväl anslag för jagarnas försende med skyddsanordningar mot fienderna i luften. Man kan då möjligen göra den invändningen, att jagarna äro så snabbgående och lättmanövrerliga och ha så små dimensioner, att de skulle kunna klara sig ändå gentemot flygfartyg. Det är nog fullkomligt riktigt. Men dessa luftkanoner på jagarna äro inte så mycket avsedda att skydda jagarna själva som att sätta jagarna i stånd att skydda de större fartygen genemot luftanfall. Det är nämligen så, att när en flotta vare sig befinner sig till ankars eller under gång, den har sina tentakler ute i alla riktningar i form av lätta, snabbgående fartyg. Dessas uppgift är då att i tid inrapportera hotande fara samt att avvärja alla anfall under och över vattnet. En eskader av flygfartyg som syftar åt de större fartygen, bör därför av dessa jagare kraftigt beskjutas, så att flygfartygen om möjligt avstå från anfall eller i varje fall så, att deras antal decimeras och oreda bringas i deras formering. Lyckas emellertid flygfartygen att komma över de stora fartygen, så är det ju fråga endast om flygfartygen först hinna kasta ned sina bomber på de stora fartygen eller om dessa senare först hinna oskadliggöra de förra med sitt artilleri. Det kommer naturligtvis därvidlag ofta att bero på en slump. Vi ha förut ansett oss kunna reda oss med kulsprutor och handgevär på jagarna för att med dessa medel försvara fartyget mot luftfartyg. Fartygen kunna emellertid icke längre på detta sätt försvara sig, av den anledningen att luftfartygen numera uppträda på en sådan höjd över vattnet, att de äro oåtkomliga för handgevärseld och kulspruteeld; det måste vara artilleri, som skickar projektiler längre väg. Därför äro givetvis luftkanonerna numera oavvisligen nödvändiga även för de lättare fartygen.

Jag kan icke se någon anledning till att vi skulle uppskjuta denna anskaffning. Vi veta icke när dessa vapen kunna komma till användning, men vi veta, att vi behöva dem. För min del anser jag därför, att utskottet på denna punkt har kommit till ett gott resultat, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! I denna fråga befinner jag mig i det läget, att jag helt och fullt ansluter mig till de synpunkter, som utvecklats av den föregående talaren. Att våra övervattenstorpdefartyg behöva i den mån som det är möjligt, utrustas med luftvärnskanoner, har han så klart utvecklat, att jag anser ej behöfligt upptaga den saken till vidare klargörande.

Däremot vill jag fästa uppmärksamheten vid att det varit ett långt, jag skulle vilja kalla det utredningsspörsmål, innan marinförvaltningen har kommit till den ståndpunkt som den här gjort. Man har haft olika planer uppe. Givetvis har man helst velat hava

*Ang. jagares
förseende med
luftkanoner.*

(Forts.)

helt och hållet nya pjäser och slopa de gamla. Efter åtskilliga konfrontationer och efter åtskilliga beräkningar har man emellertid kommit till ett förslag, som innebär, att för en jämförelsevis summa, 10,000 kronor, kunna ändra sådana pjäser, som därefter skulle bli överflödiga, obehövliga, till luftvärnkanoner. Den utredning, som här föreligger, ger vid handen, att nyanskaffning av dem skulle betinga en kostnad av 50,000 kronor per styck. Den omständigheten, att de marina myndigheterna verkligen hava ådagalagt ett levande intresse för att på ett billigt sätt här tillgodose detta behov, utgör också för mig en viss maning, att vi icke skola vara så njugghänta, att de få en känsla av, att hur mycket vi än anstränga oss för att få det hela billigt, så vill riksdagen ändå icke gå med på våra framställningar. Även ur de synpunkterna, herr talman, vill jag för min del ansluta mig till utskottets hemställan.

Herr E d é n: Herr talman! Endast några få ord! Det är med en viss tvekan jag tar till orda, när jag ser så många reservanter från denna kammare på denna punkt och då jag mycket väl förstår dessa reservanters önskan att här göra en inbesparing, då de anse det vara möjligt. Saken är ju emellertid först och främst den, att den inbesparing, det här gäller, för 1921 års budget icke skulle gå till högre belopp än 37,500 kronor. Vid sådant förhållande tror jag dock, att man bör göra sig den frågan, om icke det ändamål, som det här gäller att tillgodose, är av den betydelse för fartygens värde, att det icke är skäl att spara denna lilla summa. Jag skall inte ge mig in på något försök att utförligare uttrycka denna betydelse. Den har redan utvecklats av en man av facket. Men jag kan ju få säga, att från de år, då jag sysslat med att efter bästa civila förstånd försöka sätta mig in i den svenska flottans ställning och uppgifter, har jag ett synnerligen livligt intryck av, vilken ofantlig vikt det ligger på att dessa våra lätta övervattensfartyg bli fullt effektiva för sina uppgifter. Dessa fartyg skola, såsom redan sagts, omgiva den övriga flottan, bl. a. verkställa spaning och möta främmande spanare. Nu är förhållandet det, att under de senaste åren har krigföringen i luften utvecklats på ett utomordentligt sätt. Utom det, som redan anförts av herr Holmgren, får jag kanske tillägga, att luftfartygen också för närvarande anses vara bland de allra farligaste vapnen gentemot undervattensbåtarna på den grund, att man från luften kan upptäcka dessa undervattensbåtar på ett helt annat sätt än från ett fartyg och att till följd därav luftfartygen kunna släppa ned bomber, som genom sin detonation möjligen kunna bringa undervattensbåtarnas ömtåliga maskineri i olag. Vi känna alla, att det svenska sjöförsvaret i hög grad räknar med och måste räkna med våra undervattensbåtar. Det är då av den allra största betydelse, att inte undervattensbåtarna, när de gå ut ur skärgården eller uppträda i öppna sjön skola alldeles försvarslöst utsättas för denna spaning från luftfartygen och för dessa fartygs angrepp. Och såvitt jag vet, är den enda möjligheten att därvidlag hjälpa undervattensbåtarna den, att de lätta övervattensfartygen, ja-

garna, bli utrustade med kanoner, som kunna beskjuta de främmande luftfartygen. Jag tror sålunda, att betydelsen av denna i och för sig ringa anslagspost är synnerligen stor om man tänker på jagarnas uppgift och på de viktiga syften, som de skola tjäna. Under sådana förhållanden synes det mig, att man borde kunna resonera på det sättet, att naturligtvis kan denna anslagspost anstå — däri ger jag reservanternas rätt — men medan den anslagsposten anstår, så försummar man att för en relativt billig penning sätta i stånd ett vapen, som är av alldeles särskilt stor betydelse just för vårt sjöförsvär, såsom det är lagt.

*Ang. jagares
förseende med
luftkanoner.
(Forts.)*

Av dessa skäl, herr talman, ber jag för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Pehrsson* i Bramstorp instämde häruti.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Det är klart, att en man av facket som herr Holmgren mycket lätt skall kunna försvara en sådan sak som denna. Jag har ju inte samma förmån som han därvidlag, det är alldeles solklart. Men vissa slutsatser drar jag i alla fall, så gott jag kan, av resonemanget här. Man säger här å ena sidan, att man icke kan komma åt luftfartygen med gevär och kulsprutor, därför att de flyga så högt, och att man följaktligen måste ha artilleripjäser. Men å andra sidan säges det av en annan talare, att det är särskilt för undervattensbåtarna, som flygfartygen äro farliga. Då vill jag fråga: hur är det möjligt för besättningarna för flygmaskinerna, när dessa, såsom här konstaterats av en man av facket, gå så högt, att kunna följa undervattensbåtarnas rörelser. Det ena av dessa påståenden måste enligt mitt sätt att resonera vara oriktigt. Det kan inte hjälpas. Vidare är det väl på det sättet, att om de hålla sig så högt uppe, så blir risken att träffas av flygmaskinernas bomber ytterst liten, nästan lika med noll. Ty träffsäkerheten måste därigenom bliva ytterst förminskad. Från en så stor höjd måste det naturligtvis vara mycket svårt att träffa den lilla jagaren. Och mycket riktigt! Herr Holmgren säger, att dessa luftvärnskanoner icke skola vara till för att skydda jagarna själva utan för att skydda de stora fartygen. Vilket vilja herrarna nu att det skall vara? Skall det vara för att skydda de stora fartygen eller för att skydda jagarna eller för att skydda undervattensbåtarna? Herrarna kunna ju välja efter behag, ty det finns tydligen mycket att välja på. Jag vet icke, var mitt civila förstånd skall stanna inför alla dessa olika argument. Jag skall villigt erkänna, att marinförvaltningen här kommit fram med en billig sak. Men inte skola vi väl taga saken, därför att den är billig, utan vi skola taga den, om den är oundgängligen nödvändig. Men t. o. m. herr Edén ansåg att det inte var någon fara med att uppskjuta denna sak.

Jag kan verkligen inte finna, att denna sak ligger så klar och har en sådan karaktär av att vara oundgängligen nödvändig, att vi i dag böra taga den, och jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande.

Ang. jagares
förseende med
luftkanoner.
(Forts.)

Herr Holmgren: Herr vice talman! Jag vill bara med anledning av herr Andersons i Råstock yttrande lämna några upplysningar. Han fann ett motsatsförhållande emellan att jag å ena sidan nämnde, att flygfartygen gå så högt i luften och å andra sidan att de i alla fall kunna träffa ett litet mål nere på vattenytan. Förhållandet är naturligtvis det, att dessa luftfartyg kunna gå både högt och lågt efter behag. De äro inte fastspikade i luften! När de skola passera en jagarelinje, som skyddar de större fartygen, så gå de mycket högt i luften, ty då ha de intet arbete att uträtta. Men när de komma över de större fartygen, så störta de lodrätt ned över dem så långt de kunna, intill dess beskjutningen blir för häftig, och släppa då ned sina bomber. Men då äro de så pass nära de stora fartygen, att dessa med säkerhet kunna träffas. Nu framhöll herr Anderson i Råstock, att jag skulle hava sagt, att jagarnas luftkanoner skulle användas för att skydda de större fartygen, men att å andra sidan herr Edén skulle hava framhållit, att deras uppgift skulle vara att försvara undervattensbåtarna. Och så frågade herr Anderson i Råstock, vilketdera som var det riktiga. Det är riktigt båda delarna. Och utom dessa uppgifter ha de kanske hundratals andra. Men jag har endast framhållit, att den enligt min tanke viktigaste uppgiften är att skydda de stora fartygen. Ty där ligga de största värdena. Men undervattensbåtarna behöva också skydd, och sådant skydd kunna jagarna även lämna, därest de få luftvärnskanoner men annars inte.

Herr Anderson i Råstock: Endast en kort replik! Jag framhöll visserligen, att jag själfvallet inte har någon sakkännedom i detta fall. Men att herr Holmgren kunde förutsätta, att denna min bristande sakkännedom gick så långt, att jag skulle tro, att luftfartygen voro fastspikade i luften, det hade jag dock inte tänkt mig. Så djupt okunnig i fysikens lagar är inte ens jag, så att jag inte begriper en så enkel sak. Jag begärde emellertid ordet egentligen därför, att herr Holmgren även i sitt sista anförande gjorde gällande, att det är de stora fartygen det gäller att skydda. Men, mina herrar, dessa fartyg ha ju redan luftvärnskanoner. När flygmaskinerna komma över dessa större fartyg, så få de lov att hålla sig rätt högt, just därför, att de stora fartygen redan ha luftkanoner och alltså inte behöva något ytterligare skydd i det avseendet. Till sist vill jag säga, att jag tror, att om det skall bli någon effektivitet i luftförsvaret, så måste vi driva Belsebub med Belsebub ut. Det vill säga, vi måste skaffa flygmaskiner, som kunna möta de fientliga flygmaskinerna i deras eget element. Men den frågan föreligger inte nu, utan här är det fråga om ett anslag för helt annat ändamål, visserligen av ringa storlek men vars nödvändighet är mycket omvistad.

Jag vidhåller fortfarande, herr vice talman, mitt yrkande.

Herr Edén: Jag behöver väl knappast, efter vad som förekommit, förklara, att det finns ingen alls motsättning mellan herr Holmgrens och min uppfattning om jagarnas bety-

delse och uppgift. Skulle så varit fallet, så vore det väl olyckligt för mig, då herr Holmgren är fackman och jag mycket civil. Men saken är den, att i herr Holmgrens anförande nämndes icke även den andra uppgift, som dessa jagare ha, nämligen att hjälpa till att skydda undervattensbåtarna för anfall från luften. Och därför ansåg jag mig böra kunna påpeka detta för att bland annat för kammareren påvisa, att även om man lägger huvudvikten av det svenska sjöförsvaret på undervattensbåtarna, så behöva vi i alla fall jagare och behöva jagare, utrustade med luftkanoner.

Ang. jagares
förseende med
luftkanoner.

(Forts.)

Nu anförde herr Anderson i Råstock, att det inte skulle vara någon fara för angrepp av luftfartyg på en flotta av större fartyg, därför att de större fartygen redan ha luftvärnskanoner. Herr Holmgren kan naturligtvis utreda detta mycket bättre än jag. Men eftersom jag kom att få ordet före honom, så kanske jag vågar säga, att det är en oerhörd stor skillnad, om en framstormande lufteskader mötes av en kedja svenska småfartyg ett par mil innan den kommer fram till de svenska stora fartygen, mot om denna lufteskader tryggt kan passera ända fram till de svenska stora fartygen och där börja striden. I det första fallet, om vi ha jagare, som kunna ingripa mot en lufteskader långt innan den kommer fram, så blir denna eskader, såsom visst herr Holmgren antydde, redan på ett tidigt stadium angripen och störd och, som man hoppas, mer eller mindre försvagad.

Jag har redan förut sagt, mina herrar, att naturligtvis är det riktigt, att med detta anslag *kan* anstå. Det förnekar jag icke. Men jag kan icke finna att det är någon förständig hushållning att spara 37,500 kronor, när det är ådagalagt, att besparingen förhindrar att göra verkligt effektiva de viktiga fartyg, som vi ha i jagarna. Det är ur den synpunkten, som jag framställt mitt yrkande, och jag vidhåller det.

Herr Holmgren: Herr Anderson i Råstock förbisåg tydligen ett litet uttalande, som jag hade i mitt första anförande. Där förklarade jag också, så vitt jag förstår, ganska tydligt, att de stora fartygen ha visserligen luftkanoner, men det behövs, som också herr Edén framhöll mycket riktigt, en yttre gördel, som hindrar dessa luftfartyg att komma in så nära, att det blir fråga om att kasta ned bomber på de stora fartygen. När de nämligen kommit så långt, att de kommit över de stora fartygen, då är det ju egentligen bara slumpen, som avgör, huruvida de hinna först slå ihjäl pansarfartygen, eller huruvida dessa först hinna slå ihjäl luftfartygen. Det är just för att icke sätta allting på en slump, som man behöver dessa luftkanoner på lätta snabbgående fartyg, som ligga på långt avstånd från flottan. I övrigt framhölls det så tydligt av herr Edén, så jag behöver icke gå in i några vidare detaljer av saken.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den förra propositionen

Ang. jagares
föreseende med
luftkanoner.
(Forts.)

nen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 126 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 105 ja mot 65 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 127—135.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
sjunkminor
för flottan.

Punkten 136, angående anslag för anskaffning av sjunkminor för flottan.

Uti punkten 143 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för anskaffning av sjunkminor för flottan bevilja ett anslag av 96,000 kronor samt därav å extra stat för år 1922 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 48,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Söderhielm*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet *H a m m a r s k j ö l d*: Herr vice talman! I denna punkt upptager propositionen ett anslag av 96,000 kronor, därav å extra stat för år 1922 48,000 kronor. Ändamålet är anskaffande av sjunkminor för flottan. Emellertid har utskottet avstyrkt detta anslag, och endast en reservant tillstyrkt bifall till propositionen. Jag fruktar att orsaken härtill möjligen kan sökas i den mindre lyckliga benämningen »sjunkmina» och att utskottet möjligen på grund av den knapphändiga motiveringen i propositionen förväxlat sjunkminorna med övriga minor, som ingå i vår marin och till vilka förut medel beviljats. Sjunkminorna äro emellertid av ett helt annat slag än andra minor. Alla övriga minor vi äga äro ett defensivvapen. Med dem avspärrar man en segelled med en rad minor eller också söker hindra tillträdet till ett havsområde genom att anlägga s. k. minfält, såsom

ju skedde i flera fall under senaste kriget. De här ifrågavarande sjunkminorna äro emellertid av ett helt annat slag. De äro ett offensivvapen med samma ändamål som bombkastning från flygplan. I vissa fall kunna, som herr Edén omnämnde vid en föregående punkt, flygplanen vara särskilt farliga för undervattensbåtarna, emedan de kunna upptäcka undervattensbåtarna från luften och sedan nedsläppa bomber på desamma. Det finns emellertid även en bomb- eller minkastning från flottans vanliga fartyg, och den utgöres just av dessa sjunkminor. Med dem kan man, antingen man kastar ut dem eller skjuter ut dem i en ränna, bekämpa de fiendliga undervattensbåtarna, även när dessa befinna sig i nedsänkt läge eller undervattensläge.

Vi erinra oss nog alla, vilken framgång de tyska undervattensbåtarna till en tid hade i kriget. Vi erinra oss även, att plötsligt dessa framgångar hastigt minskades, icke på grund av att tyskarna hade färre undervattensbåtar — det var snarare tvärtom — utan därför att deras fiender lärt sig att använda medel mot undervattensbåtarna. Ett av de viktigaste medlen var just sjunkminan. De visade sig vara synnerligen obehagliga och svåra gent emot de tyska undervattensbåtarna, och de hindrade dem nästan helt och hållet att uppehålla sig å grundare farvatten, d. v. s. farvatten som i detta avseende påminna om våra skärgårdar, så att på grund av dessa sjunkminor det icke dröjde länge, förrän de tyska undervattensbåtarna skydde de grunda vattenområdena i Kanalen och fingo hålla sig på större djup för att inte utsätta sig för sjunkminor.

Jag tror därför det skulle var synnerligen angeläget, just för att ha medel att bekämpa de främmande undervattensbåtarna, att vi finge dylika sjunkminor, och det är så mycket angelägnare, som våra luftstridskrafter äro så fåtaliga, att de knappast ensamma kunna räcka till, utan att de väl behöva fullständigas med minor av detta slag, vilka således icke äro att förväxla med de vanliga minor, som läggas ut i segelleder eller i minfält.

Herr Holmgren: Herr vice talman! Under världskrigets första skede visade det sig, att de tyska u-båtarna voro i stånd till prestationer långt utöver de mått, som ej ens fackmännen tänkt sig vara möjligt. Den tyska tekniken särskilt inom u-båtsområdet hade i all tysthet gjort helt enkelt revolutionerande framsteg, och det kan verkligen ifrågasättas, huruvida icke ett skickligare utnyttjande av överlägsenheten på denna punkt skulle kunnat på ett krigets tidigare skede ha medfört en annan utgång av kriget. Motståndarna, som icke anade den tyska överlägsenheten på denna punkt, hade helt naturligt därför i krigets början icke heller vidtagit några effektiva åtgärder mot de tyska u-båtarnas framfart. Så snart man emellertid hade kommit på det klara med, att de tyska u-båtarna kunde uppträda på avsevärt avstånd från sina hamnar och dessutom flera dygn i sträck befinna sig i nedsänkt läge, började uppfinnarna koncentrera sig på att få fram ett förstörelseredskap, som kunde användas mot u-båtarna då de voro under vatten. Man hade dittills endast haft

Ang.
sjunkminor
för flottan.
1918

Ang.
sjunkminor
för flottan.
(Forts.)

som skyd mot u-båtarna grundgående, snabbgående fartyg, försedda med artilleri. Dessa fartyg i förening med luftspanare kunde då upptäcka de under vattenytan nedsänkta u-båtarna för att, då de inom kort måste gå upp till ytan, förstöra dem med artilleri. Sedan u-båtarna kunde under längre tid vara under vattnet, gällde det alltså att kunna komma åt dem med redskap den tid de voro nedsänkta. Många medel, mer eller mindre lyckade, kommo till användning, och så småningom hade man kommit därhän, att de tyska u-båtarnas överlägsenhet helt och hållet kompensterades av de förstörelsemedel, man hade upfunnit mot dem.

Den märkligaste uppfinningen var utan tvivel den s. k. sjunkminan, vilkens sinnrika konstruktion medgav ett snabbgående fartyg att i närheten av en u-båt i nedsänkt läge kunna nedsläppa förstörelsemedel och avlägsna sig lagom långt från platsen, innan detonationen inträdde. Denna sjunkmina, med en sprängladdning av ända upp till 130 kg. trotyl, har en fruktansvärd verkan långt åt alla sidor, så att en u-båt på jämförelsevis långt avstånd från detonationsplatsen blir om icke söndersprängd så åtminstone deformerad och utsatt för haveri, så att den antingen går till bottnen eller flyter upp till ytan och blir ett lätt rov för motståndaren.

Det är sådan krigsmateriel Kungl. Maj:t nu äskat medel till. Man kan då fråga sig: varför har icke Kungl. Maj:t kommit på en så klok tanke förut? Jo, vederbörande myndigheter ha redan från krigets början följt utvecklingen på dessa områden, men vi ha ju icke råd att förse oss med det första bästa, som kommer under våra ögon. Nu har emellertid marinförvaltningen slutligen åstadkommit en mina, som av fackmän både inom landet och i utlandet anses vara fullt jämförlig med det yppersta, som under världskriget på detta område kommit till synes, och därför har också ämbetsverket naturligtvis nu föreslagit Kungl. Maj:t anskaffning av sådana. Det är emellertid härvidlag en omständighet, om vilken statsutskottet synbarligen icke blivit informerat. Förhållandet är nämligen det, att därest statsutskottets mening på denna punkt nu skulle segra, så kommer svenska flottan allt fortfarande att sakna medel att hastigt oskadliggöra eller från våra farvatten fördriva en modern undervattensbåt, som befinner sig i undervattensläge. Detta förhållande innebär givetvis ur försvarssynpunkt en allvarlig risk, som vederbörande visserligen nu har tagit under några år, därför att de ville komma med ett verkligt gott medel däremot. Jag skulle ju kunna taga ett litet exempel för att belysa våra svårigheter i avsaknad av sjunkminor. Jag tänker mig, att undervattensbåtar placera sig t. ex. helt nedsänkta utanför någon av våra viktigaste utloppsleder i skärgården. De upptäckas visserligen av våra flygare, och våra jagare och torpedbåtar uppehålla sig i närheten för att beskjuta dem, om de dyka upp. Man vet deras exakta plats och följer dem, då de flytta sig. Men nattetid avlägsna de sig naturligtvis och gå då upp till ytan för att skaffa sig den nya luft de äro i behov av. Jag vågar påstå, att det icke finns en chance på hundra att genom pro-

pellersnärjare eller genom vanliga minor verkligen komma dessa undervattensbåtar till livs. En eller ett par sjunkminor skulle däremot säkerligen expediera dem. Om det finns sjunkminor på våra jagare, skulle det göra u-båtarna tveksamma att över huvud taget våga gå in och lägga sig på de här platserna. Om vi icke hade sjunkminor, skulle i det fall, jag nu nämner, farlederna praktiskt taget bli fullkomligt spärrade för våra egna större fartyg, som icke utan risk för fartygsförlust kunde passera dessa platser.

Frågan om sjunkminor är alltså icke någon bagatell, även om den fått jämförelsevis litet utrymme här i propositionen. Att även statsutskottet tillmäter frågan en viss betydelse framgår ju därav, att det är på statsfinansiella skäl, som utskottet avstyrker bifall till anskaffningen. Jag håller emellertid för min del före, att den här frågan är av sådan betydelse för försvarsväsendet, att kammaren bör i detta fallet låta de finansiella betänkligheterna fara, och jag tillåter mig därför att yrka bifall till vad Kungl. Maj:t i denna punkt hemställt om.

*Ang.
sjunkminor
för flottan.
(Forts.)*

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren förmenade, att statsutskottet icke skulle blivit tillräckligt informerat i fråga om vad det här gäller, men det kan jag försäkra honom, att åtminstone i statsutskottets första avdelning, som i första hand prövat det här, ha vi tagit reda på vartill de här sjunkminorna kunde användas och vilket fruktansvärt vapen de äro i kampen mot u-båtarna. Men det här är ju en faktisk nyhet, och man bör ju icke bevilja anslag till nyheter såvida de icke äro oundgängligen nödvändiga. Och man kan väl icke gärna resonera på det sättet, som det synes mig herr Holmgren gjorde, både den här gången och vid föregående tillfällen, att faran rent av skulle vara överhängande för oss, så att därest vi icke anskaffade dessa sjunkminor, så skulle vi verkligen kunna riskera att en vaacker dag bliva anfallna. Nu är, tror jag, uppriktigt sagt icke faran så värst överhängande i närvarande stund åtminstone, så att man icke kan avvakta, vad resultat försvarsrevisionen kommer till i fråga om ett fullständigt ordnande av hela vårt sjöförsvar. Och det kan ju tänkas, att när den planen blir utarbetad, så kommer man jämte andra minor, som man ju måste ha, att även anskaffa sjunkminor. Men att i detta nu giva sig in på det här anslaget beviljande, det ha 23 ledamöter av statsutskottet icke ansett nödvändigt, och det tyder ju på, att statsutskottet åtminstone icke alls känt sig övertygat om att denna anskaffning var så utomordentligt trängande, så att man under nuvarande finansiella situation omedelbart skulle skrida till den här anskaffningen. Därför ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Holmgren: Herr Jönsson i Revinge framhöll nyss, att statsutskottet verkligen skulle hava varit informerat på den punkt, om vilken jag drog i tvivelsmål, att det fått upplysningar. Varför jag tänkte mig, att statsutskottet icke var informerat på denna punkt,

Ang.
sjunkminor
för flottan.
(Forts.)

var dels därför, att jag i annat fall icke kunde förklara, hur statsutskottet kunnat komma till det resultat, dit det kommit, men dels på grund av att vederbörande myndighet icke informerat utskottet om denna sak, ty det har jag tagit reda på. Förhållandet är nämligen, att man icke upplyst statsutskottet om att svenska flottan för närvarande saknar varje som helst vapen för att oskadliggöra undervattensbåtar under vatten. Det är den punkten jag anser vara den kardinala i denna fråga, att vi för närvarande icke äga något sådant vapen. Vi ha icke skaffat något i avvaktan på att få det förnämligaste man kunde erhålla. Nu ha vi fått tillgång till ett verkligt förstklassigt vapen, och då är det allt skäl att skaffa det.

Nu säger herr Jönsson i Revinge, att här är icke någon fara på färde; icke kunna vi tänka oss att bli anfallna av undervattensbåtar vilken dag som helst. Nej, det har jag icke heller sagt; men i så fall behöva vi ju icke alls något försvar. Det är väl ingen, som tänker, att vi bli anfallna endera dagen, men vi måste vara beredda, ty när den dagen och stunden kommer vet ingen av oss.

En annan sak i fråga om dessa sjunkminor är, att de icke sköta sig alldeles själva. Det behövs övningar i att lägga ut dem, innan det går korrekt. Om vi låta anstå med anskaffningen av dessa minor, till dess det verkligen börjar se oroligt ut och vi börja tro, att vi skola råka i konflikt, är det ingen, som förstår sig på att använda dem. Det är nödvändigt att i god tid planera så, att den personal, som skall sköta vapnet, också är mäktig att göra det, när det verkligen kommer till kritan.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Jag vill endast konstatera, att med herr Holmgrens motivering kan man begära vad som helst, när det gäller försvaret. Skola vi giva oss in på sådana anskaffningar, att vi bli fullständigt utrustade i alla avseenden, om vi jämföra oss med de stora marinerna, gratulerar jag herr Holmgren, ifall han kan försvara de anslagskrav, som skulle bli en följd därav. Vi ha från utskottets sida sagt, att vi av statsfinansiella skäl icke ha råd att börja med den här historien. Anser kammaren, att så är förhållande, voterar den med utskottet. Anser kammaren däremot, att vi nu böra gå in för dessa helt nya utgifter, beslutar kammaren naturligtvis i överensstämmelse med den kungl. propositionen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Holmgren, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 136 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, röstar

*Ang.
sjunkminor
för flottan.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Voteringen utvisade 88 ja mot 57 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 137—140.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 141.

Lades till handlingarna.

Punkterna 142—151.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 152 och 153.

Lades till handlingarna.

Punkterna 154 och 155.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 156.

Lades till handlingarna.

Punkterna 157—160.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 161.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 118, angående Kungl. Maj:ts framställning om avsättning av medel för bestridande av dyrtidskostnader vid försvaret; och

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts under tilläggsstatens för år 1921 fjärde huvudtitel gjorda framställning om anvisande av medel för uppförande av bostadshus i Vaxholms fästning för underofficerare av första graden.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 44.

§ 9.

Ang.
Västmanlands
regementes
knektelego-
medelskassa.

Till avgörande förelåg här efter statsutskottets utlåtande, nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den framtida användningen av Västmanlands regementes knektelegomedelskassa.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen uti en den 18 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 302, hemställde statsutskottet, till vars behandling ifrågavarande proposition hänvisats, att riksdagen måtte medgiva,

a) att hälften av Västmanlands regementes knektelegomedelskassas tillgångar finge indragas till statsverket för att under namn av »indelningsverkets besparingsfond» förvaltas av statskontoret;

b) att räntan av denna fond finge jämlikt Kungl. Maj:ts bestämmande tagas i anspråk för understöd åt f. d. indelt manskap eller, sedan någon del av fonden icke vidare erfordrades för sådant understöd, för enahanda ändamål som Vadstena krigsmanshuskassa, bevaringsmanskapets invalid- och pensionsfond och invalidhusfonden;

c) att Konungens befallningshavande i Västmanlands län fortfarande finge hava hand om de från kassan beviljade lån med bi-träde därvid på hittills tillämpat sätt av tjänstemännen vid länsstyrelsen mot arvoden, som på befallningshavandens förslag bestämdes av Kungl. Maj:t, samt

d) att andra hälften av ifrågavarande kassas tillgångar finge tillkomma Västmanlands län samt Fellingsbro, Ervalla och Näsby socknar av Örebro län för att förvaltas och till länens fromma användas enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Widell*, *Jönsson* i Revinge, *Erlansson* och *Söderhielm*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställning, i vad den avsåge överlämnande av en del av Västmanlands regementes knektelegomedelskassa till Västmanlands län och vissa socknar av Örebro län, måtte besluta,

a) att tillgångarna i kassan skulle till statsverket indragas och därav bildas en av statskontoret förvaltd fond, vars kapital finge placeras i lån mot säkerhet av in-teckningar i jordbruksfastighet inom nämnda län och socknar och mot ränta, som av Kungl. Maj:t fastställdes;

b) att avkastningen av denna fond — — — invalidhusfonden; och

c) att Konungens befallningshavande — — — om de från fonden beviljade — — — Kungl. Maj:t; samt

av herrar *Johan Nilsson* i Skottlandshus och *Anderson* i Råstock.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *A n d e r s o n* i Råstock: Såsom herrarna finna, är detta betänkande åtföljt av åtskilliga reservationer. För min del har jag jämte en av första kammarens ledamöter reserverat mig blankt, och det är därför jag tagit mig friheten att här begära ordet för att i någon mån motivera min ståndpunkt och det yrkande, vartill jag kommer. Jag skall be att få göra detta i allra största korthet genom att hänvisa kammarens ledamöter till sidan 24 i Kungl. Maj:ts proposition, där departementschefen yttrar följande: »Såsom av arméförvaltningens civila departement och statskontoret framhållits synes någon tvekan icke vidare förefinnas därom, att Kungl. Maj:t och kronan är rätt ägare till ifrågavarande kassa och äger förfoga över densamma efter gottfinnande. Arméförvaltningens förslag, att kassan nu i sin helhet skulle indragas till statsverket och fonderas samt att ränteavkastningen av densamma skulle användas i första hand till understöd åt förutvarande indelt manskap, synes mig därför och med hänsyn jämväl till kassans ursprungliga ändamål hava mycket goda skäl för sig.»

*Ang
Västmanlands
regementets
knektelego-
medelskassa.
(Forts.)*

Då det nu är rent och klart erkänt, att staten verkligen är ägare till denna kassa, och det gäller ett så pass avsevärt belopp, har jag icke ansett mig behöva någon annan motivering än en hänvisning till departementschefens eget yttrande för att komma fram till ett yrkande om avslag på såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition.

Detta är således det yrkande jag vill komma till, men då i alla fall utgången torde vara så gott som given, skall jag tillåta mig påpeka en sak, som ändå måste anses ha ett visst intresse, och det är, att enligt vad som upplystes i utskottet en hel del av de lån, som äro utlämnade från denna kassa, kommit att bli ständiga hypotekslån, placerade i vissa fastigheter. Det är den saken, som jag vill särskilt påpeka, att om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag, får det väl icke innebära en anslutning till den uppfattning, som återgives på sidan 9 i utskottets utlåtande, tredje stycket nedifrån: »Statskontorets uppfattning, att låntagarna i kassan icke böra föreläggas någon viss förkortad amorteringstid, utan få utan inskränkning åtnjuta sina ursprungliga lånevillkor, delar jag till fullo.» Är det så, som det upplystes i utskottet, att det är ständiga lån, placerade i vissa fastigheter, förstår jag icke, hur riksdagen skall kunna med gott samvete ansluta sig till denna statskontorets uppfattning, men det blir följd, om det icke här från anhängarna av utskottets förslag framställes något yrkande om ändring därvidlag. Jag har icke anledning att göra det, utan jag har endast velat påpeka detta förhållande.

För min del skall jag, herr talman, med dessa korta ord be att få yrka rent avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

Herr *W a l d é n*: Herr talman, mina herrar! Jag har icke kunnat finna annat, än att mycket starka billighetsskäl tala för bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Ang.
Västmanlands
regementes
knektelego-
medelskassa.
(Forts.)

Frågan är icke ny, den var före i riksdagen 1919 med anledning av en motion av representanter för Västmanlands län. Emellertid ansåg sig riksdagen icke kunna bifalla den framställning, som då gjordes motionsvis, men den ställde sig icke helt avvisande utan uttalade, att riksdagen framdeles borde beredas tillfälle att yttra sig över ifrågavarande medels blivande användning. Det förhåller sig nämligen så, att rent formellt är denna sakfråga avgjord på det sättet, att statsverket blivit tilldömt äganderätten till kassan. Men då det nu är en så gammal kassa som denna, vilken tillkommit någon gång på 1600-talet, och de besparade medlen under denna långa tid förvaltats på ett omsorgsfullt sätt, så tycker jag, att befolkningen i detta län borde få åtnjuta någon fördel av att man under gångna tider på ett sådant sätt skött denna kassa. Man kan nästan säga, att Kungl. Maj:ts förslag, och sålunda även utskottets, skipar en salomonisk rättvisa, då därigenom kassan blir fördelad så, att statsverket får hälften och länet hälften av avkastningen därav. Det är ju ändå så, att om befolkningen i ett län sedan gammalt ansett, att en viss egendom är deras speciella tillhörighet, så kan man icke förvåna sig över, att denna befolkning också tycker, att en orättvisa blivit begången, om den frånhändes, vad den trott sig äga. Jag vädjar till vem som helst av herrarna från andra län. Om det till exempel varit en sådan kassa i Malmöhus län, det här varit fråga om, skulle icke vi skåningar då kämpat till det yttersta för att få behålla densamma? Jag tycker då, att man även i detta fall bör vara rättvis mot den landsdel, som det här är fråga om, vilket man icke skulle vara, om staten toge hela kassan. För övrigt är det väl ett nyttigt statsändamål även detta, om ett helt län får åtnjuta en del av avkastningen för att därmed främja länets näringsliv m. m. Jag kan icke anlägga en sådan trång syn på denna sak, att jag vill vara med om att så att säga kringskära en viss landsdels rättigheter blott därför, att icke hela landet kan ha direkt nytta av det anslag, varom här är fråga.

Då det, som sagt, här föreligger så starka billighetsskäl och då det föreslagits en så rättvis fördelning av ifrågavarande kassa, har jag ansett mig böra vara med om att tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hederstierna: Herr talman! Jag vill säga, att jag under min ungdom hade mitt föräldrahem i Västmanlands län, och jag fick en ganska stark inblick i hur man där i länet resonerade om denna knektelegomedelskassa.

Det var Karl XI som anslog vissa tunnor spannmål till hjälp för rotehallarna vid anställandet av soldater. Denna kassa värdades av landshövdingen och regementschefen jämte sju rotehallare, och det fanns inom länet aldrig en tanke på, att icke rotehallarna voro ägare till denna kassa. Man hade under alla dessa 200 år lagt av och samlat till kassan, och det föll aldrig någon in något annat, än att de ägde kassan och att den var anslagen till hjälp åt dem i och för

anställandet av soldater. När de hade sparat medel, så att kassan uppgick till ett stort belopp, togo de för givet, att den var deras. När nu indelningsverket upphörde, fanns det ingen användning för medlen. Rotehållarna trodde, att de skulle få förfoga över medlen, men då uppträdde kronan, och det framhölls, att denna kassa uppstått av allmänna medel och att vad som sparats skulle tillhöra statsverket. Det blev då rättegång, i det att staten stämde rotehållarna. Därvid var det skiljaktiga meningar inom rådstuvurätten och nedre justitierevisionen. Det blev emellertid slutligen fastslaget av högsta domstolen, att medlen tillhörde statsverket.

Just med hänsyn till hur denna kassa bildats, att den hopsparats under dessa 200 år, kan jag i likhet med den siste talaren icke finna annat, än att det är synnerligen skäligt och lämpligt att länet åtminstone får hälften av avkastningen av dessa medel att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas för nyttiga ändamål, såsom näringslivets upphjälpande och det kulturella livets höjande inom länet. Jag tror, att det är en lycklig tanke att på detta sätt tillfredsställa en synnerligen naturlig stämning, som är rådande inom Västmanlands län.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste vice talmannen givit propositioner på de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 121, i anledning av väckt motion om förhöjt statsbidrag åt vissa folkhögskolor; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för avhjälpande av brist på underbefäl vid infanteriet;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en bostadslägenhet för en förrådsvaktmästare och en eldare vid Kronobergs regemente;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av vissa för komplettering av arméns radiotelegrafmateriel anvisade medel;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående engångskostnader för försvaret;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ammunitionsförrådshus m. m. å Stora Fjäderholmen;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i planen för pansarbåten Sveas omändring till depåfartyg för undervattensbåtar m. m.;

*Ang.
Västmanlands
regementets
knektelege-
medelskassa.
(Forts.)*

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader i anledning av en inom Älvsborgs fästning inträffad eldsvåda;

nr 133, i anledning av väckt motion om löneförbättring åt löjtnanten Nils Hæggström;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande av lufttrafik; och

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Göteborgs och Bohus läns landsting från skyldighet att för statens järnvägars räkning inlösa visst markområde vid Tingstad jämte två i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av väckta motioner om pensioner åt två änkor efter distriktsveterinärer;

nr 49, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående anslag till täckande av kostnader för justitieombudsmans- expeditionens flyttning, uppvärmning och telefoner; och

nr 50, i anledning av militieombudsmannens framställning angående förhöjning av anslaget till bestridande av expenser vid militieombudsmannens expedition, vikariatsersättning m. m.;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 3, angående ersättning åt sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets tjänstemän och vaktbetjäning; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om vidtagande av åtgärder i syfte att grundsatserna om nationaliteternas rätt må antagas till internationell lag.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Gardell</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 25 maj,
› <i>Borggren</i>	› 4 › › › 23 ›
› <i>Pettersson</i> i Vrätsered	› 5 › › › 23 › och
› <i>Paulsen</i>	› 2 › › › 23 ›

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6,6 e. m.

In fidem
Per Cronvall.